

Statens stöd till idrotten

UPPFÖLJNING 2024

Statens stöd till idrotten

Uppföljning 2024

Centrum för idrottsforskning är statens sektorsorgan för idrottsforskning med uppgift att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område samt att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten.

Statens stöd till idrotten – uppföljning 2024 är huvudrapport i 2024 års uppföljningsuppdrag.

Rapporten finns att ladda ner som pdf på www.centrumforidrottsforskning.se

© **Centrum för idrottsforskning 2024:2**

Redaktion och projektledning: Johan R Norberg, Christine Dartsch Nilsson, Lina Wahlgren & Johan Pihlblad

Språkgranskning: Nathalie Carrera, fix my wOrd

Formgivning omslag: Camilla Atterby, www.laghammar.se

Omslagsfoto: Bildbyrån

Tryck: Elanders Sverige AB

ISBN: 978-91-988551-8-0

Förord

Den här rapporten sammanfattar Centrum för idrottsforskning (CIF) uppföljning av statens stöd till idrotten 2024.

Sedan 2009 har vi regeringens uppdrag att genomföra en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens idrottsstöd. Uppföljningen ska bestå av en fortlöpande bevakning av stödets betydelse utifrån ett indikatorsystem, tematiska fördjupningsstudier i teman som regeringen bestämmer samt bevakning av forskningsresultat med relevans för statens stöd till idrotten.

Kapitel 1 innehåller en sammanfattning och slutsatser från en fördjupad analys av det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen, hur det har utvecklats över tid samt vilka utmaningar och möjligheter det innebär för idrottsrörelsen. I kapitel 2 följer en redogörelse av statsanslagets utveckling. I kapitel 3 redovisas vår övergripande och kontinuerliga uppföljning av statens idrottsstöd utifrån en uppsättning indikatorer.

Inom ramen för 2024 års uppföljningsuppdrag har CIF även genomfört en övergripande kartläggning och analys av idrottsrörelsens tillgång till idrottsanläggningar, främst inom kommunala skolfastigheter. Resultaten från den studien presenteras i rapporten *Idrottsanläggningar på skolfastigheter: analys av idrottsrörelsens tillgång till anläggningar på skolor*.

Den fullständiga analysen av det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen redovisas i antologin *Jag ställer upp: Om framtiden för ett ideellt idrottsengagemang under press*.

Samtliga rapporter finns att läsa som pdf på Centrum för idrottsforskning webbplats.

Trevlig läsning

Christine Dartsch Nilsson

Föreståndare, Centrum för idrottsforskning

Innehåll

1. Ideellt engagemang inom idrotten – sammanfattning och slutsatser ... 5

Uppdraget till Centrum för idrottsforskning.....	7
Vilka är de ideellt arbetande – i dag och i morgon?	16
Det ideella engagemangets utmaningar	24
Det ideella engagemangets möjligheter.....	21
Centrum för idrottsforskningens slutsatser	24

2. Statens stöd till idrotten 2024.....31

Den statliga idrottspolitikens utgångspunkter.....	31
Den statliga idrottspolitikens organisatoriska ramar.....	32
Det statliga idrottsstödet utformning och omfattning.....	33

3. Indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten35

<u>Målområde 1</u> : Idrotten som folkrörelse	40
<u>Målområde 2</u> : Idrottens betydelse för folkhälsan	76
<u>Målområde 3</u> : Alla flickor och pojkars, kvinnor och mäns lika förutsättningar till deltagande	84
<u>Målområde 4</u> : Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik	94
<u>Målområde 5</u> : Idrotters internationella konkurrenskraft.....	101

1. Ideellt engagemang inom idrotten

Sammanfattning och slutsatser

Ett oavlönat men oersättligt arbete

Idrottsrörelsen är en av Sveriges största fritidsverksamheter, särskilt för barn och unga. De tusentals idrottsaktiviteter som dagligen genomförs i landets många idrottsföreningar må vara av skilda slag, men har en sak gemensamt. Bakom varje knattematch i fotboll, varje skruvad pingisboll, varje saltomortal i gymnastik eller simhopp står idrottsledare som gjort verksamheten eller prestationen möjlig. Det är tränare som instruerar och utvecklar individer, lag och grupper. Det är domare och funktionärer som möjliggör att tävlingar, matcher och cuper kan genomföras. Det är lagföräldrar som tvättar matchkläder, står i kiosken och skjutsar till träningar, matcher och träningsläger. Det är även förtroendevalda med uppdrag i föreningsstyrelser, utskott och valberedningar. De allra flesta av dessa idrottsledare bidrar med sin tid, sitt engagemang och sin kunskap utan ekonomisk ersättning. Samtidigt är deras bidrag i det närmaste oersättliga för idrottsrörelsens många föreningar och förbund.

Betydelsen av det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen kan beskrivas och motiveras på olika sätt. Den mest självklara betydelsen har redan nämnts. Enligt Riksidrottsförbundet innehar för närvarande cirka 850 000 personer ett ledaruppdrag i en idrottsförening.¹ Det frivilliga och ideella arbete dessa ledare utför är en grundläggande förutsättning för att idrottsrörelsen ska kunna genomföra sin verksamhet i nuvarande form och omfattning.

För idrottsrörelsen handlar emellertid det ideella engagemanget om betydligt mer än så. Idealitet är en integrerad del av den egna ideologin, och självbilden, som en demokratisk och bred folkrörelse. De som utför ett ideellt arbete i en idrottsförening bidrar nämligen inte enbart med sin tid – de manifesterar även en vilja att åstadkomma något, att påverka och att ta ansvar. Att engagera sig ideellt är därmed att frivilligt ingå i ett socialt sammanhang där verksamhet bedrivs och utvecklas i demokratiska processer, och i dialog med andra. Eller som Riksidrottsförbundet självt formulerar detta synsätt i idéprogrammet *Idrotten vill*:

¹ För uppgifter om ideellt ledarskap inom idrottsrörelsen, se Centrum för idrottsforskning (2025). *Statens stöd till idrotten*, "Indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten", Målområde 1, indikator 1.4. Se även Riksidrottsförbundet (2023). *Idrotten i siffror*.

Utan det ideella ledarskapet skulle idrottsrörelsen inte vara vad den är. Det är ledarnas skiftande bakgrund, olika perspektiv och gemensamma kompetens som gör den upplevelse som såväl ledare som idrottsaktiva får av idrottsföreningens verksamhet så speciell. I den ideella föreningen står syftet och ändamålet att bedriva idrottslig verksamhet i centrum. Världens bästa idrott, på alla nivåer, är den idrott som erbjuder aktivitet, glädje och gemenskap i en miljö där alla i demokratisk ordning kan vara med och påverka och ta ansvar för verksamhetens utformning.²

En tredje dimension handlar om det ideella engagemangets positiva effekter för det omgivande samhället. Diskussionen om föreningslivets särskilda samhällsnytta kan spåras tillbaka till 1900-talets första hälft. Argumenten och synsättet har dock förändrats över tid, och i takt med samhällsutvecklingen. Under 1930- och 1940-talen betonades exempelvis att föreningsverksamhet utgjorde en sorts ”demokratiskola”, där de som engagerade sig i en förening rent konkret fick lära sig att formulera idéer, utbyta åsikter och fatta beslut i demokratisk ordning.³ Under 1990-talet skiftades perspektivet i stället till föreningslivets förmåga att främja tillit, medborgaranda och effektivitet i ett samhälle. En portalfigur i denna diskussion var den amerikanske statsvetaren Robert D. Putnam, som menade att ett vitalt föreningsliv till och med var en förutsättning för en fungerande demokrati.⁴ På senare år har frågan om ideellt engagemang inom idrotten fått förnyad aktualitet, i diskussionen om ökad segregation i samhället och idrottslivets svaga ställning i socialt utsatta områden.⁵

Ideellt engagemang under press

Trots det ideella engagemangets betydelse både för idrottsrörelsen själv och för samhället, är det en del av vår svenska idrottsmodell som inte kan tas för given. Enligt Riksidrottsförbundet förlorade landets idrottsföreningar många ideella ledare under coronapandemin. Att locka tillbaka dessa idrottsledare har därefter varit en prioriterad uppgift i idrottsrörelsens återstartsarbete. Aktuella uppgifter indikerar att arbetet varit framgångsrikt.⁶ På längre sikt är utvecklingen dock mer osäker. Det går inte att bortse från att dagens folkrörelsebaserade idrottsrörelse växte fram under förra seklet, i en specifik historisk och samhällelig kontext. Kommer viljan och intresset att engagera sig ideellt bestå även i framtiden? Kommer nya

² Riksidrottsförbundet (2019). *Idrotten vill*, s. 10.

³ Riksidrottsförbundet (2004). *Idrotten i den ideella sektorn*. FoU-rapport 2004:6.

⁴ Putnam, R. D. (1996). *Den fungerande demokratin*.

⁵ Se exempelvis Centrum för idrottsforskning (2023). *Idrott och segregation*. Rapport 2023:2.

⁶ Riksidrottsförbundet (2025). ”Nya ledare och bättre klimat efter fokuserat arbete”. Pressmeddelande.

generationer ha tid, kunskap och intresse att överta ansvaret för landets idrottsföreningar i takt med att äldre generationer idrottsledare slutar? Och hur påverkas människors incitament för ideella insatser i ett allt hårdare samhällsklimat, präglad av motsättningar och kritik – inte minst via sociala medier? Dessa är svåra frågor om det ideella engagemangets framtid som idrottsrörelsen delar med det övriga civilsamhället.

Frågan om det ideella engagemangets framtid påverkas även av de professionaliserings- och kommersialiseringsprocesser som präglad delar av den svenska idrottsrörelsen under senare decennier. CIF:s uppföljning av statens stöd till idrotten visar att idrottsrörelsens ekonomiska omsättning ökat kraftigt under det senaste decenniet, både i form av ökade offentliga bidrag och genom marknadsintäkter. Enbart specialidrottsförbundens omsättning har 2013–2024 ökat från 1,7 miljarder kronor till hela 2,8 miljarder kronor.⁷ Hur påverkar denna ökning idrottsrörelsens agerande? Vad händer exempelvis med medlemmars vilja att utföra ideellt arbete i en verksamhet där andra får ersättning, eller till och med är anställda? Kommer det ens vara möjligt att axla ett uppdrag som ideell tränare, funktionär eller styrelseledamot i en utveckling där föreningar antar alltmer företagslika former, med höga krav på professionalitet och kompetens? Eller för att tala klarspråk: Vart är dagens idrottsrörelse på väg, och vilken plats har det ideella engagemanget i denna utveckling?

Uppdraget till Centrum för idrottsforskning

Under 2024 har Centrum för idrottsforskning (CIF) haft i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av hur det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen ser ut. Analysen skulle omfatta hur engagemanget har utvecklats över tid, liksom vilka utmaningar och möjligheter detta innebär för idrottsrörelsen.

I motiveringen till uppdraget påpekade regeringen att en majoritet av svenska idrottsföreningar ”helt eller till övervägande del” drivs av ideellt engagerade personer ”som därmed bidrar med stora samhällsvärden även utanför idrottsrörelsen”. Samtidigt finns tecken på ett minskat ideellt engagemang, samt en delvis förändrad organisering och hållning inom idrottsrörelsen. Regeringen ansåg därför att det fanns behov av fördjupad kunskap i frågan. I uppdraget ingick både att kartlägga hur utvecklingen påverkar den svenska idrottsmodellen, och undersöka vilka åtgärder som kan vidtas för att stärka det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen.

⁷ Se Centrum för idrottsforskning (2025), *Statens stöd till idrotten*, Målområde 1, indikatorer 1.5–1.6.

Så har vi tolkat uppdraget

De årliga fördjupningsuppdrag regeringen ger Centrum för idrottsforskning måste alltid tolkas, preciseras och avgränsas. I årets uppdragsbeskrivning är det framför allt begreppet ”ideellt engagemang” som behöver kommenteras.

Inledningsvis bör nämnas att begreppet ”ideellt engagemang” endast är en av många snarlika formuleringar som förekommer i forskningen om den svenska idrottsrörelsen, respektive civilsamhället. Andra vanliga begrepp är exempelvis ”ideellt arbete”, ”frivilliga insatser” eller ”volontärarbete”. Forskare kan ibland vara oense om den exakta innebörden av dessa begrepp. Med denna reservation har begreppen gemensamt att de riktar ljuset på situationer där människor frivilligt väljer att göra något för andra, och det utan krav på ekonomisk kompensation. Ofta förutsätts även att de frivilliga insatserna utförs i organisationer eller verksamheter som varken tillhör den offentliga eller privata sektorn, vanligtvis en ideell förening. Överfört till idrottens område handlar det således om personer som frivilligt, och utan ersättning, engagerar sig i en idrottsförenings verksamhet som exempelvis tränare, ledare, funktionär eller styrelseledamot. Det är sådana frivilliga insatser som är i fokus för denna studie.

I forskningssammanhang finns ofta ett värde i att formulera tydliga definitioner som klart och entydigt preciserar vad som studeras, och vad som faller utanför. I detta regeringsuppdrag skulle likväl en alltför entydig definition av ”ideellt engagemang” vara både svår att formulera – och knappast lämplig. Vi är intresserade av att förstå varför, och hur, människor engagerar sig i en idrottsförening. Vi vill veta hur de själva ser på ideella insatser. Detta kräver ett öppet förhållningssätt, samt en medvetenhet om att åsikter kan variera och att det ofta kan finnas gråzoner. Var går exempelvis gränsen mellan att vara aktiv idrottsutövare i en idrottsförening, och att göra en ideell insats? Är alla barn som en gång sålt en lott till förmån för det egna laget, eller föreningen, per automatik ideella funktionärer? Och vad menas egentligen med att göra något ”oavlönat”? Får en ideell ledare ta emot en mindre ersättning för ett funktionärsuppdrag, eller bör strikt nolltolerans krävas? Vår utgångspunkt i denna studie är att frågor av detta slag inte får avgöras på förhand av en begreppsbestämning. De är tvärtom betydelsefulla dimensioner av just den fråga som ska studeras. I denna fördjupade analys är alltså ”ideellt engagemang” snarare ett problemområde än ett klart definierat begrepp. Vårt mål är att bidra med fördjupade kunskaper och perspektiv.

Medverkande i årets fördjupade analys

I likhet med för tidigare uppföljningsstudier har vår ambition varit att både redovisa ett befintligt forskningsläge och samtidigt bidra med ny kunskap. Resultatet har sammanställts i en antologi med titeln *Jag ställer upp!: Om framtiden för ett ideellt idrottsengagemang under press*. Antologin består av sammanlagt sju bidrag.

De inledande två texterna i antologin ger ett aktuellt fågelperspektiv på det ideella engagemanget inom idrotten. I båda fall rör det sig om nya studier, där det frivilliga arbetet inom idrotten analyseras över tid, och i relation till andra områden.

Det första bidraget är författat av forskarna Johan Vamstad, Johan von Essen, Ebba Henrekson & Erik Lundberg, samtliga verksamma vid Marie Cederschiöld högskola (tidigare Ersta Sköndal Bräcke högskola). Forskarna har i decennier undersökt det ideella engagemangets omfattning och förändring i Sverige. Ett värdefullt led i detta arbete är de stora befolkningsundersökningar om medborgerligt engagemang som genomförts sammanlagt sju gånger sedan 1992. Dessa studier gör det möjligt att i dag kartlägga och beskriva hur det ideella engagemanget i Sverige utvecklats, och förvandlats, under drygt trettio år. Därutöver gör studierna det möjligt att jämföra det frivilliga arbetets karaktär inom idrottsrörelsen med engagemang i andra delar av det svenska civilsamhället. I denna rapport redovisar forskarna resultat från 2024 års befolkningsundersökning. Det är följaktligen ny och aktuell kunskap som presenteras.

I antologins andra bidrag riktas fokus mot ungas inställning till, och tankar om, ideellt engagemang – både i föreningsidrotten och andra sammanhang. Texten är författad av Jessica Åkerström, analyschef och expert på Ungdomsbarometern. Ungdomsbarometern är ett analysföretag som sedan början av 1990-talet kartlagt attityder, beteendemönster och trender hos svenska ungdomar. Utgångspunkten för deras analyser är en omfattande och årlig enkät (numera webbenkät), där tiotusentals unga i åldrarna 15–24 år från hela landet får redogöra för alltifrån sina intressen och kost- och hälsovanor, till tankar om utbildning, arbete och vad som är viktigt i deras sociala liv. Inför 2024 års enkät fick CIF möjlighet att inkludera särskilda frågor om ungas ideella engagemang inom idrottsrörelsen. Mer konkret fick Ungdomsbarometern i uppdrag att bedöma det ideella engagemangets omfattning, beskriva hur utvecklingen sett ut över tid, samt utifrån företagets expertis även peka på möjligheter och utmaningar i fråga om ungas vilja att engagera sig. Ungdomsbarometerens webbenkät genomfördes under hösten 2024. Sammanlagt 17 445 unga mellan 15 och 24 år deltog i den övergripande studien, varav 1 533 fick besvara särskilda frågor om ideellt engagemang.

De följande tre bidragen ger ny kunskap och nya perspektiv på specifika utmaningar kopplade till det ideella engagemanget i föreningsidrotten. Det första har titeln "Ledarrekrytering är lätt – och svårt" och är författat av Karin Redelius, professor i pedagogik vid Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) och Magnus Kilger, docent i barn- och ungdomsvetenskap på Stockholms universitet. Båda forskarna har lång erfarenhet av forskning om svensk barn- och ungdomsidrott. Studien inleds med en bred och omfattande forskningsöversikt om idrottsrörelsens ledare. Vilka är de, och vilka är deras drivkrafter? Vilka krav ställs på idrottsledare av föreningar och förbund? Har dagens kommersialisering- och professionaliseringsprocesser inom barn- och ungdomsidrotten inneburit att det ideella engagemanget ersatts av arvoden och anställningar?

Med denna forskningsöversikt som utgångspunkt gör Redelius och Kilger en fördjupad analys av hur idrottsföreningar rekryterar sina ideella ledare. Denna studie bygger på intervjuer av 15 personer med olika befattningar inom föreningsidrotten, såsom sportchefer, barn- och ungdomsansvariga, idrottskonsulenter och styrelseledamöter. De som intervjuas representerar olika idrotter och skilda geografiska kontexter, men har alla stor erfarenhet av ledarrekrytering. Gemensamt är även att de där delar med sig av sina tankar och erfarenheter i konsten att få människor att axla ett ideellt uppdrag. Hur går egentligen rekryteringen till? Vilka krav ställs för att få bli idrottsledare – och vilka egenskaper är eftersträfvansvärda?

Nästa kapitel är författat av Jonas Stier, professor i socialt arbete vid Mälardalens universitet. Stier har under många år forskat om villkoren i svensk föreningsidrott, ofta med fokus på de problem som ibland förekommer i samband med talangutveckling och elitverksamhet bland unga idrottare. För denna antologi ombads Stier att belysa och problematisera de många utmaningar och problem som kan möta föreningsledare, tränare och funktionärer vilka tar på sig ideella uppdrag inom idrottsrörelsen, såsom att utstå kritik, hantera konflikter samt bli utsatta för kränkande beteende eller otillåten påverkan. I uppdraget ingick både att synliggöra utmaningar kopplade till ideellt engagemang inom idrotten, och analysera idrottens beredskap och förmåga att stödja sina ideella ledare. Hur kan dessa typer av utmaningar förstås – och vad kan idrottsrörelsen göra för att hantera och förebygga sådana problem? Stiers svar blev en resonerande text med titeln "Det ideella idrottsengagemangets baksidor".

Det tredje bidraget om idrottsliga utmaningar är författat av tidigare nämnda forskarna vid Marie Cederschiöld högskola; Johan Vamstad, Johan von Essen, Ebba Henrekson & Erik Lundberg. I deras första bidrag redovisades nya uppgifter om med-

borgerligt engagemang i Sverige. I detta kapitel får de i stället möjlighet att resonera om föreningsidrottens aktuella utmaningar utifrån sin samlade kunskap och erfarenhet av forskning om det svenska civilsamhället. Just det faktum att de fyra forskarna betraktar, och analyserar, idrottsrörelsen som en del av civilsamhället gör att nya utmaningar identifieras, och att välkända utmaningar sätts i nytt ljus.

De avslutande två texterna i antologin handlar om det ideella engagemangets möjligheter, snarare än dess utmaningar. Den första har integration som tema. Sedan 2023 finansierar CIF forskningsprojektet *Föreningsidrott för alla!*, vars syfte är att bättra förstå utrikesfödda familjers/vårdnadshavares uppfattningar om organiserad idrott i Sverige. Projektet leds av Darun Jaf, forskare i kriminologi och psykologi vid Örebro universitet. I projektet ingår även Stefan Wagnsson (Karlstads universitet), Louise Davis (Umeå universitet) och Camilla Knight (Swansea universitet, England/Universitetet i Agder, Norge). CIF:s uppdrag till forskarna var att bidra med kunskap om utrikesfödda föräldrars erfarenheter och syn på föreningsidrotten, med särskilt fokus på ideellt engagemang. Resultatet blev en perspektivrik text om föreningslivets möjlighet som integrationsarena för utrikesfödda och deras familjer.

Antologin avslutas av Andreas Linderyd, doktor i ekonomi och ansvarig för forsknings- och utvecklingsfrågor på Riksidrottsförbundet. Linderyd har själv forskat om bland annat varumärkesarbete och värdegrundsretorik i ideell, privat och offentlig verksamhet. I denna antologi diskuterar han det ideella engagemangets demokratiska betydelse. Hans övergripande tes är att idrottsrörelsen måste bli bättre på att synliggöra det ideella engagemangets demokratiska effekter, både för idrottsrörelsen själv och för det omgivande samhället.

Vilka är de ideellt arbetande – i dag och i morgon?

Ny studie om medborgerligt engagemang i och utanför idrotten

Vad vet vi egentligen om omfattningen av, och karaktären på, det ideella arbetet inom svensk idrottsrörelse? Ett första svar ges i den stora undersökning om medborgerligt engagemang som under 2024 genomfördes av forskare vid Marie Cederschiöld högskola. Studien är den sjunde i ordningen sedan 1992. Detta skapar möjlighet för forskarna Johan Vamstad, Johan von Essen, Ebba Henrekson och Erik Lundberg att både ge en bild av det ideella arbete som för närvarande äger rum i idrottsrörelsens organisationer, och samtidigt jämföra detta både över tid och i förhållande till annat ideellt arbete.

I samhällsdebatten hörs ofta en oro för att det ideella engagemanget minskar – att allt färre personer väljer att göra frivilliga insatser. Att döma av 2024 års medborgar-

undersökning är denna oro obefogad. Det ideella engagemanget är påfallande stabilt över tid. Andelen i befolkningen som uppger att de arbetat ideellt under de senaste 12 månaderna har legat på mellan 48 och 53 procent i samtliga mätningar under perioden 1992–2024.

En jämförelse mellan organisationskategorier visar att idrottsrörelsen alltid engagerat störst andel, cirka 16–19 procent, av det totala ideella arbetet som utförs. Därefter följer andra fritidsorganisationer, fackföreningar och – på senare år – även organisationer för boende.

Medelklassföräldrar och deras barn

En jämförelse mellan det ideella engagemanget i idrottsrörelsen och övriga civilsamhället visar på flera intressanta skillnader. En första iakttagelse är att andelen ideellt arbetande män i idrottsrörelsen är betydligt högre (58 procent) än genomsnittet (51 procent män och 49 procent kvinnor). En andra olikhet är att det ideella arbetet inom idrottsrörelsen framför allt utförs av unga (15–24 år) och medelålders (40–54 år). I övriga organisationskategorier är andelen unga betydligt lägre, medan den äldre (55–85 år) betydligt högre. Enligt forskarnas bedömning är det idrottsrörelsens stora barn- och ungdomsverksamhet som kommer till uttryck i dessa skilda ålderssammansättningar: att idrottsföreningar främst rekryterar sina ideellt arbetande bland ungdomarna själva, och hos de som är föräldrar till idrottsaktiva barn och unga.

Även intressanta resultat i fråga om den sociodemografiska strukturen på de ideellt arbetande inom idrottsrörelsen framkom ur 2024 års mätning. Ett exempel är att inslaget av akademiker successivt ökat bland idrottsrörelsens ideella krafter sedan de första mätningarna under 1990-talet. En stor majoritet, 73 procent, är dessutom förvärvsarbetande, vilket är betydligt högre än genomsnittet hos andra organisationskategorier (60 procent). Nästan lika stor andel av idrottsrörelsens ideella ledare uppger även att de bor i eget hus (69 procent mot 51 procent av övriga). Enligt forskarna indikerar detta att ideellt engagerade inom idrottsrörelsen är hemmahörande i "en bred medelklass, snarare än arbetarklass". De tillägger:

Denna bild förstärks av de relativt starka borgerliga partisympatierna. Så många som 28 procent röstade på Moderaterna i det senaste valet, jämfört med 19 procent bland ideellt arbetande i andra organisationer. Den senare siffran motsvarar valresultatet för riket 2022. Ideellt arbetande i övriga organisationer röstade även i övrigt generellt som riket i stort, med viss överrepresentation för Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Nödvändighet som drivkraft

En grundläggande fråga i studier av ideellt engagemang är *varför* människor väljer att utföra frivilliga insatser. Vilka är deras drivkrafter – och är motiven generella, eller varierar de mellan olika typer av frivilliga verksamheter? I dessa frågor finner forskarna resultat av stor vikt för vår förståelse av det ideella engagemangets betydelse, och förutsättningar, i svensk idrottsrörelse. Tillfrågade varför de utförde ideella insatser uppgav nämligen ideellt arbetande inom idrottsrörelsen i något mindre utsträckning än genomsnittet att det var för att uttrycka åsikter i angelägna frågor, eller förändra samhället. Däremot uppgav denna grupp i större utsträckning att deras ideella engagemang bottnade i en känsla av ”krav” eller ”förväntan”, samt att deras insats behövdes för att säkerställa aktiviteter för barn och anhöriga.

Enligt forskarna tyder dessa resultat på att idrottsorganisationer har jämförelsevis lättare att rekrytera nya ideella ledare, än andra organisationskategorier. Detta då de ideella kärntrupperna utgörs av föräldrar som uppfattar frivilligt arbete som en nödvändighet, för att deras barn ska erbjudas meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter. De goda rekryteringsmöjligheterna, påvisar författarna, är både en styrka och ett problem:

I Sverige är idrotten till största delen organiserad inom civilsamhället. Tack vare sin långa historia har den blivit en självklar del av människors vardagsliv och tas ofta för given. Om intresse för att engagera sig ideellt sviktar ställs idrottsrörelsen inför en utmaning. För att idrottsföreningar ska kunna bedriva verksamhet behöver medlemmar, utövare och anhöriga bidra med de resurser som krävs. Idrottsrörelsens organisationer kan på så sätt ses som en ”nödvändighetsstruktur”. Annars kan idrott i den form vi vant oss vid inte finnas kvar.

När de unga själva får komma till tals

I bidraget från Ungdomsbarometern riktas ljuset mot hur unga av i dag tänker runt, och förhåller sig till, ideellt engagemang i idrotten. Frågeställningen är väsentlig, eftersom det är i dagens ungdomsgeneration idrottsrörelsen kommer att söka sina framtida ideella ledare.

Jessica Åkerström, analyschef på Ungdomsbarometern och ansvarig för deras bidrag, menar att en förståelse för dagens unga är central, om idrottsrörelsen har som mål är att ta vara på deras idrottsliga engagemang. Hon inleder därför sin redogörelse med att peka på ett antal allmänna kännetecken för dagens unga, eller ”generation Z” som de ofta benämns. Ett första utmärkande drag är att de är den första

generation som vuxit upp efter internet och sociala mediers genombrott. För denna grupp är den digitala världen således på ett naturligt sätt sammanflätad med den fysiska, vilket även påverkar deras fritidsvanor och hur de umgås med sina vänner. Enligt Ungdomsbarometern har dagens unga också växt upp i en tid av stora samhällsutmaningar, i form av klimatförändringar, krig, en pandemi, ökad gängkriminalitet och ekonomiskt bistra tider. Detta kan ha bidragit till att de fått en förhållandevis dystert syn på framtiden. Dagens unga är även mer trygghetssökande än sina föregångare. Det kommer bland annat till uttryck i att familjen och den närmsta kretsen är viktigare än att träffa nya människor. Vidare är dagens unga i stor utsträckning måna om att trygga den egna tillvaron. Att prestera väl i skolan, ha ett arbete och tjäna pengar är därför viktigt.

Flera av dessa allmänna kännetecken återspeglas i svaren från Ungdomsbarometerns senaste webbenkät. Av studien framkommer ett förhållandevis stort intresse för samhällsfrågor hos dagens unga. Det finns även en vilja, och upplevd möjlighet, att kunna påverka samhället. Men de unga uttrycker även en oro inför framtiden.

Skiftande kunskap om föreningsmedlemskap hos dagens unga

De inledande frågorna i Ungdomsbarometern som rör ungas föreningsstillhörighet och ideella engagemang ger ett komplext och delvis motstridigt resultat. När unga fick frågan om de var medlemmar ”i en ideell organisation eller förening” uppgav nämligen ungefär en tredjedel (32 procent) att så var fallet. Ytterligare 18 procent sade sig vara intresserade, men ännu inte ha löst ett medlemskap. Den minsta andelen, 7 procent, uppgav att de inte alls var intresserade, medan 22 procent meddelade att de var ointresserade ”som det känns nu”. Därmed återstod en grupp på 22 procent som sade sig vara osäkra på, eller inte veta, om de var medlemmar i en förening eller ej.

När frågan omformulerades till om de unga var ideellt engagerade i olika typer av föreningar, svarade i stället 66 procent jakande. Flest sade sig vara engagerade i en idrottsförening (22 procent), följt av studentföreningar (12 procent) och elevråd eller liknande (10 procent). Det var följaktligen betydligt fler som sade sig vara ideellt engagerade i en förening (66 procent), än medlemmar i en förening (32 procent). Hur kan dessa motstridiga svar förklaras?

Enligt Åkerström ska resultatet framför allt tolkas som att många unga av i dag är osäkra på vad som egentligen menas med att vara medlem i en förening, eller att vara ideellt engagerad. Hon tillägger att liknande resultat framkommit i andra av Ungdomsbarometerns studier.

När frågorna riktades till de som sade sig vara ideellt engagerade i en idrottsförening, exkluderades i praktiken gruppen osäkra. Frågorna handlade nu om vilken typ av ideella insatser de brukade göra, samt varför de valt att engagera sig. De vanligaste uppdragen visade sig vara tränare (17 procent), att "stå i kiosken" (17 procent), funktionär vid tävlingar (15 procent) samt att vara domare (10 procent). Betydligt färre sade sig vara ledamöter i en styrelse eller kommitté, alternativt ett råd (3 procent vardera). De vanligaste orsakerna till det ideella engagemanget var att "det är roligt" (51 procent) och att uppdraget var lärorikt/utvecklande (51 procent). När svaren jämfördes med ideellt engagerade unga i andra föreningstyper framkom resultat som i stor utsträckning bekräftade den parallella studie av medborgerligt engagemang forskare vid Marie Cederschiöld högskola genomfört. Betydligt färre av de unga inom idrotten än i övriga organisationskategorier sade sig vara ideellt engagerade för att påverka samhället, eller för att göra en god gärning. Däremot menade betydligt fler inom idrotten att de gjorde en ideell insats för att stödja/hjälpa den egna föreningen. Även hos unga bland idrottsrörelsens ideellt arbetande finns alltså en upplevelse av krav, eller förväntan, bakom många engagemang.

Av de unga som gör insatser inom idrottsrörelsen svarade 38 procent att man fått någon form av ersättning för sitt arbete. Det finns således betydande grupper unga inom svensk idrottsrörelse som får betalt för insatser vi vanligtvis betraktar som oavlönade. På frågor om ersättningens betydelse menade en relativt stor grupp att betalning var viktigt, men samtidigt hävdade få att "tjäna pengar" var själva incitamentet för deras ideella arbete.

Mer sammanhang än samhällsnytta

Åkerström avslutar sin analys med att ge ett antal konkreta råd till idrottsrörelsen om målet är att ta till vara, och stärka, ungas ideella engagemang inom idrotten. Ett första råd är att tydliggöra för unga vad som menas med ideellt engagemang, och varför detta är viktigt. Ett andra råd är att värna deras behov av gemenskap och trygghet. Visa att föreningsidrotten kan vara en plats där unga kan känna tillhörighet och sammanhang – och samtidigt visa hur deras ideella insatser kan bidra till denna gemenskap. Enligt Åkerström är detta sannolikt ett mer framgångsrikt sätt att engagera dagens unga, än att tala om samhällsnytta eller goda gärningar.

Slutligen påminner Åkerström om att dagens unga behöver individuella incitament:

Generation Z är en tydligt individualistisk generation, uppvuxen med att många valmöjligheter och stor individuell anpassning är en självklarhet – oavsett vad det gäller. De individuella incitamenten behöver inte vara ekonomiska, även om pengar tycks locka lite extra för dem som vill enga-

gera sig, men ännu inte tagit steget. Det är viktigare att få möjlighet att utvecklas på ett personligt plan, och få med sig nya erfarenheter och kompetenser.

Det ideella engagemangets utmaningar

Lätt och svårt i konsten att rekrytera ledare

Hur rekryterar idrottsföreningar sina ideella ledare? Vad krävs för att komma i fråga för ett förtroendeuppdrag – och vilka egenskaper anser föreningar att en ideell ledare ska inneha? Frågor av detta slag är centrala i Karin Redelius och Magnus Kilgers bidrag till årets antologi. Resultatet av deras undersökning visar emellertid att frågorna inte kan ges ett entydigt svar. Deras intervjuer med 15 föreningsföreträdare visar att det finns olika kategorier av ideellt engagerade. Samtliga kategorier är viktiga – men förutsättningarna att rekrytera ledare inom de olika kategorierna skiljer sig åt. Därutöver har varje ledarkategori sina specifika styrkor och utmaningar.

Den första och kanske vanligaste idrottsledarkategorin i svensk idrottsrörelse är den så kallade *föräldratränaren*. Detta är, som namnet indikerar, en person som tagit på sig ett ledaruppdrag för en idrottsaktivitet där egna barn ingår.

Enligt Redelius och Kilger är det förhållandevis enkelt för idrottsföreningar att rekrytera ledare ur denna kategori, särskilt när de idrottande barnen är små. Redan i samband med att lag eller träningsgrupper formeras i åldrarna 5–7 år brukar det finnas föräldrar som, likt klassföräldrar i skolan, ställer upp för att träningsverksamheten ska komma till stånd. Dessa föräldrar tenderar därefter att bli kvar så länge det egna barnet fortsätter. Forskarna påpekar dock att det finns kontextuella skillnader, och att föräldrarekrytering är enklare i socioekonomiskt starka områden än socioekonomiskt svagare.

Redelius och Kilger konstaterar att föräldratränare utför ett viktigt arbete i svensk idrottsrörelse, och att många föreningar inte skulle klara sig utan engagerade föräldrar. Utmärkande för gruppen är även att dess aktörer ofta verkar på helt ideell basis. Deras drivkraft är att få vara med de egna barnen, inte ekonomisk ersättning.

Men denna ledarkategori medför även utmaningar. En sådan är att många föräldratränares engagemang är helt villkorat till det egna barnet – och att man därmed tenderar lämna sitt ledaruppdrag om, eller när, det slutar idrotta eller lämnar klubben i fråga. En andra utmaning är risken att föräldratränare utformar träningsverksamheten utifrån det egna barnets förutsättningar. Ett återkommande tema i

forskarnas intervjuer var att föräldratränare ofta har barn ”som ligger långt fram i utvecklingen”, och att man främst vill träna de ”ambitiösa” barnen i laget eller träningsgruppen.

En andra kategori av ideellt engagerade är *ungdomar*. Utmärkande för denna kategori är att de vanligtvis rekryteras internt. Till skillnad från föräldratränare anförde samtliga intervjupersoner att ungdomarna däremot fick viss ersättning för sitt engagemang. De hade således tränarsysslan som ett extrajobb. Med ungdomar undviks risken att föräldrar favoriserar sina egna barn. Utmaningen är där i stället att ledarna själva är unga – och därmed ofta har begränsad erfarenhet av att leda andra, eller hantera stora grupper av barn. Dessutom kan de ha svårt att stå emot engagerade föräldrar med synpunkter på alltifrån träningsupplägg till spelaruttagningar. Vidare kan drivkraften för deras engagemang vara personligt, snarare än ideellt:

En annan aspekt handlar om att unga ledare kan se tränaruppgdraget som en språngbräda mot en mer elitinriktad tränarroll. Barnidrottsledarrollen blir därmed ett sätt att göra tränarkarriär, snarare än att stödja barnens utveckling, och den egna karriären mäts i tävlingsresultat.

En tredje ledarkategori är *”professionella” tränare*. Benämningen professionell syftar inte på ledarnas utbildningsnivå, utan på deras status som anställda eller arvoderade av klubben. Denna tränarkategori har ofta hand om de äldre lagen, eller föreningars akademiverksamhet. Utmärkande är vidare att de ofta bedriver egen näringsverksamhet, med följden att kunna åta sig uppdrag från flera olika föreningar och därmed kunna försörja sig.

Rätt ledare viktigast

Idrottsföreningars behov av ideella ledare skapar ett dilemma. Å ena sidan är det svårt att ställa höga krav på de som frivilligt erbjuder att ta på sig ett ideellt ledaruppdrag. Å andra sidan är förväntningarna på att en tränare, i regel utan adekvat utbildning, ska klara av att leda och utveckla en heterogen skara barn, med skilda förutsättningar och ambitionsnivåer, ofta höga. Kraven på idrottsrörelsens tränare är samtidigt både låga och höga.

Sammanfattningsvis konstaterar Redelius och Kilger att idrottsrörelsen främsta utmaning inte ligger i att rekrytera nya ledare. Utmaningen är att rekrytera *rätt* ledare, det vill säga ”personer med erfarenhet av barn men också av idrotten i fråga, som inte drivs av en egen agenda, och som leder enligt föreningens värdegrund och riktlinjer”. Idealet är följaktligen personer med erfarenhet av ledarskap inom idrot-

ten, men utan egna barn i verksamheten – som dessutom är beredda att arbeta ideellt. Forskarna noterar att denna ledartyp kan återfinnas på andra positioner i en idrottsförening, exempelvis i styrelsen, men utgör ”en bristvara” som tränare inom barn- och ungdomsidrotten.

Baksidor av ideellt engagemang

Många och samverkande faktorer bidrar till att människor åtar sig ett ideellt uppdrag inom föreningsidrotten. Det kan exempelvis handla om kärlek till en specifik idrott eller idrottsklubb, eller en förälders önskan om få vara delaktig i sina barns fritidsaktiviteter. Det kan böttna i känslor av ansvarstagande, eller kanske en vilja att utvecklas, lära sig nya saker och känna tillhörighet i ett socialt sammanhang. Emellertid finns även aspekter av ledarskapet som tar kraft, försvårar det ideella engagemangets förutsättningar och i värsta fall leder till att föreningsledare väljer att lämna sina förtroendeuppdrag. Sådana utmaningar är huvudtemat i Jonas Stiers kapitel, med titeln ”Det ideella idrottsengagemangets baksidor”.

Stier visar med belysande exempel att engagemangets baksidor kan ha olika orsaker. En första, mer strukturell, utmaning handlar om människors tid. I en tillvaro där tid av många uppfattas som en allt större bristvara, måste ledaruppdrag alltid konkurrera med allt annat som ingår i en individ eller familjs livspussel. Detta kan i förlängningen leda till både stress och ohälsa.

En andra typ av utmaningar handlar om den osäkerhet eller okunskap som ofta präglar de många frågor som följer med ett ideellt ledarskap. Vilket handlingsutrymme – eller rentav mandat – har exempelvis en tränare att fatta egna beslut? Vilka krav kan föreningens medlemmar, de ungas vårdnadshavare eller andra ställa? Är det rimligt att kräva kompetens och professionalitet från personer utan varken ersättning eller anställning? Och hur ska en ledare hantera den jävsproblematik som uppstår med egna barn i laget, eller träningsgruppen? Detta är bara några exempel på frågor många ideella ledare inom föreningsidrotten kan möta – och där deras agerande riskerar att få kritik.

Stier framlägger att missnöje och konflikter även kan utmynna i hot, hat och trakasserier. Fysiskt våld mot idrottsledare är ovanligt i Sverige – men förekommer. Verbalt våld är betydligt vanligare, både i direkt anslutning till idrottsarrangemang och på sociala medier. Nedsättande samt kränkande omdömen och beteenden kan drabba såväl tränare som funktionärer, liksom förtroendevalda. Enligt Stier går utvecklingen dessutom åt fel håll såtillvida att inte bara forskning, utan även mediernas idrottsrapportering, tyder på ”ett allt hårdare klimat i svensk idrott”.

Problemet försvåras av att idrottsmiljöer kan präglas av en tystnadskultur, där problem hålls ”inom familjen”, olämpliga eller oetiska ageranden tystas ner och kritiska röster inte får gehör.

I texten diskuteras olika åtgärder som förbund och föreningar kan vidta för att stötta sina ideella ledare, och motverka det frivilliga engagemangets baksidor. Den viktigaste åtgärden för idrottsrörelsen är att utveckla arbetet med så kallad god styrning (eng. *good governance*). Det handlar om att verka för transparens i förenings- och förbunds arbetsformer, regelverk och beslutfattande. Viktigt är också att skapa fungerande demokratiska och rättvisa interna procedurer, där alla medlemmar har samma möjlighet att komma till tals. Arbetet för god styrning måste dessutom vara både systematiskt och genuint:

Här räcker inte broschyrer, hemsidor, utbildningar och framgångssagor. Dessa måste paras med öppen självkritik, sanktioner och mer stöd för dem som drabbas av idrottens baksidor.

Forskning om civilsamhället ger lärdomar och ställer frågor

Forskare vid Marie Cederschiöld högskola har länge kartlagt trender i det svenska civilsamhället. Man har bland annat studerat förändringar i medborgarnas inställning till frivilligt arbete, och hur olika professionaliserings- och kommersialiseringssprocesser förändrat förutsättningar och arbetsformer i civilsamhällets olika organisationer. Detta märks tydligt i antologins andra bidrag från forskarna Johan Vamstad, Johan von Essen, Ebba Henrekson och Erik Lundberg. Uppdraget från CIF var här att mer fritt resonera om utmaningar för det ideella arbetet inom idrottsrörelsen, baserat på deras samlade kunskap och forskning om de villkor som formar och strukturerar organisationer i det svenska civilsamhället. Resultatet blev en text som tydligt visar att svensk idrott står inför avgörande samhällsförändringar, och måste ta sig tid att diskutera sin rörelses utveckling, framtid och det ideella engagemangets roll däri.

Ansvarvaret ligger hos medlemmarna

Den första utmaning forskarna lyfter handlar om ansvar. Frågan som ställs är: ”Vem ska ta ansvar för svensk föreningsidrott?” Frågeställningen kan framstå som märklig, men bottnar i det faktum att många i dag tar för givet att det finns tillgång till organiserad idrott, framför allt för barn och ungdomar. Lika vedertagen är uppfattningen att föreningsidrotten tillför samhället positiva värden i form av exempelvis folkhälsa, social fostran och integration. Allt detta talar för att idrott ska uppfattas som ett statligt ansvarsområde. Samtidigt är det i stor utsträckning ideella

idrottsföreningar som bedriver själva idrottsverksamheten. Dessa föreningar är i sin tur beroende av människors frivilliga – och oavlönade – engagemang. Det är således ideellt engagerade medborgare och inte staten som bär upp den svenska föreningsidrotten.

Forskarna konstaterar vidare att det frivilliga arbetet inom idrottsrörelsen för närvarande är stabilt. Samtidigt finns det resultat i deras egna befolkningsundersökningar som indikerar att allt färre personer i Sverige anser det vara ett medborgerligt ansvar att engagera sig i ideella organisationer. Detta kan ge problem på sikt:

Idrottsrörelsens organisationer befinner sig alltså i den paradoxala situationen att en betydande del av befolkningen förutsätter att de själva och/eller deras barn ska ha tillgång till föreningsidrott, samtidigt som många inte vill bidra till att idrottsföreningar kan bedriva verksamhet.

Forskarnas rekommendation blir att idrottsrörelsen bör förtydliga var ansvaret för verksamheten egentligen ligger. Den svenska befolkningen måste bli påmind om att "idrottsföreningar är ideella organisationer – och att ideellt arbete därför är deras viktigaste resurs". De ger även rådet att "de företrädare för idrottsrörelsen som uttalar sig offentligt" bör tona ned argumenten om statens ansvar i idrottsfrågor, och i stället "återföra ansvaret för föreningsidrotten dit det hör hemma, alltså hos de medborgare som tar för givet att de ska ha tillgång till föreningsidrott".

Professionaliseringen utmanar ideal

Ett tema som återkommer i flera av forskargruppens analyser handlar om effekterna av en tilltagande professionalisering i svensk idrott. I begreppet "professionalisering" inryms ett antal olika processer som – mer eller mindre – förekommer hos många av civilsamhällets organisationer. Det handlar bland annat om att föreningar ersätter ideella krafter med anställd personal och höjda medlemsavgifter. Det handlar även om att företagslika metoder eller praktiker införs i ideella organisationer, samt att kraven ökar på utbildning och kompetens bland verksamma.

Forskarna understryker att den professionalisering som åtminstone delar av svensk idrottsrörelse för närvarande genomgår, utmanar de principer och det folkrörelseideal idrottsrörelsen är byggd på. Inte minst riskerar professionaliseringen att förstärka skillnaderna mellan de som har råd att vara med i en idrottsförening, och de som inte har det. Man konstaterar nämligen att den ekonomiska ojämlikheten ökat i Sverige under senare decennier. Samtidigt har idrottsrörelsen alltmer förstärkt sin karaktär av medelklassfenomen. För just medelklassen behöver en utveckling i

form av höjda avgifter och anställd personal inte nödvändigtvis uppfattas som ett problem, om det samtidigt innebär minskade förväntningar på ideellt engagemang. Det kan dock leda till ”att endast medelklassen blir kvar i idrottsrörelsen, då de som inte klarar nya krav på att betala eller ge ekonomiska bidrag fasas ut”.

Huruvida professionaliseringen av idrottsrörelsen är ett problem eller ej, avgörs ytterst av vilket värde man sätter på ideellt engagemang. Om målet med idrottsrörelsens verksamhet i första hand är att erbjuda barn och unga idrottsverksamhet – ja, då kanske dagens professionaliseringsprocesser inom idrotten snarare ska uppfattas som en möjlighet. Om man däremot ser ett värde i idealitet blir professionalisering en utmaning:

Det som står på spel är den ideella grunden i idrottsrörelsens verksamhet och hur stor utmaningen är beror förstås på vilket värde man sätter i denna idealitet.

Det ideella engagemangets möjligheter

Idrottsföreningen som integrationsarena

Under senare år har den idrottspolitiska debatten i stor utsträckning handlat om segregation, utanförskap och ungas ojämlika tillgång till föreningsidrott. Ny forskning och statistik har visat att föreningsidrottandet bland unga följer tydliga socioekonomiska mönster, och att deltagandet är särskilt lågt i socialt utsatta områden. I analysen av ojämlikhetens orsaker har olika förklaringar lyfts fram. Till viss del är segregationen inom barn- och ungdomsidrotten en återspeglning av ökade samhällsklyftor i det svenska samhället. Därutöver visar studier att föreningsidrottens relativt svaga ställning i socialt utsatta områden även förklaras av att många utrikesfödda i dessa områden saknar kunskap om, och erfarenhet av, de föreningsdemokratiska traditioner svensk idrottsrörelse baseras på.

Båda dessa förklaringar har en framträdande plats i det kapitel som författats av Darun Jaf, Stefan Wagnsson, Louise Davies och Camilla Knight. Kapitlet bygger på resultat från det pågående forskningsprojektet *Föreningsidrott för alla!* Projektet i sin helhet handlar just om att öka vår förståelse för utrikesfödda föräldrars kunskap om, och erfarenheter av, föreningsidrott. I denna delstudie har en särskild grupp studerats; personer födda utanför Norden vilka själva kom till Sverige som barn, med tiden bildat egna familjer och nu har egna barn i föreningsidrotten. Det handlar således om utrikesfödda personer med stor erfarenhet av den svenska

föreningsidrottens roll, och betydelse, i familjers etablering respektive integration i det svenska samhället.

Trots att intervjupersonerna kom från olika delar av världen, var deras berättelser påfallande samstämmiga. De kom alla till Sverige utan tidigare erfarenheter av föreningsidrott. Eftersom även deras föräldrar saknade sådan kännedom, gick vägen till föreningsidrotten via skolkamrater. Barnen själva introducerades alltså för föreningslivet, och fick därefter övertyga sina föräldrar om att få börja idrotta.

Flera av de intervjuade pekade även på föreningsidrottens roll som integrationsarena. Detta beskrivs målande i ett uttalande från en manlig deltagare med bakgrund i Eritrea:

Och man blev ju en del av samhället. Man blev liksom en del av gemenskapen. Man kände sig delaktig, inte bara i fotbollen utan man var ju ... Ja, man kom in på ett liksom ... Det blev en del av integration, liksom i Sverige alltså. Så det kanske låter som stora ord där så här, men det var så stort med fotbollen och det var sånt litet samhälle. Så man var med i fotbollen och jag var med som lite ledare, ledarskap också. Då kände många till en och då var man välkommen. Man fick smeknamn, man var liksom en del av laget, en del av ... Man var nästan svensk!

Lång väg till ideellt engagemang

De positiva erfarenheter av föreningsidrotten intervjupersonerna fick i barndomen har de därefter burit med sig till vuxenlivet, och i rollen som idrottsföräldrar. Flera underströk vikten av ideellt föräldraengagemang för att säkerställa att alla barn, ”oavsett ekonomiska förutsättningar”, ska ha möjlighet att delta i idrottsaktiviteter. Vissa tillade att ett engagemang inom idrottsrörelsen även skapade sociala nätverk, och stärkte deras ställning på arbetsmarknaden. De uttryckte samtidigt stor förståelse för att många nyanlända föräldrar inte var lika engagerade. Detta förklarades med hänvisning till språksvårigheter, ekonomi och begränsad föreningskunskap samt att en del föräldrar bar på traumatiska upplevelser.

Forskargruppen konstaterar att det ibland kan ta en hel generation innan utrikesfödda personer blir engagerade föräldrar inom föreningsidrotten. De ser också ett problem i att utrikesfödda barn ofta får ta eget ansvar för sitt idrottsdeltagande, när föräldraengagemanget uteblir. Till detta kommer fördomar och risken ”att klyftor skapas mellan de föräldrar som är aktiva och bidrar, och de som inte närvarar alls”. Mot denna bakgrund argumenterar forskarna för att idrottsföreningar bör öka sina insatser för att nå de föräldrar som saknar erfarenhet av föreningsidrott, exempelvis i form av ”förberedande träffar”. På dessa träffar skulle föräldrar kunna få informa-

tion om hur föreningslivet i Sverige fungerar, hur aktiviteterna organiseras samt vilka uttalande – eller outtalande – förväntningar som ställs på föräldrar till idrottande barn.

Idrottsföreningen som demokratiskola

Andreas Linderyd, FoU-ansvarig på Riksidrottsförbundet, avslutar antologin med ett bidrag om idrottsrörelsens och det ideella engagemangets betydelse för demokratin i ett samhälle. Frågeställningen aktualiseras delvis på grund av världsläget, och den försvagning av demokratin som för närvarande sker i många länder. Därtill kommer utvecklingen i svensk idrottsrörelse. Linderyd pekar på många oroande utvecklingstendenser kopplade till idrottsrörelsens fundament av ideellt engagemang – utmaningar som i stor utsträckning redan berörts i tidigare bidrag i denna antologi. Det handlar om att ideellt arbete inom idrotten görs av nödvändighet, snarare än utifrån en ”längtan att hjälpa till”. Det handlar om idrottsrörelsens allt starkare förankring i en socioekonomisk medelklass. Det handlar om unga som inte vet hur man kan påverka i en förening, om nya svenskar som inte ärver det ideella engagemanget av sina föräldrar, liksom behovet av en generationsväxling.

Men Linderyd tillägger att demokratins grundläggande betydelse inom idrottsrörelsen alltmer hamnat i skymundan på grund av de egna processerna och strategierna. Han pekar där på marknadslogikernas utbredning: att idrottsrörelsen består av medlemmar som ”inte sällan” beter sig som kunder, och menar vidare att en sorts prestationslogik vuxit sig stark – där fokus förskjutits till *vad* idrotten gör, snarare än *varför*. Till följd av detta talas mer i dag om idrottens ”värdegrund”, än dess funktion som demokratiskola. Här avviker idrottsrörelsen från andra delar av civilsamhället, där själva idén med verksamheten är och förblir ett återkommande samtalsämne. Linderyd frågar sig därför om den folkrörelse han själv representerar borde göra något mer, eller annorlunda? Kort sagt: Vad gör egentligen Sveriges största folkrörelse i en värld där demokratin försvagas?

Linderyd tar med sig sin fråga till företrädare och experter inom idrottsrörelsen, folkbildningen och akademien. De delar hans syn på att vi lever i en utmanande och polariserande tid – och att många i civilsamhället borde tala mer om demokrati och det som sker i vår omvärld. Men han får även råd. De tillfrågade påpekar att idrottsrörelsen måste bli bättre på att berätta för sina medlemmar om vad demokratin gett det svenska samhället i form av hälsa, trygghet, jämlikhet med mera. Idrotten måste även bli bättre på att ta till vara ungas engagemang. Dessutom bör den knyta an till föräldrars samhällsintresse och erbjuda en demokratiskola som kan ”skapa en ökad

förståelse för civilsamhällets roller och ansvar, förmedla att det behövs mer än stat och kommun för att utveckla demokratin och fixa utmanande frågor i vårt samhälle”.

Även om Linderyds text tar utgång i ett oroande världsläge och aktuella utmaningar för svensk idrott, avslutas bidraget med framtidsoptimism. Han påpekar att idrottsrörelsen dagligen gör ett stort arbete för att människor ska kunna ha roligt, må bra och utvecklas. Detta är ett värde i sig. Dessutom har idrottsrörelsen en stor demokratisk potential. Det handlar mest om att bjuda in till samtalet:

... i en värld där demokratin blir svagare och en hållning av uppgivenhet riskerar att få fäste finns det anledning att fundera över vad samtiden kräver av idrottsrörelsen. Hur sporrar vi fler till framtidstro och än fler att engagera sig? Vilken berättelse behöver vi berätta så att optimismen vinner över pessimismen?

Centrum för idrottsforsknings slutsatser

I årets fördjupade analys har forskare och experter bidragit med nya forskningsresultat, analyser och perspektiv på hur det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen ser ut. Antologins sammanlagt sju bidrag utgör pusselbitar av kunskap över ett mångfacetterat och komplext område. Den bild som framträder blir emellertid påfallande enhetlig: dagens idrottsrörelse är starkt förankrad i det svenska civilsamhället, där stora delar av idrottsrörelsens verksamhet bärs upp av medlemmarnas frivilliga engagemang och oavlönade arbete. Det ideella engagemanget är dessutom stabilt över tid – på denna punkt skiljer sig inte idrottsrörelsen från andra ideella organisationer. En stor andel av den svenska befolkningen uppger sig ha arbetat ideellt under de senaste tolv månaderna, och bland ideellt verkssamma är idrott den rörelse som engagerar flest.

Bilden visar även på utmaningar, både avseende ideellt engagemang generellt och idrottsrörelsen specifikt. Det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen har dessutom karaktärsdrag som på väsentliga punkter från det i andra ideella organisationer. Det handlar både om vilka som gör ideella insatser inom idrottsrörelsen – och motiven bakom deras engagemang. Vi på Centrum för idrottsforskning vill därför avsluta årets fördjupade analys med att kommentera några av idrottsrörelsens viktigaste särdrag och framtida utmaningar.

Två kännetecken för det ideella engagemanget i idrotten

Det är alltid vanskligt att göra generaliserande beskrivningar av stora grupper människor. Att beskriva ideellt engagerade inom idrotten är inget undantag. De hundratusentals personer som utför oavlönat arbete inom idrottsrörelsen utgör en brokig skara individer med olika bakgrund, förutsättningar och bevekelsegrunder. Med denna reservation visar årets fördjupade analys på specifika särdrag i det ideella engagemanget inom idrotten.

Föräldrar, ungdomar och nödvändigheten att ställa upp

Den typiske ideellt engagerade ledaren i idrottsrörelsen är antingen en förälder, ofta en man, som valt att engagera sig i en förening för att det egna barnet ska ha en meningsfull fritidsaktivitet, eller en idrottsaktiv ungdom som tagit på sig ett ideellt ledaruppdrag för att stötta föreningen. I båda fall bottnar deras engagemang i en sorts ”nödvändighetslogik”, snarare än i altruistiska motiv. Idrottsföreningar behöver helt enkelt frivilliga som ställer upp för att deras verksamhet ska kunna genomföras.

För idrottsrörelsen är dessa utmärkande drag både en styrka och en begränsning. Med styrka avses rörelsens möjlighet att värva nya ideella krafter. I en verksamhet där det ideella engagemanget utgår från föräldrars omsorg om sina barn, kommer nya idrottsintresserade barnkullar alltid att följas av nya föräldrar som kan tillfrågas, och förhoppningsvis även övertygas, att axla ett ledaruppdrag. På motsvarande sätt kommer ständigt nya ungdomar som själva vuxit upp i en förening att engagera sig – åtminstone delvis – utifrån en känsla av lojalitet för klubben. Just det faktum att idrottsrörelsen är uppbyggd på, och förutsätter, ett stort ideellt engagemang skapar följaktligen ett förväntanstryck på nya grupper att ställa upp och engagera sig. Nödvändighetslogiken gör det förhållandevis lätt för landets idrottsföreningar att rekrytera nya ledare.

Typiskt nog är denna nödvändighetslogik samtidigt något av en föreningsidrottslig akilleshäl. Som forskarna Karin Redelius och Magnus Kilger konstaterar i sin studie av rekryteringsprocesser inom idrottsrörelsen, uppstår flera risker, när ett ideellt ledarskap baseras på föräldrars omsorg om sina barn. En första fara är att engagemanget upphör om barnet får nya intressen och lämnar föreningen. Andra utmaningar kan vara att så kallade föräldratränare ofta har ett alltför starkt idrotts- och prestationsfokus, helst vill träna de mest ”ambitiösa” och utformar träningsverksamheten med utgångspunkt i det egna barnets behov eller utvecklingsnivå. För föreningarna skapar detta ett dilemma: föräldratränare är förhållandevis enkla

att rekrytera, de är nödvändiga för att verksamheten ska gå runt – men inte alltid de mest lämpade.

Medelklassens barn – och medelklassens föräldrar

Centrum för idrottsforskning har i flera tidigare rapporter kartlagt utvecklingen i barn- och ungdomsidrotten, och därifrån kunnat peka på att deltagandet följer tydliga sociodemografiska mönster: att idrottandet är högst i bostadsområden med goda socioekonomiska förutsättningar, men att aktivitetsnivåerna därefter minskar i takt med social position. Annorlunda uttryckt är barn- och ungdomsidrotten förhållandevis stark i förorternas villakvarter, men betydligt svagare i glesbygd och i socialt utsatta områden.

Årets fördjupade analys visar på ett motsvarande mönster hos idrottens ideellt verksamma. Inte minst 2024 års befolkningsstudie om medborgerligt engagemang visar att den typiske idrottsledaren har en tydlig medelklassförankring. Jämfört med befolkningen i övrigt är den ideellt verksamme inom idrottsrörelsen i hög grad högskoleutbildad, förvärvsarbetande och boende i ett eget hus.

Resultatet är knappast förvånande. Om idrottsrörelsens unga framför allt återfinns inom medelklassen kommer även deras föräldrar att göra det – och de är dessa föräldrar som utgör idrottsrörelsens kärntrupp av ideella ledare. Resultatet är däremot viktigt. Det är nämligen ytterligare en påminnelse om att ojämlika förutsättningar råder inom föreningsidrotten. Därtill kan dagens medelklassförankring få konsekvenser för framtiden. Det är alltid idrottsrörelsens egna medlemmar som ytterst styr över framtida vägval. Hur påverkas rörelsens utveckling av att en stor del av dess ideellt engagerade återfinns i en samhällsgrupp med hög utbildning, arbete och förhållandevis goda ekonomiska förutsättningar?

Det ideella engagemangets framtid i ett föränderligt samhälle

Bidragen i årets antologi har identifierat en stor mängd utmaningar rörande det ideella engagemangets förutsättningar, och framtid, för den organiserade idrottsrörelsen. Vissa av dessa utmaningar härrör från djupgående förändringar i det svenska samhället, medan andra snarare måste kopplas till idrottsrörelsens interna verksamhet.

Vad är priset för att engagera sig?

Att engagera sig ideellt i en förening kan vara stimulerande och berikande på många sätt. Det kan vara en möjlighet att få bidra till, påverka och utveckla en verksamhet, lära sig något nytt, träffa nya människor och bli del i ett socialt sammanhang. För

föräldrar tillkommer möjligheten att få vara delaktiga i sina barns fritid. Men ideellt engagemang har även ett pris. Den tid som läggs på oavlönat arbete innebär minskad tid för annat. Med engagemang följer även ansvar och omgivningens förväntningar. Begränsade resurser och höga krav kan leda till stress och ohälsa. Till detta kommer risken för intressekonflikter, kritik och – i värsta fall – påtryckningar, trakasserier eller hot. Hur vanligt är det att ideellt verksamma inom idrottsrörelsen lämnar sina uppdrag för att situationen upplevs ohållbar – att det personliga priset blivit för högt? Och vad kan idrottsrörelsen göra för att värna sina ideella ledare?

Ideellt engagemang i en alltmer professionaliserad idrottsvärld

En annan utmaning är de professionaliserings- och kommersialiseringsprocesser som präglar stora delar av dagens svenska idrottsrörelse. Även om samtliga landets idrottsföreningar rent associationsrättsligt fortfarande har formen av allmännyttiga och demokratiskt uppbyggda föreningar, har många klubbar börjat anta alltmer företagslika former i fråga om verksamhet, omsättning och organisationsstruktur. Med ökad omsättning har anställd personal och arvoden införts. Parallellt har kraven på kompetens, utbildning och professionalitet ökat – både i fråga om att träna och utveckla barns idrottsliga färdigheter, och i konsten att driva en förening. Dagens ideella idrottsledare befinner sig således i en alltmer professionaliserad idrottsvärld. Hur påverkar detta incitamenten till frivilligt och oavlönat arbete? Kommer ökade krav på kompetens och kunskap göra det svårt, eller rentav omöjligt, för personer utan adekvat utbildning att engagera sig i en förening? Kommer inslaget av arvoderade uppdrag konkurrera ut det ideella engagemanget? Kan föreningsidrottens roll som ”demokratiskola” upprätthållas, om frivilliga och förtroendevalda i allt större utsträckning ersätts av anställda?

Kommer dagens ungdomsgeneration bli framtidens ideella ledare?

Hur dagens ungdomsgeneration resonerar och förhåller sig till ideellt engagemang är ytterligare en viktig framtidsfråga. Det är ju bland dessa unga idrottsrörelsens framtida ledare ska rekryteras. Ungdomsbarometerns bidrag till årets antologi stämmer till eftertanke. En första tankeställare är att dagens unga har en dystrare syn på framtiden än sina föregångare. De är dessutom mer individualistiska, trygghetssökande och måna om att säkra upp den egna tillvaron än tidigare generationer. Detta kan begränsa deras inställning till ideellt engagemang – och kanske delvis förklara varför en betydande andel av dagens unga svarar att ekonomisk ersättning är viktig för att göra frivilligt arbete i en förening.

En andra tankeställare är att hela 22 procent av de unga som besvarade Ungdomsbarometerns enkät inte kunde svara på om de var medlemmar i en förening eller ej. Fler sade sig dessutom vara ideellt engagerade i en förening, än de som sade sig vara medlemmar. Dessa uppenbart motstridiga uppgifter indikerar en betydande okunskap och osäkerhet hos dagens unga om vad som egentligen menas med att vara ideellt engagerad, eller varför detta är så viktigt i en föreningsverksamhet. Hur kan detta komma sig? Och i vilken utsträckning kan det begränsa idrottsrörelsens möjligheter att rekrytera framtidens ideella ledare?

Vad kan idrottsrörelsen göra – och vad vill man göra?

Forskarna och experterna som bidragit till årets fördjupade analys har synliggjort utmaningar, men också diskuterat olika insatser idrottsrörelsen kan vidta för att stärka det ideella engagemanget. Centrum för idrottsforskning väljer att sammanfatta detta i tre råd:

- Öka uppmärksamheten på det ideella engagemangets roll i idrottsrörelsens verksamhet.

Tydliggör vad som menas med ideellt engagemang, och det oavlönade arbetets grundläggande betydelse för landets idrottsföreningar. Understryk att ansvaret för att utveckla svensk idrott ligger hos rörelsens egna medlemmar, och inte stat och kommun. Ett förtydligande av detta slag är inte minst viktigt för de unga som i dag saknar kunskap om föreningslivets struktur och förutsättningar.

- Formulera tydliga argument för det ideella engagemangets betydelse för idrotten, individer och samhälle.

Lyft att det finns positiva mervärden för de som väljer att engagera sig. Synliggör även den oavlönade arbetets betydelse för landets idrottsföreningar och den samhällsnytta som idealiteten skapar i form av demokrati, integration och ökad medborgerlig tillit.

I detta sammanhang finns även skäl att reflektera över nödvändighetslogikens betydelse för det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen. Kan den utmanas? Går det ideella uppdraget att beskriva på andra sätt än som en nödvändighet? Kan det beskrivas i mer lockande och positiva termer? Skulle detta i sin tur kunna bli ett sätt att nå ut till nya grupper potentiella ideella ledare? Behovet av nya argument är inte minst viktigt, om målet är att locka dagens unga till ideellt engagemang. Enligt Ungdomsbarometern är Generation Z en individualistisk generation. Dessa unga

drivs av personliga incitament, snarare än tal om samhällsnytta eller goda gärningar. Hur kan detta utnyttjas?

- För en diskussion inom idrottsrörelsen om konsekvenserna av pågående professionaliserings- och kommersialiseringsprocesser.

Varför har idrottsrörelsen närmat sig marknaden? Vilka är för- och nackdelarna av en sådan utveckling? Och kanske viktigast av allt: Vilken sorts rörelse ska idrottsrörelsen vara i framtiden? Om idrottandets egenvärde framför allt ligger i den konkreta idrottsverksamhet som produceras – ja, då behöver den rådande professionaliseringen inte utgöra ett problem eller hot. Fler professionella och yrkesverksamma i landets idrottsföreningar kanske tvärtom kan höja både kvaliteten och effektiviteten på de aktiviteter eller tjänster idrottsföreningar erbjuder. Det kanske även kan minska behovet av medlemmars ideella insatser. Ser idrottsrörelsen i stället ett egenvärde i frivillighet och ideellt engagemang blir svaret ett annat. Likaså om man vill hålla kostnaderna nere och nå ut till alla samhällsgrupper. I sådana fall måste det ideella engagemangets roll, och betydelse, i idrottsrörelsen få en mer framträdande plats i det idrottspolitiska samtalet. I så fall är det ett högst oroväckande tidens tecken att var femte ungdom i dag inte ens med säkerhet vet sig vara medlem i en förening eller ej.

2. Statens stöd till idrotten 2024

Den statliga idrottspolitikens utgångspunkter

Statens stöd till idrottsrörelsen har långa anor. Ett första engångsbidrag beviljades av regeringen redan 1877. Med början 1913 följde ett permanent, och av riksdagen beviljat, statsbidrag för idrottsverksamhet. Bidraget uppgick inledningsvis till 100 000 kronor. Därefter har beloppet successivt höjts. För 2024 uppgår det totala statliga idrottsstödet till drygt 2,5 miljarder kronor.

Motiven till statens idrottsstöd har varierat över tid, och i takt med samhällsutvecklingen. På ett övergripande plan har bidraget emellertid alltid tjänat två syften. Det första syftet är att uppmuntra och tillvarata de positiva effekter frivilligt organiserad idrottsutövning anses leda till. I början av 1900-talet formulerades detta gärna i form av (manlig) karaktärsdanning, fosterländskhet och skapandet av ”en sund själ i en sund kropp”. I dag anføres på motsvarande sätt att idrott och motion är positivt för folkhälsan och att det skapar glädje, rekreation och meningsfull fritid för både unga och gamla. Som belysande exempel framhöll regeringen i 1999 års idrottspolitiska proposition – *En idrottspolitik för 2000-talet* – att god folkhälsa utgör en ”betydelsefull komponent för välfärden i vårt samhälle” och att det därför är viktigt att barn och ungdomar tidigt skapar sig ”motionsvanor som varar hela livet”, jämte att även äldre och personer med funktionsnedsättnings behov av motion förtjänar uppmärksamhet.¹

Statens andra syfte är att stödja ”en fri och självständig folkrörelse”. Denna strävan har två dimensioner. Först och främst är det ett erkännande till den frivilliga idrottens många ideella krafter. Ur detta perspektiv utgör statens stöd en sorts hjälp till självhjälp, där offentliga medel har som mål att stärka idrottsrörelsens förutsättningar att vara, och förbli, en omfattande, mångfacetterad och självständig massrörelse i en ideell samhällssektor. Den andra dimensionen rör de demokratiska ideal och värderingar som finns inbäddade i själva folkrörelseperspektivet, såsom allas lika rätt att få vara med och delta utifrån sina egna förutsättningar, likvärdiga villkor för flickor och pojkar, integration av eftersatta grupper liksom ett värnande av god etik och sunda ideal. Viktigt är även att idrottsrörelsen aktivt verkar för alla medlemmars faktiska möjlighet till inflytande och delaktighet:

¹ Prop. 1998/99:107. *En idrottspolitik för 2000-talet: Folkhälsa, folkrörelse och underhållning*, s. 28.

Regeringen vill betona vikten av att idrottsrörelsen fortsätter sitt arbete att kontinuerligt utveckla och förbättra sin verksamhet efter de aktivas behov och önskemål. Det är en viktig del av idrottsrörelsens demokratiska fostran att varje människa kan påverka såväl genom en demokratiskt uppbyggd mötesverksamhet som i den vardagliga träningen och tävlingen. Det är således väsentligt att varje deltagare blir delaktig i de beslut som formar verksamheten.²

Den statliga idrottspolitikens organisatoriska ramar

I Regeringskansliet handläggs idrottsfrågor av Socialdepartementet. Ansvarigt statsråd är socialminister Jakob Forssmed. I regeringens förslag till statsbudget ingår idrott i området *Politik för det civila samhället* under utgiftsområde 17, *Kultur, medier, trossamfund och fritid*. I riksdagen bereds idrottsfrågor av kulturutskottet.

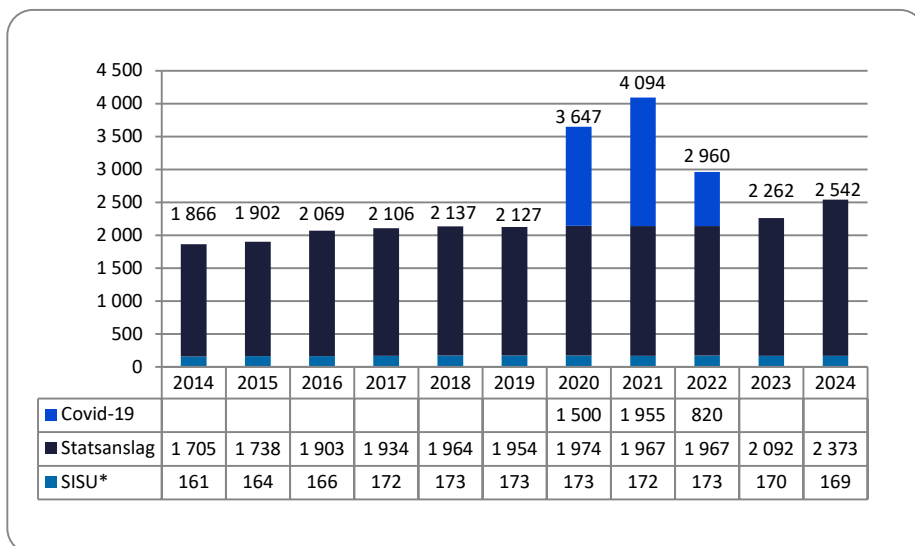
Statens idrottspolitik är rättsligt reglerad. En förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet (SFS 1999:1177) inrättades 1999. I förordningen preciseras mål och syften med statens idrottspolitik, förutsättningar för bidragsfördelning och återrapportering med mera. Samma år instiftade riksdagen även en lag som fastslår att Riksidrottsförbundet ”prövar frågor om fördelning av statsbidrag till idrottsverksamhet i enlighet med vad regeringen bestämmer”.

De övergripande idrottspolitiska mål som fastslås i förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet konkretiseras på framför allt tre sätt. I budgetpropositionen kommenterar regeringen idrottspolitikens inriktning och utveckling. För anslaget över statsbudgeten utfärdar regeringen dessutom årliga riktlinjer till Riksidrottsförbundet. I dessa preciseras den statliga idrottspolitikens mål, syften och återrapporteringskrav fördelade över olika verksamhetsgrenar. Slutligen utfärdar regeringen även ett regleringsbrev (ställt till Kammarkollegiet) som preciserar bidragets anslagsposter och särskilda villkor.

² Ibid., s. 37.

Det statliga idrottsstödet utformning och omfattning

I figur 1.1 redovisas det statliga idrottsstödet utveckling under perioden 2014–2024.

Figur 1.1 Statens stöd till idrotten 2014–2024 (miljoner kronor)

* Anslag till studieförbundet SISU Idrottsutbildarna.

Källa: Regleringsbrev *Statens stöd till idrotten 2014–2024* samt *Statsbidrag till studieförbund 2014–2024*

Figur 1.1 visar att statens idrottsstöd det senaste decenniet ökat från 1 866 miljoner kronor 2014 till 2 542 miljoner kronor 2024. Den stora anslagsökningen åren 2020 till 2022 förklaras av att idrottsrörelsen under den perioden tilldelats närmare 4,3 miljarder kronor i extra anslag, för att mildra de negativa ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin.

I tabell 1.1 redovisas bidragets fördelning över olika anslagsposter 2024. Den största enskilda anslagsposten är "Verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen samt bidrag till lokal barn- och ungdomsverksamhet". I denna post, på drygt 1,3 miljarder kronor, ingår organisationsstöd till Riksidrottsförbundet och dess medlemsförbund, samt medel till idrottens statliga lokala aktivitetsstöd (LOK-stöd). I posten ingår även 70 miljoner för insatser för äldres idrottande. Den näst största anslagsposten är "Särskild satsning på idrott och motion". Posten uppgår till 584 miljoner kronor. Merparten av beloppet, 525 miljoner kronor, utgörs av den särskilda satsningen *Idrottslyftet*. Därutöver ingår 45 miljoner kronor för den särskilda satsningen på daglig rörelse under skoldagen, samt 14 miljoner kronor för idrottsinsatser

i segregerade områden. I stödet till idrotten ingår även 256 miljoner för insatser inför införandet av fritidskortet för barn och unga.

Tabell 1.1 Statens stöd till idrotten 2024 (kronor)

	Stöd i kr	Stöd i kr
Anslagspost Stöd till idrotten		2 372 811 000
Verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen samt bidrag till lokal barn- och ungdomsverksamhet (ram)	1 310 811 000	
Bidrag till internationellt samarbete m.m. (ram)	3 000 000	
Insatser mot dopning (ram)	50 000 000	
Bidrag till idrottsforskning (ram)	26 000 000	
Bidrag till specialidrott inom gymnasieskolan (ram)	43 000 000	
Särskild satsning på idrott och motion (ram)	584 000 000	
Utsatta områden (ram)	100 000 000	
Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga (ram) (Fritidskort)	256 000 000	
Anslag för vuxenutbildning		169 485 000
Särskilt verksamhetsstöd till Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna (ram)	169 485 000	
Summa		2 542 296 000

Källa: Regeringen, *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslag 13:1, Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslag 2:6, Regeringsbeslut avseende bidrag för kompletterande insatser inför införandet av fritidskortet för barn och unga samt Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslagen 14:1 inom utgiftsområde 17*

3. Indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten

Inledning

I Centrum för idrottsforskningens uppdrag ingår en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens stöd till idrotten utifrån ett så kallat indicatorsystem. Indikatorer är statistiska mått vilka påvisar, alternativt indikerar, tillstånd eller förändringsprocesser inom större system. Syftet med indikatorer är följaktligen att bedöma utvecklingen inom ett område genom kontinuerlig uppföljning av en begränsad uppsättning data.

Indikatorer är förhållandevis enkla analysinstrument. Styrkan ligger i deras förmåga att förenkla och identifiera utvecklingsprocesser, och därmed skapa förståelse för en ofta komplex verklighet. Samtidigt får de inte förväxlas med forskningsresultat. Indikatorer avser främst att spegla i vilken riktning ett område utvecklas – men de kan sällan användas för att förklara varför en viss förändring sker.

För mer kvalitativt inriktade frågeställningar och analyser blir därmed kompletterande forskning nödvändig. Av detta följer att indikatorer med fördel kan användas som ett första led i en större uppföljningsprocess. De är – och ska vara – enkla och lättillgängliga data, som skapar en första överblick över ett område och påvisar eventuella utvecklingstendenser. Därefter kan uppföljningen kompletteras med fördjupad analys, eller forskning, inom de aspekter där indikatorerna belyst ett behov av ytterligare kunskapsinsamling.

Indikatorsystemets syfte: Att följa upp föreningsidrotten

Det övergripande syftet med Centrum för idrottsforskningens indicatorsystem är att följa upp statens stöd till idrotten, med utgångspunkt i regeringens förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet (SFS 2009:1589). Av förordningen framgår att statsbidrag endast får beviljas 1) organisationer på central, regional eller lokal nivå som arbetar med idrottsverksamhet, 2) Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) för förberedelser inför, och deltagande i, internationell tävlingsverksamhet och 3) huvudmän ansvariga för utbildning vid riksidsrottsgymnasier.

Bidraget är alltså – med få undantag, såsom medel till riksidsrottsgymnasierna – öronmärkt för föreningsidrott. Detta gäller även vårt indicatorsystem. Idrott kan

bedrivs på många sätt och i många skilda organisatoriska former. I begreppet ryms alltifrån traditionell träning i idrottsföreningar och motionsaktiviteter på kommersiella gym, till friluftsliv och skolämnet Idrott och hälsa. I Centrum för idrottsforsknings indikatorsystem är det föreningsidrotten som ska följas upp.

I fråga om vad staten vill uppnå med sitt stöd, stadgas i nämnda förordning att statsbidraget ska främja verksamhet som:

- bidrar till att utveckla barn och ungdomars intresse och benägenhet för motion och idrott
- bedrivs ur ett barnrättsperspektiv, bland annat genom att öka barn och ungdomars inflytande över, och ansvar för, sitt idrottande
- gör det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion
- bidrar till att väcka ett livslångt intresse för motion, och därmed främjar en god hälsa hos alla människor
- syftar till att ge flickor och pojkar respektive kvinnor och män lika förutsättningar att delta i idrottsverksamhet
- utvecklar samverkan mellan organisationer som arbetar med idrottsverksamhet, skolan och andra som bedriver arbete för att främja fysisk aktivitet och goda motionsvanor
- främjar integration och god etik
- aktivt motverkar dopning inom idrotten.

I förordningen fastslås även att statsbidrag får användas för att stärka idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

Det indikatorsystem som redovisas i det följande baseras på statsbidragets avgränsningar och preciseringar. Först har förordningens bestämmelser och syftespargrafer delats in i fem målområden:

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområde 3: Alla flickor och pojkars, kvinnor och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft

För vart och ett av dessa målområden har indikatorer utformats.

Om indikatorsystemets allmänna principer och underlag

Vid utformningen av ett indikatorsystem finns olika krav att beakta. Vissa krav handlar om vetenskaplig kvalitetssäkring. Sådana metodfrågor diskuteras i nästkommande avsnitt "Om indikatorer, statistik och vetenskaplig tillförlitlighet". Andra hänsynstaganden handlar om att skapa smidighet och tillämpbarhet i uppföljningssystemet. Som exempel bör indikatorerna vara förhållandevis enkla att ta fram, företrädesvis via offentlig statistik eller andra, större databaser.

Vidare bör indikatorer vara begripliga och entydiga att tolka. Även för en relativt oinitierad bedömare ska det vara tydligt vad indikatorn avser att mäta, och hur resultatet ska bedömas. Slutligen återstår politiskt orienterade hänsynstaganden, såsom att indikatorerna bör belysa förhållanden som uppfattas som viktiga för medborgarnas välfärd och dessutom är politiskt möjliga att förändra.

Underlaget till vårt indikatorsystem baseras på många och olika källor. Merparten av informationen har inhämtats via Riksidrottsförbundet, såsom uppgifter om specialidrottsförbundens medlemsbestånd, styrelsesammansättning och ekonomi. För aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten har den så kallade LOK-stödsstatistiken använts. Information om ledaruppdrag, kostnader för idrottsutrustning med mera har inhämtats från Riksidrottsförbundets enkätstudie *Svenska folkets relation till motion och idrott*.

Vid sidan av Riksidrottsförbundet har SISU Idrottsutbildarna tillhandahållit information om genomförda studieinsatser inom idrottsrörelsen. Offentlig statistik har inhämtats från Statistikmyndigheten SCB:s (SCB) undersökningar av levnadsförhållanden i Sverige, och från Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät. Antidoping Sverige har bidragit med uppgifter om Sveriges insatser mot dopning.

Om indikatorer, statistik och vetenskaplig tillförlitlighet

Att utveckla nya databaser inom ett politikområde är ofta både kostsamt och tidskrävande. Många indikatorsystem utvecklas därför ur befintlig statistik. Strategin kan enklast beskrivas som en sorts jämkning mellan de frågor man önskar få besvarade i uppföljningssystemet, och den statistik eller information som står till buds via myndigheter och andra organisationers regelbundna informationsinsamling.

En sådan process väcker många och viktiga metodfrågor. En första fråga är givetvis om de indikatorer som konstrueras har förmåga att mäta det som faktiskt avses (validitetskrav). Om exempelvis målet är att mäta den samlade svenska elitidrottens internationella konkurrenskraft, räcker det inte att enbart samla in information om

svenska resultat i olympiska spel. En andra fråga handlar om kvaliteten på den information indikatorerna bygger på. Har kunskapen insamlats i enlighet med vetenskapliga principer? Finns det brister eller begränsningar i informationen? Kort sagt: Hur tillförlitlig är egentligen den data indikatorerna bygger på?

Något som ytterligare komplicerar är att många myndigheter och forskargrupper visserligen kan vara intresserade av en gemensam frågeställning, men använder så olika urvalsmetoder, mättekniker eller begreppsdefinitioner att det blir svårt att jämföra resultatet av deras arbete.

De allra flesta vetenskapliga studier är en kompromiss mellan det önskvärda och det möjliga. Detta gäller inte minst stora befolkningsstudier. Av praktiska skäl bygger denna typ av undersökningar ofta på så kallade enkätdata, det vill säga att information inhämtats hos större befolkningsgrupper genom företrädesvis enkäter eller intervjuer. I sådana kvantitativt inriktade undersökningar är principen enkel: ju fler i undersökningsspopulationen som besvarar forskarnas frågor, desto större sannolikhet att befolkningsgruppens sammansättning speglas på ett korrekt sätt. Samtidigt ökar kostnaderna snabbt i takt med frågeformulärens längd och antalet tillfrågade. I praktiken bygger därför många enkätstudier på ett begränsat antal frågeställningar, och ett mindre urval av den grupp man avser att undersöka. Detta är givetvis viktigt att beakta när man ska bedöma studiernas resultat.

Ännu ett metodproblem vid enkäter är att de tillfrågade inte alltid ger helt sanningsenliga svar. Forskning har bland annat visat att det finns en generell tendens hos respondenter att svara positivt, och att det krävs starkare motiv för att svara negativt. Denna tendens att föredra positiva svar är särskilt tydlig hos barn. När frågorna rör socialt önskvärda beteenden – såsom i vilken utsträckning man har en fysiskt aktiv och hälsosam livsstil – tillkommer risken att de tillfrågades svar påverkas av samhällets förväntningar.

Avslutningsvis återstår problemet att många människor av olika skäl väljer att inte besvara forskares frågor och enkäter. Om svarsbenägenheten varierar mellan olika svarsgrupper (exempelvis att kvinnor svarar i mindre utsträckning än män), uppstår risken att datamaterialet blir skevt. Om antalet svarande dessutom blir alltför litet, uppstår risken att de svarande inte speglar sina svarsgrupper på ett korrekt sätt. I bedömningen av olika statistiska undersökningar är det därför viktigt att alltid ta hänsyn till faktorer som antalet tillfrågade i studien, den faktiska svarsfrekvensen samt huruvida forskarna bedömt studiernas representativitet genom en bortfallsanalys.

Förändringar i indikatorsystemets källor

En allmän strävan vid etablering av indikatorsystem är att i möjligaste mån undvika förändringar i utformningen av indikatorer eller insamlingen av data. Samtidigt är det en realitet att den statistik Centrum för idrottsforskning årligen samlar in via myndigheter, idrottsrörelsen, SCB och så vidare genomgår förändringar av olika slag. Det kan handla om alltifrån att centrala frågor i en enkät omformuleras, till att underlaget för studierna försämras – eller att hela enkätstudier läggs ned.

Mot denna bakgrund ska det konstateras att Centrum för idrottsforskningens indikatorsystem genomgått vissa förändringar över tid. En betydande sådan är att Riksidrottsförbundet 2013 införde det elektroniska verksamhetssystemet IdrottOnline som källa för information om medlemsförbundens storlek och sammansättning. Vidare har den tidigare enkätstudien *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor* reviderats, och ersatts av *Svenska folkets relation till motion och idrott*. Den senare studien genomförs sedan 2019 vartannat år.

Därtill har SCB över tid både omformulerat och begränsat sina frågor om idrott och fysisk aktivitet, i sina årliga studier av medborgarnas levnadsförhållanden. Det senare har medfört att indikatorerna 3.2 och 3.3 (om ungas deltagande i olika idrotter samt deras tillgång till anläggningar) inte längre kan redovisas. Sedan 2015 har dessutom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) upphört att sammanställa information om idrottsskador, med effekten att indikator 2.3 om skadade i olycksfall inom idrotten inte heller kan redovisas. Även indikatorerna 5.2 och 5.4 har utgått, eftersom Centrum för idrottsforskning inte längre följer upp talangutveckling inom ramen för SOK.

Till följd av dessa förändringar har Centrum för idrottsforskning initierat en större översyn av sitt indikatorsystem. Ambitionen är både att kvalitetssäkra befintliga indikatorer, och identifiera nya indikatorer, i målområden där kunskapen begränsats eller försämrats. Detta arbete kommer att fortgå under 2025.

Sedan 2019 års rapport har uppgifter från SOK om medaljkapacitet och talang-satsningar i olympiska idrotter utgått, och ersatts av nya uppgifter från Riksidrottsförbundet om andelen kvinnor och män i specialidrottsförbundens landslags-trupper.

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområdet behandlar idrottens ställning som frivilligt organiserad folkrörelse, dess självständighet i förhållande till stat respektive marknad, det ideella ledarskapets omfattning och betydelse med mera.

Målområde 1 innehåller sammanlagt sex indikatorer. De första fyra avser idrottens karaktär av ideell rörelse (folkrörelse) mätt i föreningsmedlemskap, aktiviteter inom barn- och ungdomsidrotten samt ideellt engagemang. De följande två speglar föreningsidrottens existensvillkor i relation till stat och marknad, mätt efter specialidrottsförbundens totala omsättning och offentliga stöd.

Under 2024 har Centrum för idrottsforskning haft i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av hur det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen ser ut. De uppgifter som presenteras inom indikatorerna 1.4, 4.1 och 4.2 ingår i detta arbete.

Indikator 1.1 Medlemmar i idrottsrörelsen

Precisering: Idrottsrörelsens totalpopulation fördelad på kön och ålder (6–80 år)

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: IdrottOnline samt enkätstudien *Svenska folkets relation till motion och idrott*

Tabell 3.1.1.1 Riksidrottsförbundets medlemmar 2017–2019, 2021 och 2023 (6–80 år)*

År	Alla medlemmar	Andel av urvalsgruppen (%)	Samtliga i urvalsgruppen
2023	3 122 000	33	9 359 000
2021	3 213 000	35	9 238 000
2019	3 343 000	37	9 121 000
2018	3 149 000	35	9 025 000
2017	3 249 000	36	8 918 000

* Kategorin icke-medlemmar redovisas inte i tabellen.

Källa: RF/SCB, *Svenska folkets relation till motion och idrott* (skattade värden; sedan 2019 genomförs undersökningen vartannat år)

Tabell 3.1.1.1 redovisar den organiserade idrottens medlemskår 2017–2023. Uppgifterna är skattade och hämtade från Riksidrottsförbundets enkätstudie *Svenska folkets relation till motion och idrott*. Studien genomförs sedan 2019 endast vartannat år, med följderna att statistik inte samlats in för 2020 eller 2022.

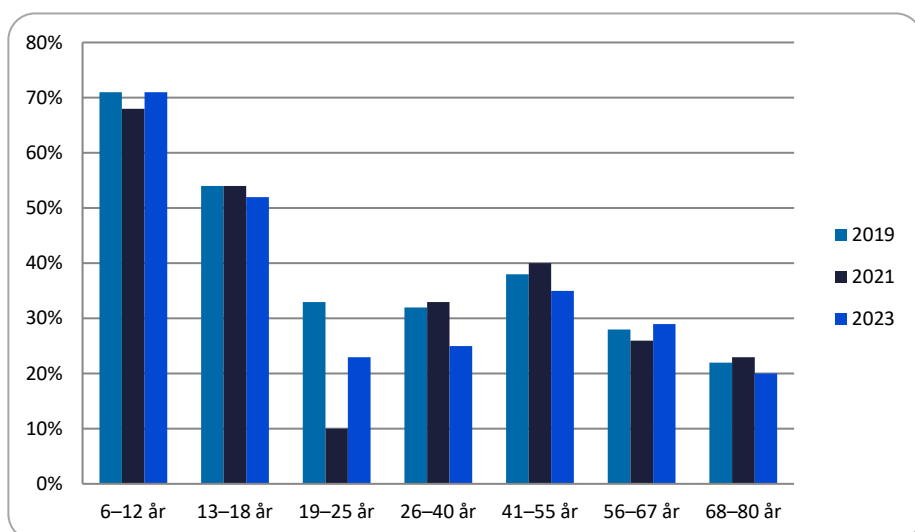
Siffrorna indikerar att strax över 3,1 miljoner personer – mer än var tredje svensk medborgare i åldern 6–80 år – var medlemmar i en idrottsförening 2023. Jämförelse

över tid visar små variationer. Visserligen kan vi notera en viss variation i andelen mellan åren, men eftersom statistiken baseras på skattade värden måste förändringar behandlas med försiktighet. Huruvida nedgången mellan 2019 och 2023 är reell är således svårt att bedöma. Däremot ger statistiken fog för påståendet att idrottsrörelsen är en av Sveriges största folkrörelser.

En granskning av den könsmässiga sammansättningen indikerar att idrottsrörelsens medlemmar 2023 bestod av 45 procent kvinnor och 55 procent män. Om begreppet *jämställd* definieras som att det underrepresenterade könet i en verksamhet ska uppgå till minst 40 procent, uppfyllde idrottsrörelsen i sin helhet detta kriterium. Om vi i stället studerar fördelningen av kvinnor och män i olika specialidrottsförbund blir bilden mer komplex (se figur 3.1.1.2–3.1.1.3 samt tabell 3.1.1.2). Hela 46 av Riksidrottsförbundets 72 medlemsförbund 2023¹ (64 procent) hade över 60 procent män bland sina medlemmar. Vidare hade 19 förbund (26 procent) en jämställd medlemskår, medan 7 förbund (10 procent) i stället hade över 60 procent kvinnor bland sina medlemmar. Idrottsrörelsen är alltså jämställd på aggregerad nivå, men kvinnor och mäns val av idrottsaktiviteter skiljer sig åt.

Riksidrottsförbundets enkätstudie *Svenska folkets relation till motion och idrott* ger möjlighet att studera idrottsrörelsens medlemskår även ur ett generationsperspektiv. I figur 3.1.1.1 redovisas idrottsrörelsens medlemmar 2019, 2021 och 2023 fördelade på åldersgrupper, och uttryckta som andel av samtliga i varje ålderskategori. Figuren är intressant eftersom den belyser föreningsidrottens popularitet i olika ålderskategorier. Därtill är jämförelsen mellan 2019, 2021 och 2023 viktig, eftersom den visar förändringar i idrottsrörelsens sammansättning mellan året före (2019) och de efter coronapandemin (2021 och 2023).

¹ Förbundet för Funktionell Fitness är ny medlem sedan 2023, men saknar uppgifter. Gång- och Vandrarförbundet gick under 2023 samman med Friidrottsförbundet, men redovisas separat.

Figur 3.1.1.1 Idrottsrörelsens åldersfördelning 2019, 2021 och 2023, andel av samtliga i varje ålderskategori (%)

Källa: RF/SCB, *Svenska folkets relation till motion och idrott* (skattade värden; sedan 2019 genomförs undersökningen vartannat år)

På ett övergripande plan visar figur 3.1.1.1 att idrottsrörelsen engagerar personer i alla åldersgrupper. Samtidigt framkommer tydliga åldersrelaterade mönster, såtillvida att andelen medlemmar är högst bland barn och yngre ungdomar. I ålderskategorin 6–12 år utgör de drygt 70 procent (2023). I åldersgruppen ”unga vuxna” (19–40 år) är andelen medlemmar omkring 25 procent. Därefter ökar åter andelen medlemmar i åldersgruppen 41–55 år, för att sedan minska igen i takt med ökad ålder. Variationen mellan ålderskategorierna visar att medlemskapet i idrottsrörelsen är särskilt högt i unga år, och i den fas i livet då många är föräldrar till idrottsaktiva barn. Det senare mönstret går tydligt att relatera till det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen, vilket Centrum för idrottsforskning haft i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av under 2024.²

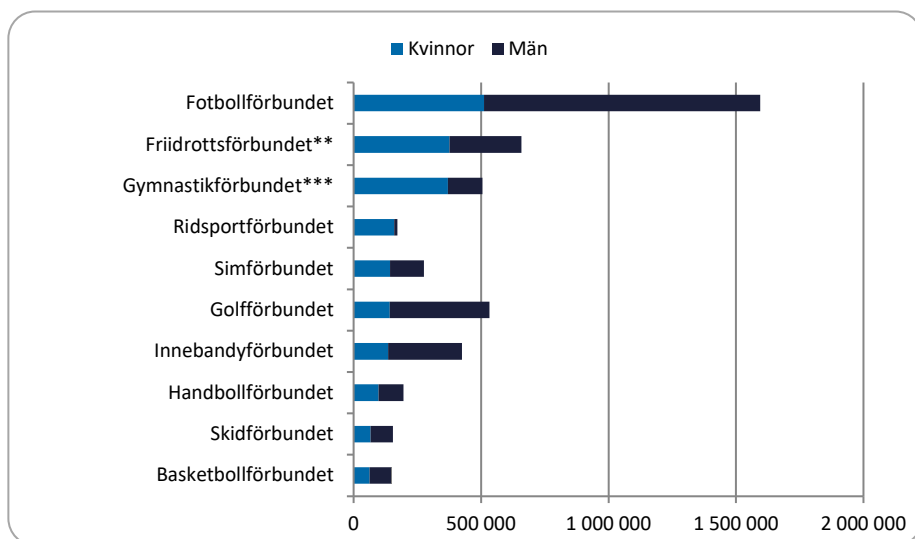
I de flesta åldersgrupper är skillnaderna små mellan andelen medlemmar 2019 och 2021 respektive 2023. Ett undantag är åldersgruppen 19–25 år, där andelen medlemmar minskat mellan 2019 och 2021. Nedgången förklaras framför allt av pandemin och det faktum att Folkhälsomyndighetens rekommendationer på idrottsområdet var mer restriktiva för unga över 18 år. Vi kan notera en uppgång 2023,

² Vamstad, J. (2025). ”Idealitet i idrottsrörelsen då och nu”. I Centrum för idrottsforskning (Red.), *Jag ställer upp!*. Rapport 2025:3.

men förändringen måste även här behandlas med försiktighet, eftersom statistiken baseras på skattade värden.

Riksidrottsförbundet inhämtar årlig statistik från specialidrottsförbunden. Uppgifter om personer registrerade som "Aktiv i idrott" via det elektroniska administrationsverktyget IdrottOnline gör det möjligt att jämföra den könsmässiga fördelningen mellan olika förbund. Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit i föreningens aktiviteter minst en gång på ett år, exempelvis som utövare, tränare, ledare eller förtroendevald.

Figurerna 3.1.1.2–3.1.1.3 och tabell 3.1.1.3 visar stora skillnader mellan de förbund som har högst antal, respektive störst andel, kvinnor eller män. Belysande exempel är att cheerleading, ridsport, islandshäst och konståkning är idrotter där andelen kvinnor uppgår till mellan 83 och 98 procent. Flest kvinnor återfinns däremot i fotboll, friidrott och gymnastik. På motsvarande sätt är andelen män störst i idrotter som flygsport, e-sport, biljard och cricket (85–89 procent), men antalet högst inom idrotterna fotboll, golf och innebandy.

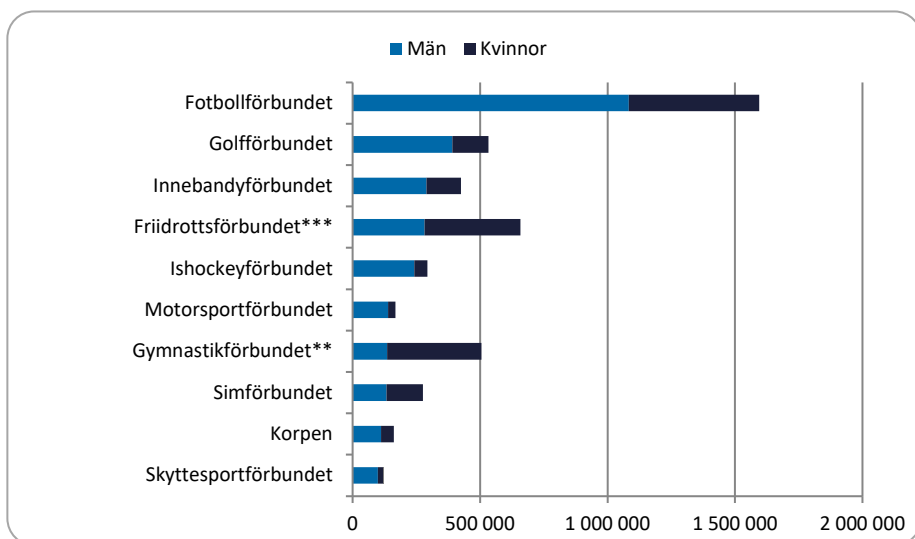
Figur 3.1.1.2 Specialidrottsförbund med flest kvinnor ("Aktiv i idrott"*) 2023

* Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit minst en gång på ett år i någon av föreningens aktiviteter. En person kan vara "Aktiv i idrott" i flera specialidrottsförbund.

** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet.

*** Riksidrottsförbundet låter meddela att Gymnastikförbundets medlemsantal bör justeras ned. Man har dock inte ändrat antalet medlemmar i sin redan publicerade statistik.

Källa: RF/IdrottOnline

Figur 3.1.1.3 Specialidrottsförbund med flest män ("Aktiv i idrott"*) 2023

* Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit minst en gång på ett år i någon av föreningens aktiviteter. En person kan vara "Aktiv i idrott" i flera specialidrottsförbund. ** Riksidrottsförbundet låter meddela att Gymnastikförbundets medlemsantal bör justeras ned. Man har dock inte ändrat antalet medlemmar i sin redan publicerade statistik. *** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet. Källa: RF/IdrottOnline

Tabell 3.1.1.2 Specialidrottsförbund med störst andel män respektive kvinnor ("Aktiv i idrott"*) 2023 (%)

Förbund med störst andel män	%	Förbund med störst andel kvinnor	%
Flygsportförbundet	89	Cheerleadingförbundet	98
E-sportförbundet**	87	Ridsportförbundet	92
Biljardförbundet	86	Islandshästförbundet	89
Cricketförbundet	85	Konståkningsförbundet	83
Motorsportförbundet	83	Gymnastikförbundet	73
Frisbeesportförbundet	83	Draghundssportförbundet	67
Ishockeyförbundet	82	Danssportförbundet	66
Bordtennisförbundet	82	Friidrottsförbundet****	57
Amerikansk Fotbollförbundet***	82	Volleybollförbundet	54
Dartförbundet	82	Simförbundet	52
Skyttesportförbundet	81	Dövidrottsförbundet	52
Squashförbundet	79	Gång- och Vandrarförbundet*****	52

* Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit minst en gång på ett år i någon av föreningens aktiviteter. En person kan vara "Aktiv i idrott" i flera specialidrottsförbund. ** E-sportförbundet är ny medlem sedan 2023.

*** Förbundet för amerikansk fotboll, flaggfotboll och landhockey. **** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis

är medlemmar i Friidrottsförbundet. ***** Gång- och Vandrarförbundet gick under 2023 samman med Friidrottsförbundet, men redovisas separat. Källa: RF/IdrottOnline

Indikator 1.2 Medlemmar i specialidrottsförbund

Precisering: Medlemskap i idrottsrörelsens specialidrottsförbund

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: IdrottOnline

Indikator 1.2 avser att spegla olika idrotters storlek och sammansättning över tid. Uppgifterna härrör från specialidrottsförbundens medlemsstatistik, såsom den framträder i det elektroniska administrationsverktyget IdrottOnline ("Aktiv i idrott").

Som statistikunderlag har IdrottOnline både styrkor och svagheter. En viktig fördel är att medlemsstatistiken genom IdrottOnline baseras på faktiskt registrerade medlemmar i lokala idrottsföreningar, till skillnad från tidigare då förbundens medlemsrapportering i stor utsträckning baserades på skattningar. Detta får däremot inte tolkas som att IdrottOnline ger en heltäckande bild av idrottsrörelsens medlemskår. Det finns fortfarande föreningar som inte använder systemet. Det är frivilligt för idrottsföreningar att ha sitt medlemsregister i IdrottOnline, och eftersom det förekommer andra administrativa system kan det finnas medlemmar i idrottsrörelsen som inte är registrerade i detta. Därtill är registervården högst ojämn bland idrottens många föreningar. Det saknas även rutiner för rensning, vilket gör att personer som inte längre är medlemmar kan finnas kvar i registren, med konsekvensen överregistrering. Dessa faktorer riskerar att ge en felaktig bild av svensk föreningsidrott, och falska statistiska indikationer. Att många föreningar successivt övergår till att använda IdrottOnline ger dessutom det felaktiga intrycket att specifika idrotter har en ovanligt snabb tillväxt. På motsvarande sätt riskerar de föreningar som mer löpande uppdaterar sina medlemsregister (och därmed avregistrerar personer som inte längre betalar medlemsavgift) att få just sina idrotter att framstå som drabbade av medlemsflykt.

En ytterligare svaghet med IdrottOnline som källa till medlemsstatistik är att måttet "Aktiv i idrott" är brett och svårtolkat. Måttet inrättades för att skapa skillnad mellan aktiva och passiva medlemmar. Enligt Riksidrottsförbundets bestämmelser ska en medlem bedömas som "Aktiv i idrott" om denne deltagit minst en gång under ett år i någon av föreningens aktiviteter, exempelvis som utövare, tränare, ledare eller förtroendevald. Problemet är dock att definitionen till viss del även omfattar supportrar, under förutsättning att de betalar medlemsavgift och minst en gång under ett år deltar i en av föreningens aktiviteter, såsom ett årsmöte. Det bör även noteras att en person kan vara medlem i flera specialidrottsförbund, liksom ha flera

medlemskap i flera idrottsföreningar i ett och samma specialidrottsförbund. Av dessa resonemang följer att specialidrottsförbundens medlemsrapportering måste analyseras med försiktighet. Större förändringar i statistiken bör lämpligtvis kontrolleras med andra källor och undersökas vidare i varje enskilt fall. Riksidrottsförbundet har uppmärksammat osäkerheten med "Aktiv i idrott", och genomför utvecklingsarbeten för att öka kvaliteten på underlaget om idrottsrörelsens medlemmar. I november 2024 ersattes "Aktiv i idrott" med ett nytt mätetal.

Med detta sagt redovisas specialidrottsförbundens rapporterade medlemsbestånd 2023 i tabell 3.1.2.1.

Tabell 3.1.2.1 Antal medlemskap ("Aktiv i idrott") 2023, fördelade på specialidrottsförbund**

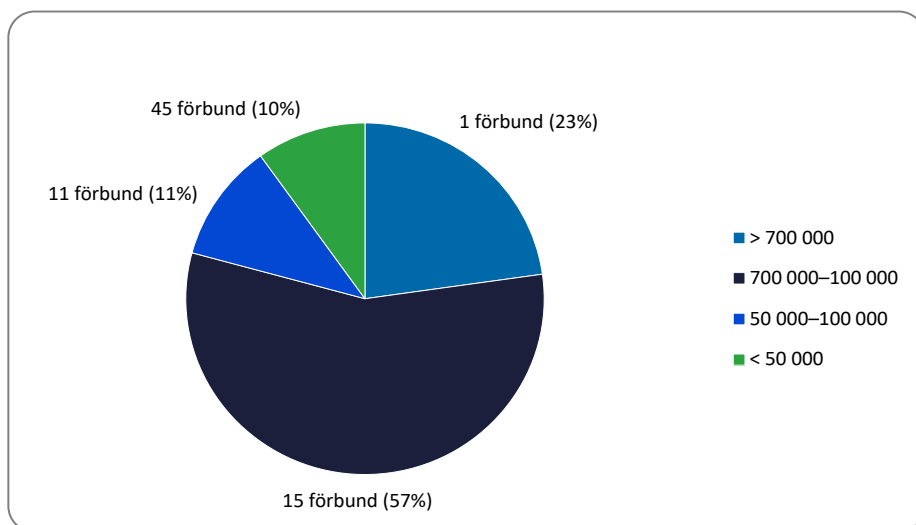
Förbund	Medlemmar	Förbund	Medlemmar
Fotbollförbundet	1 594 969	Karateförbundet	23 798
Friidrottsförbundet***	658 473	Padelförbundet	22 758
Golf förbundet	532 283	Judoförbundet	21 842
Gymnastikförbundet****	505 109	Cheerleadingförbundet	21 593
Innebandyförbundet	424 672	Flygsportförbundet	20 325
Ishockeyförbundet	293 306	Skridsko-, Käll- och Rullidrottsförb.	19 461
Simförbundet	275 808	Frisbeesportförbundet	18 146
Handbollförbundet	195 251	Klätterförbundet	15 874
Ridsportförbundet	171 996	Amerikansk Fotbollförbundet*****	15 204
Motorsportförbundet	167 389	Triathlonförbundet	14 355
Korpen	161 583	Tyngdlyftningsförbundet	13 693
Skidförbundet	154 053	Bågskytteförbundet	13 188
Basketbollförbundet	148 992	Sportdykarförbundet	12 603
Skyttesportförbundet	121 848	Bouleförbundet	12 381
Budo- och Kampsportsförbundet	111 002	Islandshästförbundet	11 345
Tennisförbundet	108 649	Rugbyförbundet	9 849
Skolidrottsförbundet	97 794	Bangolf förbundet	9 636
Orienteringsförbundet	88 648	Draghundsportförbundet	9 104
Seglarförbundet	83 596	Squashförbundet	8 461
Bilsportförbundet	83 180	Skidskytteförbundet	8 091
Cykelförbundet	69 865	Cricketförbundet	7 808
Bordtennisförbundet	69 706	Vattenskid- och Wakeboardförb.	7 503
Akademiska idrottsförbundet	68 946	Fäktförbundet	7 089
Bandyförbundet	55 123	Mångkampsförbundet	7 058
Volleybollförbundet	54 488	Rodd förbundet	4 887
Badmintonförbundet	53 547	Dövidrottsförbundet	4 767
Konståkningsförbundet	51 043	Gång- och Vandrarförbundet*****	4 731
Boxningsförbundet	45 633	Castingsförbundet	4 726
Danssportförbundet	44 393	Dartförbundet	4 691
Taekwondoförbundet	39 904	Baseboll-, Softboll- och Lacrosseförb.	4 073
Skateboardförbundet	34 565	Isseglarförbundet	3 947
Styrkelyftförbundet	31 080	Curlingförbundet	3 819
Bowlingförbundet	28 499	Biljardförbundet	3 815
Brottningsförbundet	27 305	Dragkampförbundet	3 299
Parasportförbundet	26 668	Varpaförbundet	2 235
Kanotförbundet	26 031	E-sportförbundet**	374

* Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit minst en gång på ett år i någon av föreningens aktiviteter. En person kan vara "Aktiv i idrott" i flera specialidrottsförbund. ** E-sportförbundet och Förbundet för funktionell fitness är nya medlemmar sedan 2023. Funktionell fitness saknar uppgifter. *** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Friidrottsförbundet. **** Riksidrottsförbundet låter meddela att Gymnastikförbundets medlemsantal bör justeras ned. Man har dock inte ändrat antalet medlemmar i sin redan publicerade statistik. ***** Förbundet för amerikansk fotboll, flaggfotboll och landhockey. ***** Gång- och Vandrarförbundet gick under 2023 samman med Friidrottsförbundet, men redovisas separat.

Källa: RF/IdrottOnline

Tabell 3.1.2.1 visar tydligt att de totalt 72 specialidrottsförbund som tillhörde Riksidrottsförbundet 2023 utgör en brokig skara av både stora och små samman slutningar. Störst är ett förbund, fotboll, med strax under 1,6 miljoner medlemmar. Därefter följer ytterligare 15 stora förbund, med medlemsantal på över 100 000 individer vardera. Här utmärker sig förbunden för friidrott och golf med medlemsbestånd i spannet 530 000–660 000. De 16 stora förbunden samlar hela 80 procent av Riksidrottsförbundets totala medlemskår. Elva förbund utgör en mellankategori, med medlemsantal på 50 000–100 000 personer, motsvarande elva procent av den totala medlemskåren. Resterande 45 förbund (10 procent) har alla medlemsantal på färre än 50 000 personer.

Ett sätt att åskådliggöra variationer i storlek är att sammanföra förbunden i olika kategorier, enligt figur 3.1.2.1.

Figur 3.1.2.1 Antal specialidrottsförbund grupperade efter medlemsantal och förbundens andel (%)* av det totala medlemsantalet ("Aktiv i idrott"**) 2023

* På grund av avrundning blir inte totalen 100 procent.

** Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit minst en gång på ett år i någon av föreningens aktiviteter. En person kan vara "Aktiv i idrott" i flera specialidrottsförbund.

Källa: RF/IdrottOnline

Förändringar i förbundens medlemsstatistik mellan 2022 och 2023

Ett rimligt antagande vore att coronapandemin och de påföljande samhällsrestriktionerna skulle ha haft en negativ effekt på idrottsrörelsens medlemsstatistik. En tid när många föreningar tvingades lägga ned eller kraftigt begränsa sin verksamhet borde väl resultera i färre, snarare än fler, medlemmar? En jämförelse över tid visar anmärkningsvärt nog en motsatt bild. Antalet registrerade medlemmar i idrottsrörelsen ökade nämligen under perioden 2019–2022. År 2023 fortsatte denna ökning. Totalt registrerades drygt 441 000 fler medlemskap 2023 än 2022, motsvarande en tillväxt på närmare sju procent. En majoritet av förbunden ökade i antal och mest ökade Svenska Fotbollförbundet, från drygt 1,4 miljon medlemmar 2022 till knappt 1,6 miljoner medlemmar 2023. Andra förbund som ökade procentuellt sett är Sveriges Akademiska idrottsförbund (21 procent), Svenska Danssportförbundet (17 procent) och Svenska Mångkampsförbundet (16 procent). Den till synes stora tillväxten av nya medlemskap i svensk idrottsrörelse måste hanteras med stor försiktighet. Som tidigare nämnts är IdrottOnline i dagsläget inte en tillförlitlig kunskapskälla när det gäller medlemskap i idrottsföreningar. Enligt Centrum för idrottsforskningens bedömning kan IdrottOnline i uppföljningssammanhang användas som ett grovt mått på olika förbunds relativa storlek, men i mätningar av idrottsrörelsens faktiska verksamhet är framför allt andra mått att föredra.

Stora och små

När föreningsantal och medlemsbestånd sammanförs i tabellerna 3.1.2.2 och 3.1.2.3 framträder diverse mönster. Vissa förbund – framför allt golf men även simning, friidrott, Korpen och akademisk idrott – utmärker sig genom att ha stora föreningar. I andra, såsom e-sport, dart, varpa och parasport, är det vanligt med ett betydligt lägre genomsnittligt medlemsbestånd i föreningarna. Svenska Fotbollförbundet har både flest medlemmar och föreningar. Därefter utmärker sig förbunden för friidrott och golf med många medlemmar, medan skidor och skyttesport i stället har många föreningar.

Tabell 3.1.2.2 Specialidrottsförbund med störst och minst föreningar ("Aktiv i idrott"* per förening**) 2023

Störst föreningar (kvot)		Minst föreningar (kvot)	
Golfförbundet	1 334	E-sportförbundet*****	16
Simförbundet	929	Dartförbundet	30
Friidrottsförbundet***	697	Varpaförbundet	48
Korpen	601	Parasportförbundet	48
Akademiska idrottsförbundet	600	Bouleförbundet	54
Gymnastikförbundet****	545	Bowlingförbundet	55
Ishockeyförbundet	531	Biljardförbundet	61
Innebandyförbundet	513	Curlingförbundet	63
Fotbollförbundet	511	Flygsportförbundet	63
Basketbollförbundet	473	Triathlonförbundet	70

* Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit minst en gång på ett år i någon av föreningens aktiviteter. En person kan vara "Aktiv i idrott" i flera specialidrottsförbund.

** Enbart föreningar med organisationsnummer ingår. En del föreningar har sektioner, och ingår därmed i flera specialidrottsförbund. *** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet.

**** Riksidrottsförbundet låter meddela att Gymnastikförbundets medlemsantal bör justeras ned. Man har dock inte ändrat antalet medlemmar i sin redan publicerade statistik. ***** E-sportförbundet är medlem sedan 2023.

Källa: RF/IdrottOnline

Tabell 3.1.2.3 Specialidrottsförbund med flest föreningar* och flest medlemmar ("Aktiv i idrott"**) 2023

Flest föreningar		Flest medlemmar	
Fotbollförbundet	3 123	Fotbollförbundet	1 594 969
Skidförbundet	1 210	Friidrottsförbundet***	658 473
Skyttesportförbundet	1 033	Golfförbundet	532 283
Friidrottsförbundet***	945	Gymnastikförbundet****	505 109
Gymnastikförbundet	926	Innebandyförbundet	424 672
Innebandyförbundet	828	Ishockeyförbundet	293 306
Ridsportförbundet	828	Simförbundet	275 808
Budo- och Kampsportsförbundet	826	Handbollförbundet	195 251
Skolidrottsförbundet	639	Ridsportförbundet	171 996
Parasportförbundet	555	Motorsportförbundet	167 389

* Enbart föreningar med organisationsnummer ingår. En del föreningar har sektioner, och ingår därmed i flera specialidrottsförbund. ** Med "Aktiv i idrott" menas att man deltagit minst en gång på ett år i någon av föreningens aktiviteter. En person kan vara "Aktiv i idrott" i flera specialidrottsförbund. *** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet. **** Riksidrottsförbundet låter meddela att Gymnastikförbundets medlemsantal bör justeras ned. Man har dock inte ändrat antalet medlemmar i sin redan publicerade statistik.

Källa: RF/IdrottOnline

Indikator 1.3 Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten

Precisering: LOK-stödsberättigade deltagartillfällen och aktiviteter fördelade på åldersgrupper och kön

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

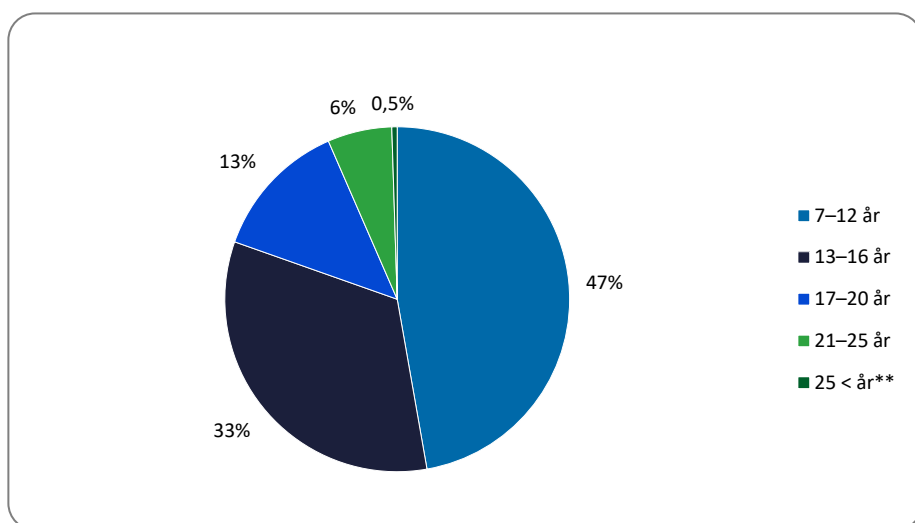
Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Det statliga lokala aktivitetsstödet (LOK-stödet) är ett generellt, statligt aktivitetsstöd riktat till lokala och ideella ungdomsorganisationer. För idrottsföreningar gäller särskilda regler, beslutade av Riksidrottsstyrelsen. Bidragsberättigade är ideella föreningar anslutna till något av Riksidrottsförbundets specialidrottsförbund. Bidrag utgår för både aktiviteter och så kallade deltagartillfällen, det vill säga deltagare som deltar i aktiviteten. Bidragsberättigade deltagare är barn och ungdomar i åldern 7–25 år. För deltagare inom idrott för personer med funktionsnedsättningar saknas övre åldersgräns.

Riksidrottsstyrelsen har under senare år beslutat om ett antal förändringar i reglerna för att beviljas LOK-stöd. Med början den 1 januari 2022 har antalet aktiviteter en deltagare kan beviljas stöd för per vecka begränsats. Med början den 1 juli 2023 har också antalet deltagare per grupp som kan utgöra underlag för stöd sänkts från 30 till 20 deltagare. Parallellt har kravet för att en aktivitet ska kunna redovisas sänkts från 60 till 45 minuter och så kallade flexibla aktivitetsformer har införts. Flexibla aktivitetsformer innebär att ett tidigare krav på gemensam avslutning har tagits bort.

Att Riksidrottsstyrelsen förändrar reglerna för LOK-stöd kan ha flera orsaker. Ibland är syftet att anpassa stödet till förändringar i idrottsföreningars verksamhet. Införseln av flexibla aktivitetsformer kan ses som ett exempel på detta. Ibland är syftet i stället att påverka hur föreningarna utformar sin barn- och ungdomsidrott. Oavsett orsaker, riskerar förändringar i bidragssystemet alltid att inverka på möjligheten att använda LOK-stödsstatistiken som mått på aktivitetsnivåerna inom barn- och ungdomsidrotten över tid. I den utveckling som skisseras i denna rapport (avseende till och med 2023) har ovannämnda förändringar inte fått fullt genomslag.

Enligt 2023 års LOK-statistik redovisade landets lokala idrottsföreningar sammanlagt 59,5 miljoner deltagartillfällen, varav den största andelen bestod av barn och ungdomar mellan 7 och 16 år (se figur 3.1.3.1).

Figur 3.1.3.1 Lokalt aktivitetsstöd 2023, deltagartillfällen (totalt 59,5 miljoner) fördelade på åldersgrupper (%)*

* På grund av avrundning blir totalen inte 100 procent. ** För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. Källa: RF/LOK-stöd

En granskning av den könsmässiga fördelningen i tabell 3.1.3.1 visar att pojkar svarade för 61 procent av samtliga deltagartillfällen, och flickor för 39 procent. Denna fördelning har varit i huvudsak oförändrad sedan Centrum för idrottsforskningens första uppföljning av statens stöd 2009. Vidare framkommer att andelen pojkar ökar något med stigande ålder, fram till och med 25 års ålder. Sammantaget indikerar statistiken att pojkar redan i unga år är något mer aktiva inom föreningsidrotten än flickor, och att skillnaderna därefter tilltar under ungdomsperioden.

Tabell 3.1.3.1 Lokalt aktivitetsstöd 2023, deltagartillfällen fördelade på åldersgrupper och kön (%)

Ålder	Pojkar	Flickor
7–12 år	58	42
13–16 år	60	40
17–20 år	66	34
21–25 år	72	28
25 < år*	63	37
Alla	61	39

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. Källa: RF/LOK-stöd

I tabell 3.1.3.2 redovisas deltagartillfällen och aktiviteter för samtliga specialidrottsförbund under 2023.

Tabell 3.1.3.2 Lokalt aktivitetsstöd 2023, deltagartillfällen och aktiviteter (7–25 år*) fördelade på specialidrottsförbund**

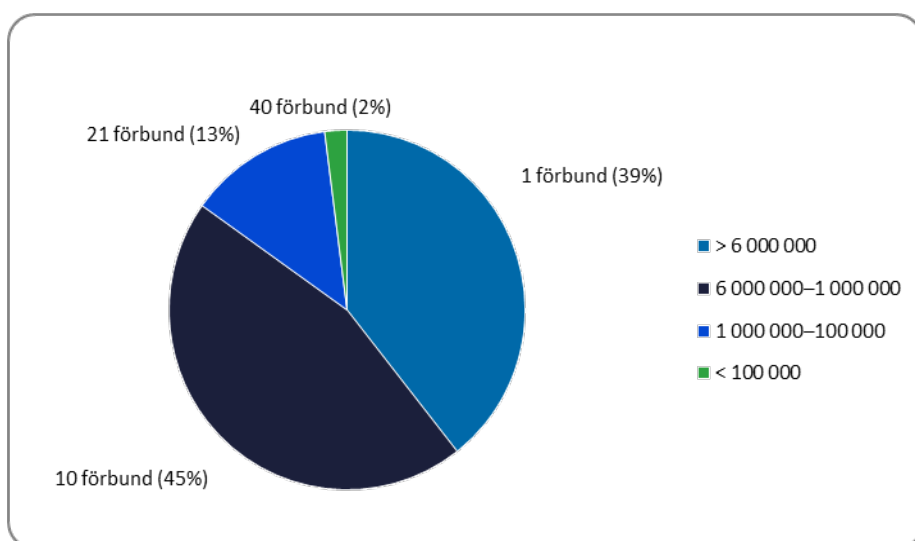
Förbund	Deltagartillf. Aktiviteter		Förbund	Deltagartillf. Aktiviteter	
Fotboll	23 436 589	1 778 171	Amerikansk Fotboll****	78 653	8 770
Innebandy	5 043 983	400 479	Dövidrott	77 543	4 572
Ishockey	4 360 740	322 354	Segling	77 257	11 191
Gymnastik	3 345 071	288 277	Styrkelyft	71 327	10 047
Handboll	3 176 439	248 981	Klättring	66 762	8 642
Basket	2 721 510	251 001	Motorsport	60 611	7 285
Ridsport	2 358 250	388 125	Kanot	54 584	8 305
Simidrott	2 088 931	292 229	Rugby	54 508	6 326
Budo och Kampsport	1 387 672	124 914	Cricket	49 134	3 933
Tennis	1 321 697	293 625	Bågskytte	44 927	7 660
Friidrott***	1 051 063	120 831	Skateboard	38 446	5 063
Konståkning	855 938	122 497	Base-/Softboll/Lacrosse	28 270	3 635
Taekwondo	714 749	54 531	Frisbee	23 705	2 818
Boxning	677 325	49 947	Skridsko-/Kälk-/Rullidrott	22 964	3 230
Karate	666 281	62 903	Squash	20 777	3 803
Bordtennis	506 809	63 776	Skidskytte	20 426	2 831
Volleyboll	477 119	50 463	Sportdykning	19 868	2 822
Badminton	458 373	48 346	Bilsport	18 801	2 555
Cheerleading	451 123	30 323	Rodd	17 870	2 864
Bandy	375 759	36 369	Vattenskidor/Wakeboard	15 728	2 347
Skidor	372 250	40 832	Islandshäst	10 822	2 051
Skolidrott	340 920	26 162	Triathlon	9 643	1 452
Golf	336 603	46 649	Dragkamp	7 912	826
Brottning	309 761	29 107	Curling	6 552	942
Orientering	296 306	37 616	Bangolf	6 271	1 071
Judo	285 378	27 941	Boule	6 096	797
Korpen	156 086	15 854	Flygsport	5 088	896
Danssport	149 551	17 874	Mångkamp	3 551	538
Parasport	147 700	16 656	Biljard	2 882	456
Skyttesport	133 313	19 953	E-sport**	1 754	322
Padel	128 087	23 981	Varpa	1 454	207
Bowling	102 119	12 433	Casting	1 135	117
Cykel	88 402	11 060	Dart	923	124
Tyngdlyftning	86 819	9 191	Draghundsport	708	138
Fäktning	85 068	11 255	Gång och Vandring*****	699	81
Akademisk idrott	82 318	10 784	Issegling	408	99

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. ** E-sportförbundet och Förbundet för funktionell fitness är nya medlemmar sedan 2023. Funktionell fitness saknar uppgifter. *** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet. **** Förbundet för amerikansk fotboll, flaggfotboll och landhockey. ***** Gång- och Vandrarförbundet gick under 2023 samman med Friidrottsförbundet, men redovisas separat.

Källa: RF/LOK-stöd

Tabell 3.1.3.2 visar mycket stora skillnader i specialidrottsförbundens antal bidragsberättigade deltagartillfällen och aktiviteter. Svenska Fotbollförbundet utmärker sig genom aktivitetsnivåer som vida överstiger övriga idrotter: drygt 23 miljoner deltagartillfällen och närmare 1,8 miljoner aktiviteter under 2023. I andra änden av listan finns Svenska Issegelarförbundet, som 2023 redovisade 408 deltagartillfällen och 99 aktiviteter.

I figur 3.1.3.2 har vi grupperat samtliga specialidrottsförbund med utgångspunkt i storleksnivån på deras antal deltagartillfällen 2023. Figuren har skapats för att ytterligare belysa olika idrotters relativa storlek mätt i aktivitetsnivå (deltagartillfällen), i stället för i medlemskap (jfr. figur 3.1.2.1).

Figur 3.1.3.2 Lokalt aktivitetsstöd 2023, deltagartillfällen (7–25 år*) fördelade på specialidrottsförbund, samt grupperade efter storlek och deras andel (%)** av totalen

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

** På grund av avrundning blir totalen inte 100 procent.

Källa: RF/LOK-stöd

Figur 3.1.3.2 ger en fascinerande bild av aktivitetsnivåerna i idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet. Svenska Fotbollförbundet utgör här en egen kategori. Med sina dryga 23 miljoner deltagartillfällen svarar förbundet för 39 procent av de deltagartillfällen som tilldelades LOK-stöd under 2023. Därefter hittar vi ytterligare tio förbund med deltagartillfällen i spannet 1–6 miljoner. Dessa utgör tillsammans 45 procent av antalet registrerade deltagartillfällen. Av idrottsrörelsens 72 special-

idrottsförbund 2023³ svarade således elva förbund för 84 procent av samtliga deltagartillfällen. Av resterande 61 specialidrottsförbund utgjorde 21 en mellan-kategori, med aktiviteter i spannet 100 000–1 000 000. Övriga 40 förbund redovisade färre än 100 000 deltagartillfällen vardera. Sistnämnda grupp svarade sammantaget för två procent av samtliga deltagartillfällen.

I tabell 3.1.3.3 redovisas könsfördelningen i specialidrottsförbundens deltagartillfällen, fördelad på tre grupper. Nio förbund (motsvarande 13 procent av samtliga förbund) kan klassificeras som flickdominerade, såtillvida att andelen flickor överstiger 60 procent av förbundets deltagartillfällen. Vidare uppvisar 24 förbund (33 procent) en jämställd fördelning av flickor och pojkar. Övriga 39 specialidrottsförbund (54 procent) är på motsvarande sätt pojkdominerade. Även om idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet är jämställd på aggregerad nivå, uppfyller följaktligen endast en tredjedel av de enskilda specialidrottsförbunden detta mått. Slutsatsen blir att föreningsidrott visserligen är en verksamhet som lockar och aktiverar både flickor och pojkar, men att valet av idrotter fortfarande i stor utsträckning påverkas av könsmonster.

Tabell 3.1.3.3 Lokalt aktivitetsstöd 2023, deltagartillfällen (7–25 år*) fördelade på specialidrottsförbund och grupperade efter kön

	Antal förbund	%
Flickdominerade (andel flickor överstiger 60 %)	9	13
Jämställt (båda kön uppgår till minst 40 %)	24	33
Pojkdominerade (andel pojkar överstiger 60 %)	39	54

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

Källa: RF/LOK-stöd

³ Förbundet för Funktionell Fitness är ny medlem sedan 2023, men saknar uppgifter. Gång- och Vandrarförbundet gick under 2023 samman med Friidrottsförbundet, men redovisas separat.

I tabell 3.1.3.4 särredovisas könsfördelningen i de största barn- och ungdomsidrotterna.

Tabell 3.1.3.4 Lokalt aktivitetsstöd 2023, specialidrottsförbund med flest deltagartillfällen (7–25 år*) fördelade på kön (%)

	Pojkar	Flickor
Fotbollförbundet	72	28
Innebandyförbundet	65	35
Ishockeyförbundet	91	9
Gymnastikförbundet	12	88
Handbollförbundet	46	54
Basketbollförbundet	59	41
Ridsportförbundet	3	97
Simförbundet	45	55
Budo- och Kampsportsförbundet	73	27
Tennisförbundet	62	38

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

Källa: RF/LOK-stöd

Tabellen visar en stark dominans av pojkar i de tre stora lagidrotterna fotboll, ishockey och innebandy samt i budo- och kampsport. Gymnastik och ridsport är i stället starkt dominerade av flickor. Endast tre av de tio största förbunden har en jämställd könsfördelning (minst 60/40).

En fortsatt återstart inom barn- och ungdomsidrotten?

I tidigare indikatorrapporter har Centrum för idrottsforskning gjort fördjupade analyser av coronapandemins inverkan på idrottsrörelsen. Stort utrymme ägnades åt att undersöka pandemins effekter på aktivitetsnivåerna i barn- och ungdomsidrotten.

Våra redogörelser görs med förbehållet att det ännu är svårt att bedöma pandemins långsiktiga effekter för svensk idrottsrörelse. Till saken hör att idrottsrörelsen består av idrotter som är mycket olika till karaktär och förutsättningar. Vissa idrotter bedrivs på sommaren, andra på vintern. Vissa utövas inomhus, andra ute i det fria. Vissa kräver fysisk kontakt mellan individer, medan andra kan utövas med distans mellan deltagarna. Allt detta påverkade hur, och i vilken utsträckning, olika idrotter drabbades av krisen. Generella uttalanden om hur pandemin påverkat ungas idrottande blir således missvisande, eftersom de inte tar hänsyn till den stora

variationen mellan idrotter. Idrottsrörelsen drabbades inte på ett sätt – den drabbades på många och olika sätt.

Med detta sagt finns det skäl att fortsätta följa upp hur svensk barn- och ungdomsidrott påverkades av coronapandemin. Ett första mått på pandemins effekter är att jämföra aktivitetsnivåerna, i praktiken registrerade deltagartillfällen i LOK-stödet, under 2019–2023. Jämförelsen inleds med 2019, året före pandemins utbrott. Därefter följer ”pandemiåren” 2020 och 2021, följda av 2022–2023 som representerar ”återstarten” efter pandemin. Detta redovisas i tabell 3.1.3.5.

Tabell 3.1.3.5 Lokalt aktivitetsstöd 2019–2023, deltagartillfällen och aktiviteter (7–25 år*) samt deltagartillfällen per capita**

	2019	2020	2021	2022	2023
Deltagartillfällen	58 148 153	52 037 585	50 471 630	55 297 274	59 504 161
Deltagartillfällen per capita**	25,5	22,8	22,0	23,9	25,5
Aktiviteter	5 517 527	4 932 550	4 825 470	5 270 974	5 504 306

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

** Deltagartillfällen per capita är baserat på befolkningsstatistik (7–25 år).

Källa: RF/LOK-stöd och SCB

Resultatet visar en tydlig nedgång av både registrerade deltagartillfällen och aktiviteter under pandemiåren 2020 och 2021, jämfört med 2019. Minskningen av deltagartillfällen från drygt 58 miljoner 2019 till närmare 50,5 miljoner 2021 motsvarar en minskning på 13 procent. I måttet ”Deltagartillfällen per capita” väger vi in förändringar i befolkningsstrukturen hos unga i Sverige under perioden. Nedgången från 25,5 deltagartillfällen per capita 2019 till 22 tillfällen 2021 bekräftar att minskningen i LOK-stödsstatistiken var reell, och inte ett resultat av demografiska förändringar. Vidare framkommer att pandemins andra år – 2021 – blev värre än 2020 avseende ungas föreningsidrottande.

År 2022 kan en ökning ses både vad gäller deltagartillfällen och aktiviteter, jämfört med pandemiåren 2020 och 2021. Ökningen av deltagartillfällen från närmare 50,5 miljoner 2021 till närmare 55,3 miljoner 2022 motsvarar en ökning på 10 procent. Även ”Deltagartillfällen per capita” ökade från 22,0 tillfällen 2021 till 23,9 tillfällen 2022. År 2023 fortsatte ökningen av deltagartillfällen som nu, med drygt 59,5 miljoner, når en två procent högre nivå än 2019. Vad gäller deltagare per capita ses ingen ökning, utan nivåerna är desamma (25,5 deltagartillfällen per capita). Antal aktiviteter är alltså något lägre än före pandemin. Resultaten kan dock ses som tecken på en framgångsrik återstartsprocess. Det återstår att se om svensk barn- och ungdomsidrott framöver kommer upp i de aktivitetsnivåer som gällde före

pandemin, eller om den successiva nedgång som präglat verksamheten sedan 2008 kvarstår.

I tabell 3.1.3.6 redovisas den procentuella förändringen i LOK-stödet (deltagartillfällen), fördelat på åldersgrupper, under 2019–2023. Tabellen visar utvecklingen på årsbasis samt i jämförelse mellan 2019 och de olika åren.

Tabell 3.1.3.6 Lokalt aktivitetsstöd 2023, deltagartillfällen fördelade på åldersgrupper samt förändring 2019–2023

	7–12 år	13–16 år	17–20 år	21–25 år	25 < år*	Alla
Antal 2023	27 880 189	19 666 780	7 933 959	3 732 737	290 496	59 504 161
FÖRÄNDRING (%)						
2019–2020	-8	-9	-15	-21	-44	-11
2020–2021	-3	-3	1	-7	-9	-3
2021–2022	10	8	9	14	51	10
2022–2023	7	8	7	8	10	8
2019–2021	-12	-11	-14	-26	-49	-13
2019–2022	-3	-4	-7	-16	-23	-5
2019–2023**	4	4	0	-9	-15	2

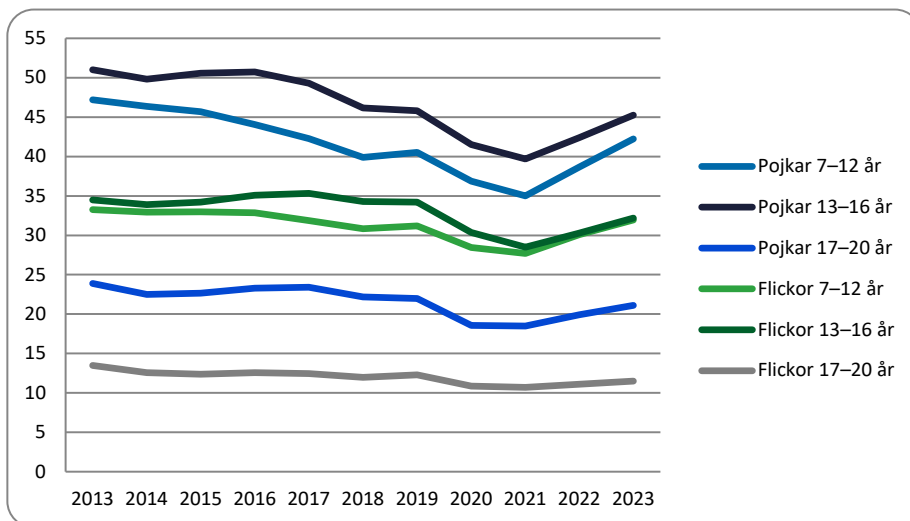
* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

** På grund av avrundning blir värdet för 17–20 år (0,2) noll.

Källa: RF/LOK-stöd

Tabellen visar en total uppgång med åtta procent mellan 2022 och 2023. Samtliga åldersgrupper ökar mellan sju och tio procent. Nivåerna för grupperna 7–12 år och 13–16 år är högre än innan pandemin (fyra procent för respektive grupp). För gruppen 17–20 år är nivån i paritet med innan pandemin, medan det för grupperna 21–25 år och över 25 år är en bit kvar (minus nio, respektive minus femton procent). Troligtvis speglar dessa mönster att nedgången var större bland unga vuxna, sannolikt beroende på att Folkhälsomyndighetens allmänna rekommendationer om att fortsätta bedriva barn- och ungdomsidrott trots pandemin omfattade unga upp till 18 år. Personer över 18 år klassificerades som vuxna, med följderna att de uppmanades vara mer restriktiva i sitt idrottande än yngre åldersgrupper, exempelvis undvika närkontakt mellan idrottsutövare, endast träna utomhus och inte delta i matcher, tävlingar eller cuper. Gruppen över 25 år omfattar utövare med funktionsnedsättning, vilka drabbades hårt av pandemin och de påföljande samhällsrestriktionerna. Över lag kan resultaten tolkas som att idrottsrörelsen genomgått och genomgår en framgångsrik återstartsprocess, även om de hårt drabbade grupperna inte nått samma nivåer som före pandemin.

I figur 3.1.3.3 redovisas hur aktivitetsnivåerna förändrats sedan 2013,⁴ fördelade på åldersgrupper (7–12 år, 13–16 år och 17–20 år) och kön. Liksom tidigare används LOK-stödet och måttet ”Deltagartillfällen per capita” för att statistiken inte ska påverkas av demografiska variationer. Förändringar över tid speglar således en verklig förändring av rapporterade deltagartillfällen.

Figur 3.1.3.3 Lokalt aktivitetsstöd 2013–2023, deltagartillfällen per capita fördelade på åldersgrupper och kön

Källa: RF/LOK-stöd och SCB

Figur 3.1.3.3 är intressant i flera avseenden. För det första kan ses att aktivitetsnivåerna (deltagartillfällen per capita) skiljer sig åt mellan pojkar och flickor, respektive mellan åldersgrupper. Pojkar har högre nivåer än flickor i samtliga åldersgrupper. Högst aktivitetsnivåer återfinns hos pojkar 13–16 år, följt av pojkar 7–12 år. Lägst nivåer finns hos flickor 17–20 år. Dessa mönster är konstanta över tid.

För det andra kan en övergripande nedgång i aktivitetsnivåer (deltagartillfällen per capita) ses över tid. Generellt sett kan denna nedgång ses för både pojkar och flickor, och samtliga åldersgrupper. Nedgången var särskilt framträdande under pandemiåren 2020 och 2021, med de lägsta nivåerna för både pojkar och flickor, och samtliga åldersgrupper. Aktivitetsnivåerna för 2022 visade dock en vändning, vilken fortsatte under 2023. Denna uppgång gäller för både pojkar och flickor, och samtliga åldersgrupper. Procentuellt sett ökade gruppen pojkar 7–12 år mest (9

⁴ För att kunna följa utveckling över tid används spannet 7–20 år. År 2014 höjdes åldern för LOK-stöd från 20 till 25 år.

procent), följt av pojkar 13–16 år (7 procent), mellan 2022 och 2023. Därefter följer gruppen pojkar 17–20 år, flickor 7–12 år och flickor 13–16 år (samtliga 6 procent). Minst ökade gruppen flickor 17–20 år (4 procent). Aktivitetsnivåerna för 2023 låg dock, med undantag för grupperna pojkar respektive flickor 7–12 år, ännu under nivåerna för 2019. Pojkar 7–12 år ökade med fyra procent och flickor med två. Resterande grupper visade minskade nivåer, i spannet minus en till minus sex procent, 2023 jämfört med 2019.

Förändringar i aktivitetsnivåer fördelade på idrotter

Knappt 60 procent av förbunden ökade antalet deltagartillfällen (enligt LOK-stödsdata) 2023 jämfört med 2022. I antal ökade Svenska Fotbollförbundet mest, från närmare 21,3 miljoner deltagartillfällen 2022 till drygt 23,4 miljoner 2023. Andra förbund som ökade i antal deltagartillfällen är Svenska Innebandyförbundet (från 4,6 till 5 miljoner), Svenska Gymnastikförbundet (från 3 till 3,3 miljoner) och Svenska Handbollförbundet (från 2,9 till 3,2 miljoner). Svenska Fotbollförbundet var i särklass även som det förbund med flest antal deltagartillfällen 2023. Om vi bara ser till antalet deltagartillfällen hos de förbund som ökade, stod Svenska Fotbollförbundet för närmare 50 procent av dem. Bryter vi ned det ytterligare kan vi se att fotbollens pojkar 7–12 år stod för motsvarande närmare 22 procent av denna ökning.

I tabellerna 3.1.3.7–3.1.3.9 redovisas förändringar i aktivitetsnivåer för olika idrotter, och hur de tagit sig tillbaka efter coronapandemin. Tabellerna 3.1.3.7 och 3.1.3.8 redovisar deltagartillfällen respektive aktiviteter 2023 och förändringar mellan 2022 och 2023, samt mellan 2019 och 2023, för de specialidrottsförbund med högst aktivitetsnivåer, baserade på LOK-stödsdata. Förändringarna mellan åren visar pandemins effekter och återstarten.

Tabell 3.1.3.7 Lokalt aktivitetsstöd 2023, specialidrottsförbund med flest antal deltagartillfällen (7–25 år*) samt förändring 2022–2023 och 2019–2023

Förbund	2023	Förändring 2022–2023 (%)	Förändring 2019–2023 (%)
Fotboll	23 436 589	10	14
Innebandy	5 043 983	9	-8
Ishockey	4 360 740	4	1
Gymnastik	3 345 071	13	-5
Handboll**	3 176 439	11	0
Basket	2 721 510	9	10
Ridsport	2 358 250	-3	-9
Simidrott	2 088 931	2	-8
Budo och Kampsport	1 387 672	20	-3
Tennis	1 321 697	-3	-5

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

** På grund av avrundning blir värdet för Handboll (0,5) noll.

Källa: RF/LOK-stöd

Tabell 3.1.3.8 Lokalt aktivitetsstöd 2023, specialidrottsförbund med flest antal aktiviteter (7–25 år*) samt förändring 2022–2023 och 2022–2023

Förbund	2023	Förändring 2022–2023 (%)	Förändring 2019–2023 (%)
Fotboll	1 778 171	7	8
Innebandy	400 479	7	-6
Ridsport	388 125	-2	-6
Ishockey	322 354	5	6
Tennis	293 625	-2	-1
Simidrott	292 229	1	-5
Gymnastik	288 277	4	-10
Basket	251 001	10	9
Handboll	248 981	7	-1
Budo och Kampsport	124 914	11	-1

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

Källa: RF/LOK-stöd

För det första belyser tabellerna 3.1.3.7 och 3.1.3.8 en övergripande ökning av deltagartillfällen och aktiviteter 2023 för olika idrotter jämfört med 2022, vilket tyder på en framgångsrik återstart för idrottsrörelsen i helhet. För det andra kan vi se att det återstår en del innan samma aktivitetsnivåer som före pandemin uppnås för vissa idrotter, såsom innebandy, gymnastik, ridsport och simidrott (se även tabell

3.1.3.9). För det tredje visar LOK-stödsdata att vissa idrotter har högre aktivitetsnivåer 2023 jämfört med 2019. Här framträder fotboll och basket med ökning av deltagartillfällen på fjorton respektive tio procent.

I tabell 3.1.3.9 redovisas de specialidrottsförbund som uppvisade störst nedgång i antalet deltagartillfällen 2023, jämfört med 2019.

Tabell 3.1.3.9 Lokalt aktivitetsstöd 2023, specialidrottsförbund med störst procentuell nedgång i deltagartillfällen (7–25 år*) sedan 2019

Förbund	Deltagartillfällen 2023	Förändring sedan 2019 (%)
Triathlon	9 643	-59
Varpa	1 454	-51
Biljard	2 882	-51
Squash	20 777	-50
Draghundsport	708	-47
Akademisk idrott	82 318	-44
Vattenskidor och Wakeboard	15 728	-39
Motorsport	60 611	-37
Amerikansk Fotboll**	78 653	-36
Parasport	147 700	-33

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns.

** Förbundet för amerikansk fotboll, flaggfotboll och landhockey.

Källa: RF/LOK-stöd

Förändringar i aktivitetsnivåer för personer med funktionsnedsättning

I tabell 3.1.3.10 särredovisas LOK-stödet (deltagartillfällen) för utövare med funktionsnedsättning. I Riksidrottsförbundet organiserar Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté (Parasport Sverige) idrott för personer med rörelse-, syn- eller intellektuell funktionsnedsättning. Svenska Dövidrottsförbundet organiserar på motsvarande sätt idrott för personer med hörselnedsättning. Även andra specialidrottsförbund bedriver idrott för utövare med funktionsnedsättning ("Övriga" i tabellen).

Enligt nuvarande regler för LOK-stöd beviljas bidrag för barn och ungdomar i åldern 7–25 år. För personer med funktionsnedsättningar saknas emellertid övre åldersgräns. Denna statistik ska tolkas med viss försiktighet, då ekonomiska incitament för registrering av utövare med funktionsnedsättning i åldern 7–25 år saknas.

Av tabellen 3.1.3.10 framgår att antalet deltagartillfällen minskade under 2020 och 2021 jämfört med 2019 (undantaget Svenska Dövidrottsförbundet, som i stället ökade något de åren). Sammantaget minskade antalet deltagartillfällen i Svenska Parasportförbundet med 62 procent mellan 2019 och 2021. Nedgången synliggör att utövare med funktionsnedsättning drabbades särskilt hårt av coronapandemin och medföljande samhällsrestriktioner. Av tabellen framgår även att antalet deltagartillfällen för utövare med funktionsnedsättning ökade mellan 2021 och 2022 samt mellan 2022 och 2023, vilket tyder på en god återstart. Det återstår likväl lång väg till de nivåer som gällde före pandemin. Antalet deltagartillfällen för Svenska Parasportförbundet var hela 33 procent lägre för 2023 än för 2019. Det ska emellertid tilläggas att idrottsrörelsen genomgår en ansvarsflyttning vad gäller personer med funktionsnedsättning, med innebörden att många av Svenska Parasportförbundets idrotter och utövare inkluderas i andra specialidrottsförbund. Detta medför en naturlig minskning av deltagartillfällen för förbundet, vilken dock inte kan förklara hela skillnaden mellan 2019 och 2023.

Tabell 3.1.3.10 Lokalt aktivitetsstöd 2019–2023, deltagartillfällen för utövare med funktionsnedsättning*

Förbund	2019	2020	2021	2022	2023
Parasport	219 580	107 807	83 100	135 326	147 700
Dövidrott	67 861	47 544	51 474	65 191	77 543
Övriga	322 144	210 592	197 089	260 534	281 556
Totalt	609 585	365 943	331 663	461 051	506 799

* För deltagare med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. Deltagare i verksamhet arrangerad av förening ansluten till Svenska Parasportförbundet och Svenska Dövidrottsförbundet omfattas alltid av begreppet deltagare med funktionsnedsättning.

Källa: RF/LOK-stöd

Indikator 1.4 Ideellt ledarskap i idrottsföreningar

Precisering: Antal personer som uppger sig vara ledare i en idrottsförening

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets relation till motion och idrott

I detta sammanhang redovisas antalet ideella ledare i svensk idrottsrörelse, baserat på Riksidrottsförbundets enkät *Svenska folkets relation till motion och idrott*. En samlad bild av 2023 års resultat ges i tabell 3.1.4.1.

Tabell 3.1.4.1 Uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare eller funktionär i idrottsförening 2023; skattning av antal personer i riket, uttryckt som andel av kategorin

	Antal	Andel av befolkningen (%)
TOTALT		
6–80 år	852 000	9
KÖN		
Män	505 000	11
Kvinnor	346 000	8
ÅLDER		
6–18 år	146 000	9
19–40 år	307 000	10
41–80 år	398 000	8

Källa: RF/SCB, *Svenska folkets relation till motion och idrott* (skattade värden)

Tabell 3.1.4.1 indikerar att 852 000 personer i åldern 6–80 år innehade ett ledaruppdrag i en idrottsförening 2023. Vidare framgår att män i större utsträckning än kvinnor verkar ha ledaruppdrag, samt att de allra flesta idrottsledare är vuxna.

Tabell 3.1.4.2 Uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare eller funktionär i idrottsförening 2013–2023; skattning av antal personer i riket, uttryckt som andel av kategorin

År	Antal	Andel av befolkningen (%)
2023	852 000	9
2021	746 000	8
2019	882 000	10
2018	890 000	10
2017	822 000	9
2016	841 000	10
2015	871 000	10
2014	849 000	10
2013	755 000	9

Källa: RF/SCB, *Svenska folkets relation till motion och idrott* (skattade värden); sedan 2019 genomförs undersökningen vartannat år)

I tabell 3.1.4.2 redovisas ledaruppdrag 2013–2023. Studien genomförs sedan 2019 endast vartannat år, med följderna att statistik inte samlats in för 2020 och 2022. Siffrorna visar små variationer över tid, med ett totalt antal ledaruppdrag på 700 000–900 000, vilket motsvarar 8–10 procent av befolkningen. Statistiken måste dock tolkas med försiktighet, eftersom den baseras på skattade värden.

Ytterligare information om barn- och ungdomsidrottens ledare ges i LOK-stödsstatistiken. Ledarstöd ges till ledarledda aktiviteter. Tabell 3.1.4.3 visar antal ledartillfällen, jämte andel kvinnor och män. Under 2023 registrerades drygt 12,2 miljoner ledartillfällen. Som för LOK-stödet generellt kan en minskning till följd av coronapandemin ses för både 2020 och 2021, jämfört med 2019, samt en uppgång för 2022. Uppgången fortsätter under 2023 och når då ett högre antal än 2019. Vad gäller könsperspektivet bekräftas bilden från enkäten *Svenska folkets relation till motion och idrott* – fler män än kvinnor är ledare. Cirka två tredjedelar av de registrerade ledartillfällena inom barn- och ungdomsidrotten utfördes av män.

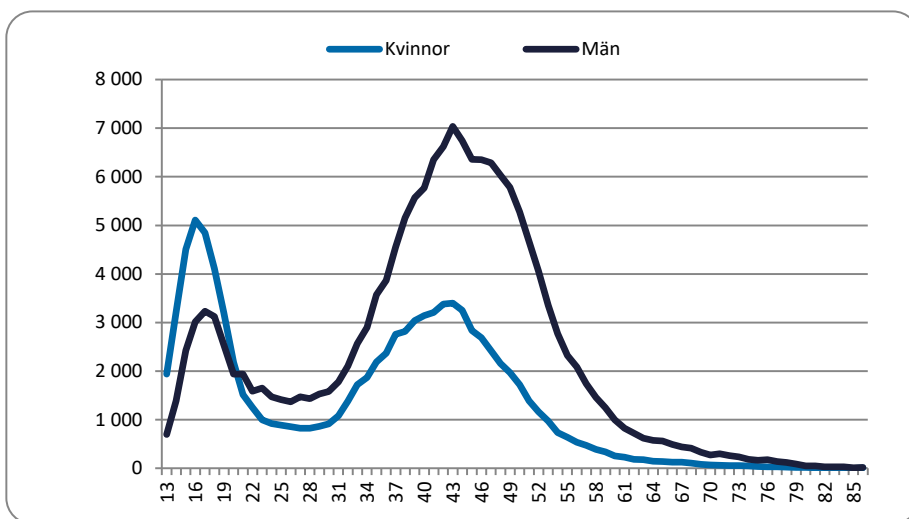
Tabell 3.1.4.3 Lokalt aktivitetsstöd 2019–2023, ledartillfällen

	2019	2020	2021	2022	2023
Ledartillfällen	11 455 762	10 584 325	10 363 871	11 359 454	12 225 426
Andel kvinnor (%)	28	28	29	30	30
Andel män (%)	72	72	71	70	70

Källa: RF/LOK-stöd

Sedan 1 juli 2020 är det obligatoriskt att närvaroregistrera samtliga LOK-stödsaktiviteter digitalt. Detta innebär att det går att följa unika individer. Figur 3.1.4.1 visar antalet unika LOK-ledare 2023 fördelade på ålder och kön. En tydlig skillnad mellan kvinnor och män kan ses: fler kvinnor engagerar sig som ledare vid yngre ålder, medan fler män gör det vid äldre ålder. Män verkar således i större utsträckning vara föräldrar som engagerar sig som ledare för sina barn. Detta går tydligt att relatera till det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen, vilket Centrum för idrottsforskning haft i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av under 2024.⁵

⁵ Vamstad, J. (2025). "Idealitet i idrottsrörelsen då och nu". I Centrum för idrottsforskning (Red.), *Jag ställer upp!*. Rapport 2025:3.

Figur 3.1.4.1 Lokalt aktivitetsstöd 2023, unika ledare fördelade på ålder och kön

Källa: RF/LOK-stöd och SCB

Indikator 1.5 Specialidrottsförbundens beroende av statligt stöd

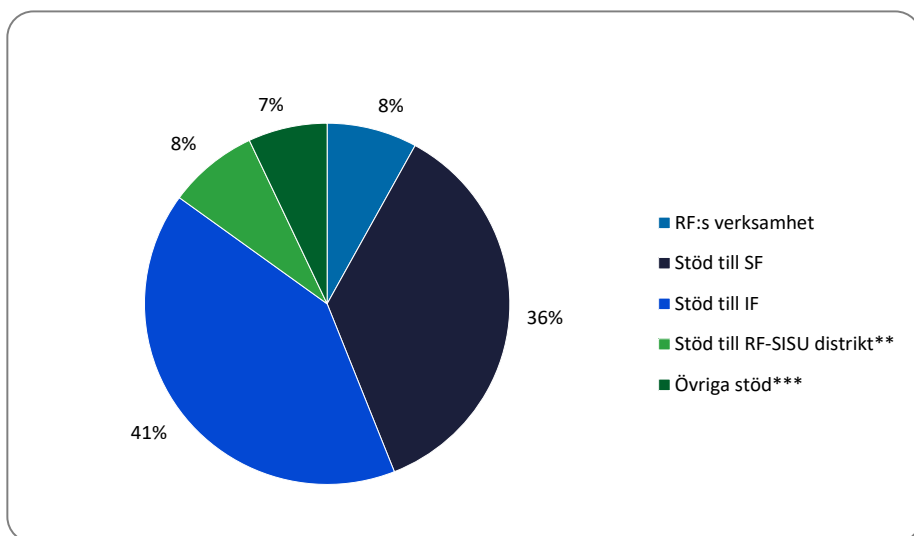
Precisering: Det statliga stödets storlek och andel av specialidrottsförbundens samlade intäkter

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar

En indikation på specialidrottsförbundens beroende av offentliga medel går att få genom att ställa statens stöd i relation till förbundens samlade intäkter.

Figur 3.1.5.1 redovisar hur statens ekonomiska stöd till idrotten fördelas till olika delar av idrottsrörelsen via Riksidrottsförbundet. Cirka 2 miljarder fördelades 2023. Störst andel gick till lokala idrottsföreningar samt specialidrottsförbunden. Pengar riktades även till RF/SISU:s centrala kansli, idrottsrörelsens regionala distrikt (RF-SISU distrikt), övrig verksamhet och andra organisationer.

Figur 3.1.5.1 Fördelning av statsanslaget* via Riksidrottsförbundet 2023

RF = Riksidrottsförbundet, SF = specialidrottsförbund, IF = idrottsförening

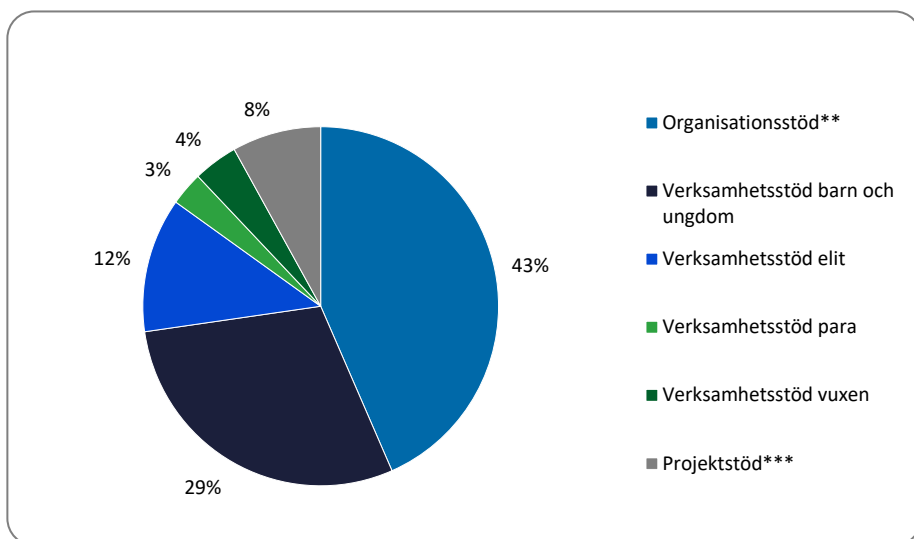
* Cirka 2 miljarder.

** Inkluderar visst projektstöd till idrottsföreningar.

*** OS/Paralympics, riksidrottsgymnasier (RIG), Centrum för idrottsforskning m.fl.

Källa: RF

Närmare 740 miljoner kronor fördelades till specialidrottsförbunden i ordinarie stöd 2023. Utöver detta kunde förbunden ansöka om så kallat återstartsstöd, vilket är ett tillfälligt bidrag som inrättats för att mildra de negativa konsekvenserna av coronapandemin. Figur 3.1.5.2 visar fördelningen av det ordinarie stödet. Förbunden kan få ordinarie bidrag i form av organisations-, verksamhets- och projektstöd. Verksamhetsstödet är i sin tur uppdelat på barn- och ungdomsidrott, elitidrott, vuxenidrott samt paraidrott. Totalt sett utgick knappt 50 procent av det statliga bidraget till förbunden i form av olika verksamhetsstöd. Av de 72 specialidrottsförbunden erhöll flest antal förbund verksamhetsstöd inom vuxenidrott (68 st) och minst antal inom paraidrott (32 st).

Figur 3.1.5.2 Fördelning av statligt stöd* till specialidrottsförbunden 2023

RF = Riksidrottsförbundet, SF = specialidrottsförbund, IF = idrottsförening

* Cirka 740 miljoner. Ordinarie stöd. Inkluderar inte stödet för att mildra konsekvenserna av coronapandemin. På grund av avrundning blir totalen inte 100 procent.

** Inklusive uppdragsersättning (9,4 miljoner till Korpen samt 3 miljoner till Parasportförbundet).

*** Projekt: verksamhetsinriktning, internationellt utvecklingsarbete, internationella evenemang, hållbarhet, skolsamverkan, idrott för äldre, anläggning och samgående.

Källa: RF

I tabell 3.1.5.1 redovisas förbundens totala statsbidrag via Riksidrottsförbundet, samt bidraget uppdelat på ordinarie och covid-19. Det senare avser det extra anslag idrottsrörelsen tilldelats för att mildra de negativa konsekvenserna till följd av coronapandemin. Måttet "bidragsgrad" visar därefter statsbidragets andel av förbundens samlade ekonomi.

Tabell 3.1.5.1 Specialidrottsförbundens bidragsberoende 2023*, totalt statsbidrag samt uppdelning på ordinarie och covid-19

Förbund	Ordinarie (kr)	Covid-19 (kr)	Totalt (kr)	Omsättning (kr)	Bidragsgrad (%)
Fotboll	66 530 000	39 030 000	105 560 000	816 374 000	13
Golf	22 500 000	8 660 000	31 160 000	156 273 000	20
Ishockey**	21 955 000	10 070 000	32 025 000	160 487 000	20
Padel	1 925 000	1 160 000	3 085 000	14 122 000	22
Islandshäst	1 537 500	1 530 000	3 067 500	12 943 638	24
Bilsport	7 970 000	3 910 000	11 880 000	43 224 408	27
Handboll**	22 740 000	10 301 000	33 041 000	113 715 000	29
Skidskytte**	4 665 000	3 920 000	8 585 000	28 695 608	30
Ridsport	31 420 000	11 550 000	42 970 000	138 523 000	31
Motorsport	10 990 000	4 090 000	15 080 000	46 266 904	33
Skidor**	22 940 000	9 270 000	32 210 000	85 239 000	38
Segling	11 505 000	4 700 000	16 205 000	40 020 995	40
Tennis	16 640 000	8 820 000	25 460 000	58 345 000	44
Cricket***	2 045 000	520 000	2 565 000	5 697 096	45
Volleyboll	8 118 125	3 745 000	11 863 125	25 334 544	47
Orientering	19 246 000	6 460 000	25 706 000	53 782 000	48
Innebandy**	33 534 915	14 275 000	47 809 915	98 518 096	49
Dövidrott	3 315 000	2 840 000	6 155 000	12 520 350	49
Fräddrott****	33 571 250	10 010 000	43 581 250	86 935 000	50
Kanot	8 102 748	3 027 000	11 129 748	21 958 326	51
Bandy**	6 460 000	2 100 000	8 560 000	16 841 004	51
Simning	24 883 600	8 517 000	33 400 600	65 624 000	51
Klättring	5 185 000	1 826 000	7 011 000	13 438 713	52
Cheerleading	4 888 000	1 365 390	6 253 390	11 961 880	52
Triathlon	5 120 000	2 560 000	7 680 000	14 068 544	55
Parasport	19 360 000	20 147 000	39 507 000	72 012 000	55
Curling**	6 485 000	1 890 000	8 375 000	15 069 347	56
Basketboll	19 265 000	8 258 000	27 523 000	49 459 000	56
Konståkning	8 963 500	2 980 000	11 943 500	21 216 139	56
Cykel	10 442 500	4 344 000	14 786 500	25 635 444	58
Boule	3 845 000	1 219 000	5 064 000	8 680 941	58
Bangolf	3 744 500	1 430 000	5 174 500	8 484 226	61
Gymnastik	36 000 000	8 420 000	44 420 000	72 404 977	61
Sportdykning	3 935 000	805 000	4 740 000	7 655 704	62
Rugby	3 400 000	1 360 000	4 760 000	7 504 636	63
Base-/Softboll/Lacrosse*****	2 815 000	510 000	3 325 000	5 193 145	64
Amerikansk fotboll*****	5 705 000	1 920 000	7 625 000	11 757 324	65

Förbund	Ordinarie (kr)	Covid-19 (kr)	Totalt (kr)	Omsättning (kr)	Bidragsgrad (%)
Brottning	9 270 000	3 318 000	12 588 000	19 300 853	65
Bordtennis	16 038 750	7 640 000	23 678 750	36 058 673	66
Danssport	6 320 000	1 884 000	8 204 000	12 427 708	66
Dragkamp	910 000	510 000	1 420 000	2 149 770	66
Tyngdlyftning	5 235 000	1 820 000	7 055 000	10 607 417	67
Judo	8 689 980	3 578 000	12 267 980	17 635 424	70
Fäktning	3 600 000	1 935 000	5 535 000	7 904 075	70
Styrkelyft	5 860 000	2 620 000	8 480 000	11 987 900	71
Bowling**	10 680 000	4 200 000	14 880 000	20 914 758	71
Skyttesport	15 360 000	4 901 000	20 261 000	28 152 513	72
Bågskytte	5 350 000	1 627 000	6 977 000	9 232 522	76
Dart**	2 730 000	430 000	3 160 000	4 079 501	77
Badminton**	11 310 000	4 500 000	15 810 000	20 242 745	78
Rodd	3 637 000	2 010 000	5 647 000	7 084 793	80
Squash**	2 811 485	760 000	3 571 485	4 449 454	80
Biljard**	2 211 000	1 175 000	3 386 000	4 194 955	81
Akademisk idrott**	5 550 000	1 388 805	6 938 805	8 514 103	81
Mångkamp	2 535 000	532 000	3 067 000	3 729 799	82
Casting	1 909 250	1 141 500	3 050 750	3 640 200	84
Skateboard	5 636 000	2 420 000	8 056 000	9 447 437	85
Budo och kampsport	17 314 500	5 833 000	23 147 500	26 560 826	87
Draghundsport	2 590 000	670 000	3 260 000	3 728 700	87
Boxning	6 160 000	3 710 000	9 870 000	11 195 900	88
Flygsport	5 610 000	760 000	6 370 000	7 174 855	89
Korpen	22 403 000	5 200 000	27 603 000	30 891 054	89
Frisbeesport	3 405 000	461 500	3 866 500	4 222 653	92
Skridsko-/Kälk-/Rull.	6 185 000	2 308 000	8 493 000	8 900 015	95
Karate	8 195 000	2 960 000	11 155 000	11 632 713	96
Issegling**	1 640 000		1 640 000	1 664 601	99
Vattenskidor/Wakeb.	3 610 000	1 020 000	4 630 000	4 689 749	99
Skolidrott	13 400 000	2 200 000	15 600 000	15 145 532	103
Varpa	910 000	450 000	1 360 000	1 300 446	105

* Taekwondoförbundet erhöill inte ekonomiskt stöd på grund av värdegrundsavvikelser (omsättning 831 413 kronor). E-sportförbundet och Förbundet för Funktionell Fitness är nya medlemmar sedan 2023 och har heller inte erhöillit stöd (omsättning 3 730 400 respektive 582 717 kronor).

** Förbund med brutet räkenskapsår, redovisningen avser då 2023–2024.

*** Cricketförbundets stöd för 2023 halverades på grund av värdegrundsavvikelser.

**** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet. Svenska Gång- och Vandrärförbundet gick 2023 samman med Svenska Friidrottsförbundet.

***** Förbundet för amerikansk fotboll, flaggfotboll och landhockey och Baseboll-, Softboll- och Lacrosseförbundet har erhöillit stöd för samgående (inte med varandra).

Källa: RF/Specialidrottsförbunden

Under 2023 uppgick förbundens totala statsbidrag till drygt 1 040 miljoner kronor. Samtidigt hade de en total omsättning på närmare 2 820 miljoner, motsvarande en bidragsgrad på totalt 37 procent (medianvärde: 62 procent).

En jämförelse med 2022 visar att statsanslaget till specialidrottsförbunden 2023 minskade med 182 miljoner kronor. Minskningen kan delvis förklaras av att idrottsrörelsen sedan 2023 inte längre tilldelats särskilt stöd till följd av coronapandemin (se figurer 1.1). En del av anslaget bestod dock av stöd till följd av coronapandemin, som erhållits tidigare. För en majoritet av förbunden minskade statsanslaget, men för 17 av dem ökade det.⁶ Störst ökning i kronor fick Svenska Parasportförbundet, Svenska Bordtennisförbundet, Svenska Skyttesportförbundet, Svenska Skridsko-, Kalk- och Rullförbundet och Svenska Padelförbundet, med närmare 1,6 till 9,8 miljoner. För 16 förbund minskade anslaget i stället med 20 procent eller mer.

I tabell 3.1.5.2 redovisas utvecklingen under perioden 2013–2023. Tabellen visar att specialidrottsförbundens samlade tilldelning av statsbidrag ökat med drygt 115 procent under de senaste elva åren: från 483 miljoner kronor 2013 till 1 040 miljoner kronor 2023. En jämförelse av förbundens totala omsättning visar också den en generell ökning över tid, som bröts något under pandemiåret 2020. Det statliga stödets andel av förbundens totala omsättning har ökat från 28 procent 2013 till 37 procent 2023. Högst notering har åren 2021 och 2022, med 41 respektive 45 procent, då en stor del av anslaget bestod av ökat stöd till följd av coronapandemin.

Tabell 3.1.5.2 Specialidrottsförbundens statsbidrag, omsättning och bidragsgrad 2013–2023 (miljoner kronor)

	Statsbidrag	Omsättning	Bidragsgrad %
2023	1 040	2 820	37
2022	1 222	2 702	45
2021	987	2 434	41
2020	717	1 899	38
2019	614	2 044	30
2018	616	2 214	28
2017	600	1 894	32
2016	561	1 886	30
2015	453	1 748	26
2014	463	1 704	27
2013	483	1 694	28

Källa: RF/Specialidrottsförbunden

⁶ Taekwondoförbundet erhöll inte ekonomiskt stöd 2023 på grund av värdegrundsavvikelser. E-sportförbundet och Förbundet för Funktionell Fitness är nya medlemmar sedan 2023 och har heller inte erhållit stöd.

Indikator 1.6 Specialidrottsförbundens marknadsintäkter

Precisering: Specialidrottsförbundens totala omsättning

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar

Föregående indikator 1.5 visar att specialidrottsförbunden i stor utsträckning finansierar sin verksamhet med offentliga medel. För många förbund utgör emellertid även kommersiella intäkter en viktig inkomstkälla. Tyvärr saknas detaljerad kunskap om förbundens resurser via marknaden i form av reklamavtal, sponsring, medieintäkter med mera. Ett sätt att åtminstone bedöma förbundens marknadsintäkter, är att analysera förbundens totala omsättning exklusive statsbidrag. I tabell 3.1.6.1 redovisas de förbund som 2023 redovisade störst intäkter vid sidan av statens stöd.

Tabell 3.1.6.1 Specialidrottsförbund med högst omsättning 2023 (kronor)

Högst omsättning exklusive statsbidrag (kr)	
Fotbollförbundet	710 814 000
Ishockeyförbundet*	128 462 000
Golfförbundet	125 113 000
Ridsportförbundet	95 553 000
Handbollförbundet*	80 674 000
Skidförbundet*	53 029 000
Innebandyförbundet*	50 708 181
Friidrottsförbundet**	43 353 750
Tennisförbundet	32 885 000
Parasportförbundet	32 505 000

* Förbund med brutet räkenskapsår, redovisningen avser då 2022–2023.

** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet.

Källa: RF/Specialidrottsförbunden

Vid en jämförelse av förbundens omsättning exklusive statsbidrag utmärker sig Svenska Fotbollförbundet med störst belopp, knappt 711 miljoner kronor. Därefter följer Svenska Ishockeyförbundet och Svenska Golfförbundet (drygt 128 respektive 125 miljoner kronor). En jämförelse med tidigare mätningar visar att dessa tre regelbundet återfinns som förbund med hög omsättning (exklusive statsbidrag) relativt andra specialidrottsförbund. I andra änden av spektrumet kan nämnas att 17 av Riksidrottsförbundets specialidrottsförbund redovisade en omsättning exklusive statsbidrag på under 1 miljon.

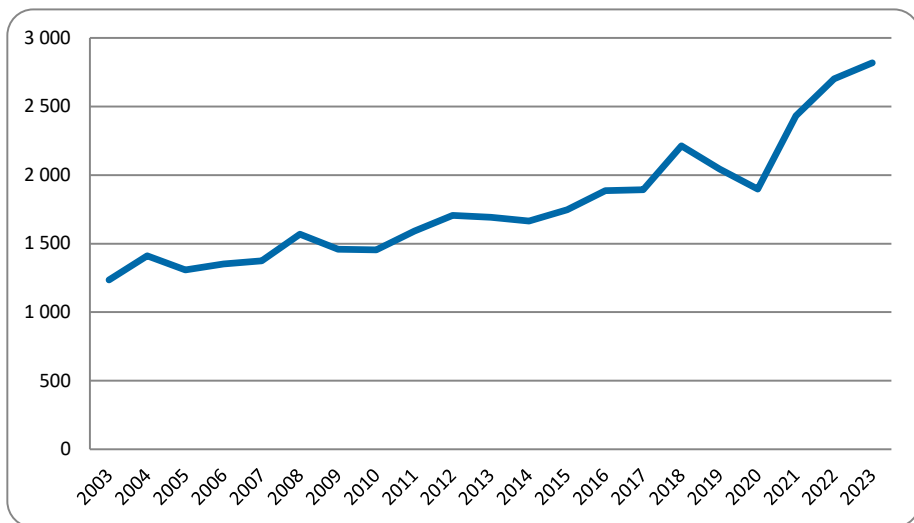
Tabell 3.1.6.1 kan ses som en grov indikator på specialidrottsförbund med stora marknadsintäkter. Det är dock viktigt att inte dra alltför långtgående slutsatser av uppgifterna ovan avseende specialidrottsförbundens samlade ekonomi, och deras beroendeförhållande till stat, marknad och civilsamhälle.

Först och främst kan förbundens inkomstkällor vara av många och skilda slag. Ett exempel är Svenska Golf förbundet, vars enskilt största intäktskälla är medlemsavgifter. Att ett förbund har hög omsättning innebär alltså inte med självklarhet att dessa intäkter kommer från sponsorer och medier.

Ett ytterligare skäl till att iaktta viss försiktighet är att vissa förbund valt att förlägga sina kommersiella aktiviteter i särskilda aktieföretag. Dessa marknadsintäkter redovisas inte alltid inom ramen för moderförbundet. Exempelvis har Svenska Skidförbundet placerat stora delar av sin verksamhet, däribland landslagsverksamhet, marknadsföring samt nationella och internationella tävlingar, i det helägda dotterbolaget Ski Team Sweden AB.

Självklart kan även förbundens omsättning variera kraftigt mellan olika år, beroende på diverse internationella tävlingsevenemang. Slutligen tillkommer de felkällor som kan uppstå till följd av att förbunden har olika verksamhetsår, och därmed inte alltid redovisar sina bidrag och andra intäktskällor på ett likartat sätt. Mer entydiga slutsatser om specialidrottsförbundens ekonomi och existensvillkor förutsätter alltså kompletterande och fördjupade forskningsinsatser.

Med dessa reservationer har ändå förbundens sammanlagda omsättning ökat markant under 2000-talet. I figur 3.1.6.1 redovisas utvecklingen sedan 2003. Resultatet visar en påfallande kraftig ökning: från drygt 1,2 miljarder kronor 2003 till toppnoteringen drygt 2,8 miljarder kronor 2023.

Figur 3.1.6.1 Specialidrottsförbundens totala omsättning 2003–2023 (miljoner kronor)

Källa: RF/Specialidrottsförbunden

Empiriska tendenser Målområde 1:

Redovisningen av Målområde 1 är en ständig påminnelse om att idrottsrörelsen är en av landets största frivilligrörelser. Uppskattningsvis 3,1 miljoner människor är i dag medlemmar i en idrottsförening. Bland medlemmarna återfinns både unga och gamla; kvinnor och män. Det finns därför fog för påståendet att idrottsrörelsen är en frivilligt organiserad fritidsverksamhet som engagerar och aktiverar en stor del av den svenska befolkningen.

Idrottsrörelsen inledde 2022 en återstartsprocess efter den nedgång som uppstod 2020 och 2021, till följd av coronapandemin och dess medföljande samhällsrestriktioner. År 2023 fortsatte denna återstartsprocess. En direkt jämförelse av antalet LOK-stödsberättigade deltagartillfällen 2019 och 2023 visar att aktivitetsnivåerna 2023 åter är i paritet med nivåerna före pandemin. Om vi även tar befolkningsutvecklingen i beaktande blir bilden däremot inte lika positiv. Aktivitetsnivåerna för 2023 är då fortfarande lägre än 2019, med undantag för grupperna flickor och pojkar 7–12 år. Det är i dagsläget inte möjligt att bedöma om de lägre aktivitetsnivåerna är en effekt av pandemin, eller ett fortsatt uttryck för den successiva nedgång barn- och ungdomsidrotten upplevt under de senaste 15 åren.

Statistiken visar även att aktivitetsnivåerna i barn- och ungdomsidrotten konstant skiljer sig åt mellan flickor och pojkar, liksom mellan åldersgrupper – pojkar föreningsidrottar mer än flickor, yngre mer än äldre.

Personer med funktionsnedsättning tillhörde i stor utsträckning olika riskgrupper för covid-19, med följderna att de drabbades särskilt hårt av pandemin och de påföljande samhällsrestriktionerna. Aktivitetsnivåer för deltagare med funktionsnedsättning visade en ökning i LOK-stödets deltagartillfällen mellan 2021 och 2022, vilket tydde på att en återstartsprocess påbörjats. Denna ökning fortsatte under 2023. Nivåerna är dock ännu betydligt lägre än före pandemin.

Vad gäller ideellt ledarskap indikerar Målområde 1 att uppskattningsvis omkring 850 000 personer i åldern 6–80 innehade ett uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare eller funktionär i en idrottsförening 2023. Information från LOK-stödsstatistiken gällande barn- och ungdomsidrottens ledare visar tydliga skillnader mellan kvinnor och män; dels engagerar sig fler män än kvinnor, dels engagerar sig fler kvinnor vid yngre ålder, medan fler män gör det vid äldre ålder. Således verkar män i större utsträckning vara föräldrar som engagerar sig som ledare för sina barn.

Målområde 1 visar vidare att idrottsrörelsen består av både stora och små idrotter. Tre idrotter utmärker sig i kraft av sin storlek: fotboll redovisar närmare 1,6 miljoner medlemmar, medan golf och friidrott uppger ett medlemsbestånd på drygt en halv miljon vardera. Därutöver finns ytterligare 13 förbund med medlemstal över 100 000. Dessa sammanlagt 16 förbund samlar hela 80 procent av Riksidrottsförbundets totala medlemskår. Detta kan jämföras med att 27 av Riksidrottsförbundets 72 medlemsförbund har färre än 15 000 medlemmar. Sett över tid har polariseringen mellan stora och små förbund snarare ökat än minskat.

Motsvarande skillnader visar sig även i förbundens ekonomiska redogörelser; medan vissa förbund har stora marknadsintäkter, finns andra som nästan uteslutande finansierar sin verksamhet via offentligt stöd.

Under tioårsperioden 2013–2023 ökade det statliga stödet till specialidrottsförbunden med 115 procent, från 483 till 1 040 miljoner kronor. Ökningen kan delvis kopplas till coronapandemin och de särskilda krisstöd och återstartsbidrag regeringen i dess samband beviljade idrottsrörelsen. Till detta kommer att Riksidrottsförbundet under senare år omfördelat det totala statsanslaget till specialidrottsförbundens förmån. Förbundens minskade anslag mellan 2022 och 2023 – totalt

en minskning på 182 miljoner – ska framför allt förklaras med att återstartsstödet successivt fasats ut.

Parallellt ökade förbundens sammanlagda omsättning med 118 miljoner, till totalt 2 820 miljoner kronor. Detta är den högsta omsättningsnivå som uppnåtts under 2000-talet.

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområdet behandlar frågan om i vilken mån idrotten bidrar till ett livslångt intresse för motion, och i vilken mån den därmed kan främja god hälsa hos olika grupper.

Fysisk aktivitet har många och betydande effekter för folkhälsan. Genom regelbunden fysisk aktivitet kan olika sjukdomstillstånd motverkas – såsom diabetes, hjärt-kärlsjukdomar och psykisk ohälsa. Därtill stärks immunförsvaret, konditionen och muskelstyrkan.

I den dåvarande regeringens idrottspolitiska proposition *Statens stöd till idrotten* (2008/09:126) underströks idrottens betydelse för folkhälsan. Samtidigt anförde regeringen att idrottspolitikens folkhälsomål inte enbart kan avgränsas till den verksamhet idrottsrörelsen organiserar. Ansvaret för att förverkliga politiken är delat mellan staten, kommunerna, idrottsrörelsen och de organisationer som bedriver friluft- och främjandeverksamhet.

Folkhälsopolitikens delade ansvar återspeglas i målområdets indikatorer. Samtliga indikatorer kan nämligen knytas till idrottsliga aktiviteter, men är inte avgränsade till den organiserade föreningsidrottens domäner. Motion och fysisk aktivitet går att få på många sätt. Medan vissa föredrar att träna i en idrottsförenings regi eller på ett gym, väljer andra att tillfredsställa sitt rörelsebehov genom trädgårdsarbete eller vistelse i skog och mark.

Målområde 2 innehåller tre indikatorer. De första två speglar medborgarnas motionsvanor och grad av fysisk aktivitet. Den tredje indikatorn rör olycksfall i samband med idrottsutövning.

Indikator 2.1 Motion och idrott på fritid

Precisering: Andel personer som motionerar och idrottar på fritiden

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: *Svenska folkets relation till motion och idrott*

Vid studier av människors motions- och idrottsvanor måste två strategiska val göras. Det första rör distinktionen mellan fysisk aktivitet och mer explicita motionsaktiviteter. Här är poängen att många personer, exempelvis hantverkare, kan få sitt behov av fysisk aktivitet väl tillgodosett inom ramen för sitt dagliga arbete – och vara helt ointresserade av att motionera eller idrotta på sin fritid.

Den första fråga en forskare alltså måste ställa sig är om man vill undersöka huruvida människor rör på sig i största allmänhet (fysisk aktivitet), eller om man vill avgränsa sig till att studera när de frivilligt och aktivt väljer att ingå i motionsidrottskulturen genom att ägna sig åt olika tränings- och idrottsaktiviteter på sin fritid.

Det andra strategiska valet handlar om att fastställa den fysiska aktivitetens ansträngningsgrad och regelbundenhet. Här är problemet att svaren kommer att variera kraftigt om motion till exempel definieras som "långsamma promenader minst två gånger i veckan" (med följderna att de flesta människor kan kategoriseras som motionärer), eller om kravet i stället höjs till "ansträngande fysisk aktivitet minst 60 minuter per dag" (vilket gör gruppen aktiva motionärer betydligt mindre).

Med dessa reservationer redovisas följande uppgifter från Riksidrottsförbundets enkätstudie *Svenska folkets relation till motion och idrott*. I denna studie undersöks medborgarnas deltagande i motionsaktiviteter på fritiden. I tabell 3.2.1.1 visas hur ofta de tillfrågade sade sig delta i en motions- eller idrottsaktivitet på minst 20 minuter 2023.

Tabell 3.2.1.1 Motion och idrott på fritid, skattning av andel personer i riket (%) 2023

	Minst 3 ggr per vecka	1–2 ggr per vecka	1–3 ggr per månad	Sällan eller aldrig
TOTALT				
6–80 år	50	25	11	13
KÖN				
Män	50	23	12	15
Kvinnor	51	27	10	11
ÅLDER				
6–18 år	62	23	9	6
19–40 år	48	25	13	14
41–80 år	47	26	11	15

Fråga: På din fritid, hur ofta ägnar du dig åt motion/idrott som är måttligt ansträngande, får dig att bli varm/andas något kraftigare än normalt och överstiger 20 minuter?

Källa: RF/SCB, Svenska folkets relation till motion och idrott (skattade värden)

I enkäten ställdes frågan hur ofta de tillfrågade ägnar sig åt måttligt ansträngande motions- eller idrottsaktiviteter som får dem att bli varma/andas något kraftigare än normalt, och överstiger 20 minuter. Resultatet visar att det stora flertalet svenska medborgare – tre av fyra i åldern 6–80 år – säger sig bedriva någon form av idrotts- eller motionsaktivitet i veckan på denna nivå (svarskategorierna minst 3 gånger per vecka eller 1–2 per vecka).

Det är givetvis positivt att en majoritet av de tillfrågade säger sig idrotta och motionera regelbundet. Statistiken visar dock att det även finns betydande grupper som inte gör det. I Riksidrottsförbundets studie uppgav närmare 25 procent att de sällan ägnar sig åt idrott och motion (svarskategorierna Sällan eller aldrig samt Högst 1–3 gånger i månaden). En jämförelse av åldersgrupper visar att framför allt vuxna tillhör gruppen som sällan eller aldrig utövar motion.

Det bör understrykas att statistiken i tabell 3.2.1.1 handlar om hur ofta människor i Sverige säger sig utöva idrott och motion på sin fritid. Uppgifterna är däremot inte särskilt användbara för att besvara frågor om aktiviteters omfattning och intensitet. I formuleringen ”minst 20 minuter” på ”måttligt ansträngande” nivå samlas i själva verket både enklare promenader och betydligt mer ansträngande aktiviteter, såsom timslånga spinningpass och korpfboll. Det är därmed svårt att utifrån denna statistik avgöra i vilken omfattning medborgarnas deltagande i idrotts- och motionsaktiviteter på fritiden lever upp till WHO:s rekommendationer om fysisk aktivitet.

Ur detta perspektiv hade det varit önskvärt att Riksidrottsförbundets enkät även inkluderat frågor om motionsaktiviteternas längd och ansträngningsnivå.

Denna statistik besvarar inte heller frågan om vilka idrotts- och motionsaktiviteter människor ägnar sig åt. Även detta är problematiskt. Den statliga idrottspolitiken är i huvudsak inriktad på stöd till frivilligt organiserad idrott ("idrottsrörelsen"), men i statistiken på motstående sida framgår inte i vilken omfattning motionsaktiviteterna utövas i föreningsregi, på kommersiella träningscenter eller i oorganiserad form.

En fingervisning ges däremot i statistik från 2022, som togs fram av analys- och rådgivningsföretaget Ungdomsbarometern på uppdrag av Riksidrottsförbundet. Genom frågan "På vilket eller vilka av följande sätt tränar/motionerar du?" framkom att idrottande i egen regi (exempelvis att jogga eller promenera) var den vanligaste motionsformen bland ungdomar, med cirka 60 procent i svarsfrekvens.

På andra plats kom idrott i privat regi (på träningscenter, gym och så vidare), vilket cirka 55 procent sade sig göra. Först på tredje plats kom föreningsidrott, som cirka 30 procent av de svarande ansåg sig utöva. Studien visade också att motion i egen eller privat regi ökar ju äldre ungdomarna blir, medan föreningsidrottande i stället minskar. I åldern 24 år uppgav 73 procent att de motionerade på egen hand och 63 procent att de tränade i privat regi, medan endast 15 procent sade sig idrotta i en idrottsförening.

Indikator 2.2 Fysisk aktivitet hos vuxna på fritiden

Precisering: Grad av fysisk aktivitet hos vuxna

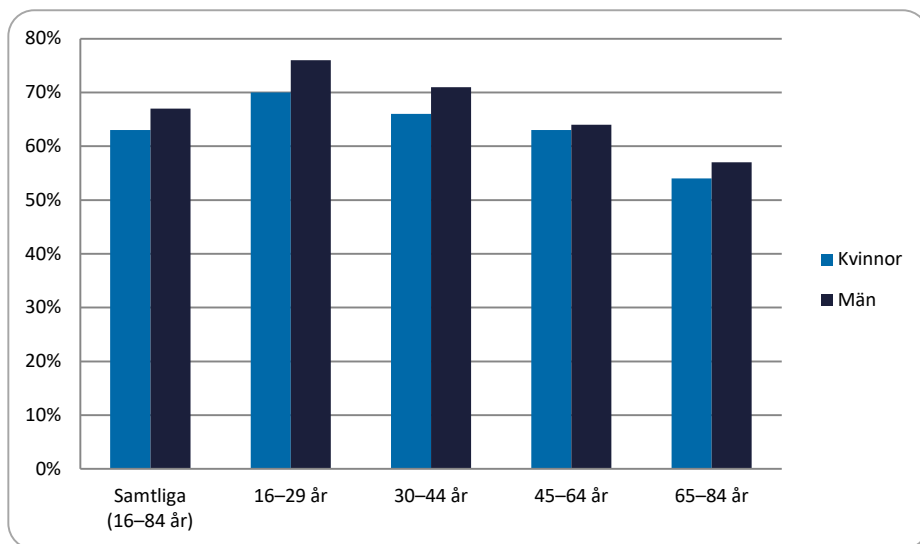
Uppgiftslämnare: Folkhälsomyndigheten

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Folkhälsomyndigheten genomför regelbundet en rikstäckande undersökning om folkhälsa, *Nationella folkhälsoenkäten*. I studien ingår frågor om fysisk aktivitet. Frågeställningarna är medvetet brett formulerade, med följden att fysisk aktivitet inbegriper alltifrån rena idrotts- och träningsaktiviteter till trädgårdsarbete och tyngre hushållsarbete.

I figur 3.2.2.1 visas hur stor andel av befolkningen som säger sig ha varit fysiskt aktiva minst 150 minuter i veckan under 2024. Redovisningen bygger på tre frågor, där den första rör "fysisk träning" såsom "löpning, motionsgymnastik eller bollsport", medan den andra handlar om "vardagsaktiviteter" såsom "promenader, cykling eller trädgårdsarbete" och den tredje "stillasittande". Måttet 150 minuter kan

relateras till Folkhälsomyndighetens rekommendationer för vuxna på minst 150–300 minuters pulshöjande fysisk aktivitet per vecka.

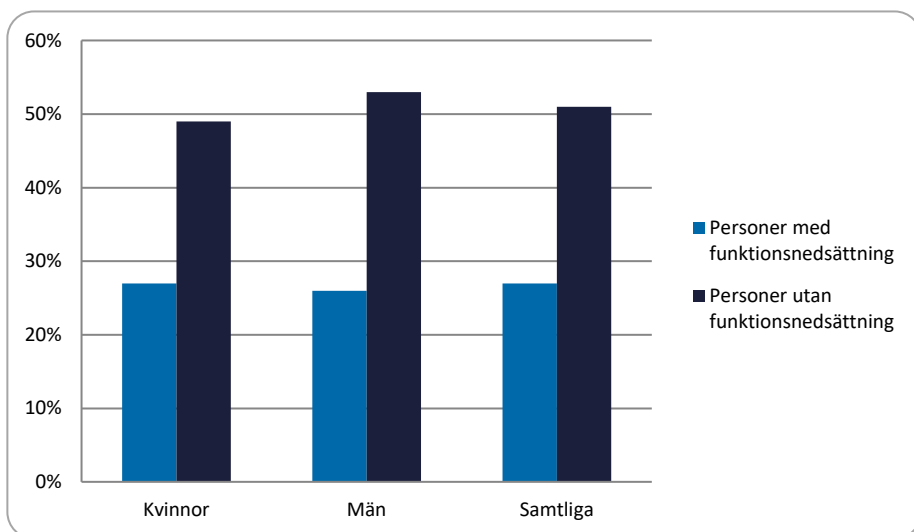

Figur 3.2.2.1 Andel kvinnor och män fysiskt aktiva minst 150 minuter per vecka 2024

Källa: Folkhälsomyndigheten, *Nationella folkhälsoenkäten*

Figur 3.2.2.1 visar att ungefär två av tre kvinnor och män är fysiskt aktiva på en nivå som motsvarar WHO:s hälsorekommendationer. Vidare framgår att unga och vuxna upp till 44 års ålder i störst utsträckning är aktiva på denna nivå, och att andelen därefter minskar successivt i takt med ökad ålder.

För att belysa idrott för unga och vuxna med funktionsnedsättning, kompletterar vi Folkhälsomyndighetens underlag med SCB:s undersökning av svenska folkets levnadsförhållanden (ULF, se indikator 3.1). Figur 3.2.2.2 visar att en betydligt mindre andel av gruppen personer med funktionsnedsättning anger att de idrottat eller motionerat varje vecka under det senaste året, än övrig befolkning.

Figur 3.2.2.2 Andel kvinnor och män 16 år eller äldre, med och utan funktionsnedsättning,* som idrottat eller motionerat varje vecka de senaste 12 månaderna (2023)

* För definition av funktionsnedsättning se Definition 1, SCB.

Källa: SCB, ULF

Vilka rör sig inte?

Under senare år har stillasittande lyfts som en oberoende riskfaktor för ohälsa. Även detta område ingår i *Nationella folkhälsoenkäten*. Frågan som ställs är: "Hur mycket sitter du under ett normalt dygn om man räknar bort sömn?" Resultatet visas i tabell 3.2.2.1.

Tabell 3.2.2.1 Andel kvinnor och män stillasittande minst 10 timmar om dagen, fördelade på ålder, utbildning och födelseland 2024

	Kvinnor (%)	Män (%)	Samtliga (%)
SAMTLIGA (16–84 år)	20	28	24
ÅLDER			
16–29 år	28	37	33
30–44 år	24	34	29
45–64 år	20	24	22
65–84 år	12	17	14
UTBILDNING (åldersstandardiserad 25–84 år)			
Förgymnasial utbildning	18	25	23
Gymnasial utbildning	16	22	19
Eftergymnasial utbildning	23	33	27
FÖDELSELAND (16–84 år)			
Sverige	21	28	25
Övriga Norden	15	26	20
Övriga Europa	17	28	22
Övriga världen	19	26	23

Källa: Folkhälsomyndigheten, *Nationella folkhälsoenkäten*

I *Nationella folkhälsoenkäten* uppgav var fjärde person i den svenska befolkningen att de är stillasittande minst tio timmar om dagen. Två mönster framträder – unga personer är stillasittande i större utsträckning än äldre, och män är generellt sett stillasittande i större utsträckning än kvinnor.

Indikator 2.3 Skadade i olycksfall inom idrotten

Precisering: Antal skadade till följd av olycksfall i samband med idrottsutövning

Källa: Injury Data Base (statistik ej tillgänglig)

Det råder bred samstämmighet bland forskare om att fysisk aktivitet är en viktig faktor för god hälsa och välbefinnande. Den som idrottar och motionerar riskerar dock att råka ut för skador av olika slag. Detta medför ofta stora och negativa konsekvenser för såväl individ som samhälle. Kostnaderna för samhället är givetvis svåra att beräkna. I internationella studier finns uppskattningar om att 18–30 procent av alla akuta skador i befolkningen är relaterade till idrottsutövning.⁷ I

⁷ Caine, D. m.fl. (2006). "Incidence and distribution of pediatric sport-related injuries". I *Clinical Journal of Sport Medicine*, vol. 16, nr. 6, s. 500–513; Conn, J. M. m.fl. (2003). "Sports and recreation related injury episodes in the US population". I *Injury Prevention*, vol. 9, nr. 2, s. 117–123.

Sverige har Socialstyrelsen uppskattat att drygt 100 000 vårdkrävande idrottsskador sker varje år, vilket motsvarar 15–20 procent av alla akuta skador, och upp till 30 procent av de skador som drabbar barn och ungdomar. Om all form av fysisk aktivitet inkluderas, såsom promenader och cykling, uppskattas antalet vårdkrävande skador till 280 000, till en kostnad av 3–4 miljarder kronor årligen.

Centrum för idrottsforskning har tidigare redovisat uppgifter om idrottsskador i Sverige baserade på rapporter om akuta idrottsskador från akutsjukhus. Dessa uppgifter har, fram till och med 2017, sammanställts av Socialstyrelsen i registret Injury Data Base (IDB) och publicerats av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Sedan 2018 samlar Socialstyrelsen inte in dessa data, då insamlingen var oförenlig med EU:s nya dataskyddsregler, GDPR.⁸

Enligt Centrum för idrottsforskning finns det ett stort behov av en nationell kraftsamling på skadeområdet, med ett tillförlitligt system för kartläggning samt framtagande och implementering av effektiva förebyggande insatser. En tillförlitlig bild av, och kunskap om, idrottsskadors omfattning och karaktär är en nödvändig förutsättning för att kunna motverka att nya skador uppkommer inom idrotten, liksom skapa bättre förutsättningar för befolkningen att ägna sig åt idrott, fysisk aktivitet och motion i ett livslångt perspektiv.

Det är således mycket angeläget att ett pålitligt och representativt system för registrering och analys av idrottsskador i Sverige byggs upp och utvecklas, och att en myndighet återigen ges huvudansvar för uppgiften. Det behövs även en nationell policy, respektive handlingsplan, kring förebyggande arbete mot idrottsskador.

Empiriska tendenser Målområde 2:

I Målområde 2 redovisas statistik rörande medborgarnas idrotts- och motionsvanor samt idrottsskador. Statistiken följer upp i vilken mån idrotten bidrar till ett livslångt intresse för motion, och i vilken mån den därmed kan främja god hälsa hos olika grupper. Vad gäller idrottsskador saknas uppdaterad statistik.

I Folkhälsomyndighetens *Nationella folkhälsoenkäten* (2024) uppger ungefär två av tre kvinnor och män att de är fysiskt aktiva på en nivå som motsvarar WHO:s hälsorekommendationer. Vidare framgår att unga och unga vuxna (16–44 år) i störst utsträckning är aktiva på denna nivå, och att andelen därefter minskar successivt i takt med ökad ålder. Samtidigt uppger en fjärdedel av den svenska befolkningen att de är stillasittande minst tio timmar om dagen.

⁸ Se www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/register/alla-register/patientregistret/idb-sverige.

För att belysa idrott för unga och vuxna (från 16 år) använder vi SCB:s *Undersökningarna av levnadsförhållanden* (ULF). Underlaget visar att en betydligt mindre andel av gruppen personer med funktionsnedsättning anger att de idrottat eller motionerat varje vecka under det senaste året, än övrig befolkning.

Målområde 3: Alla flickor och pojkars, kvinnor och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområdet behandlar idrottens tillgänglighet, och i vilken mån idrotten är öppen för olika människor oavsett kön, ålder, social eller etnisk bakgrund med mera.

Målområde 3 består av fem indikatorer, vilka speglar föreningsidrottens tillgänglighet avseende faktorer såsom kön, socioekonomi och etnicitet. De första tre indikatorerna fokuserar på barn och ungdomars idrottande på lokal nivå. Därefter följer en indikator på den könsmässiga representationen på styrelsenivå i Riksidrottsförbundets specialidrottsförbund. Den sista indikatorn rör hushållens kostnader för idrottsutövning.

Att mäta idrottsdeltagande och demografiska dimensioner ger viktig information om i vilken utsträckning faktorer som kön, socioekonomi och etnicitet påverkar våra idrottsval. Studier av detta slag är emellertid komplicerade att genomföra. En första utmaning handlar om att formulera tydliga och mätbara definitioner av det som ska undersökas. Här är problemet att begrepp som *socioekonomisk status* och *utländsk bakgrund* kan tolkas och operationaliseras på olika sätt. Vissa forskare undersöker exempelvis socioekonomi genom att studera människors utbildningsnivå, yrkesstatus och inkomstnivåer – andra nöjer sig med att endast studera en av dessa variabler. I frågor kopplade till kulturell mångfald och etnicitet tillkommer att kategoriseringar av människors egna, eller deras föräldrars, födelseland är minst sagt trubbiga mätinstrument, som sammanför människor vars livssituation och existensvillkor kan vara högst olika. Slutligen kan etiska aspekter, såsom frågor om människors hälsa, ekonomi, härkomst, sexuella läggning och så vidare, uppfattas som känsliga intrång i individers privatliv och därför vara svåra att mäta. Följande redogörelse måste ses mot bakgrund av dessa reservationer.

Indikator 3.1 Barn och ungdomars deltagande i föreningsidrott

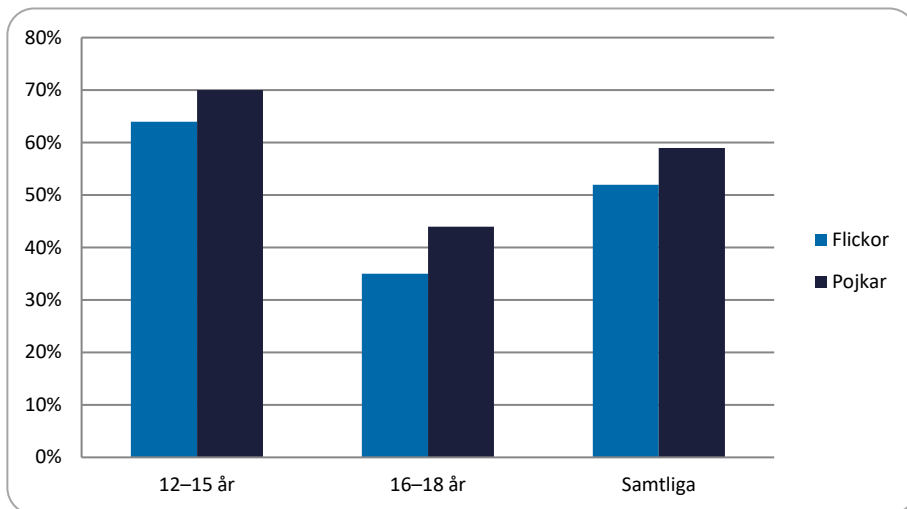
Precisering: Andel barn som sysslar med idrott på sin fritid praktiskt taget varje vecka

Uppgiftslämnare: Statistikmyndigheten SCB

Källa: Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)

SCB genomför sedan 1975 årliga undersökningar av det svenska folkets levnadsförhållanden – ULF. Syftet är framför allt att belysa välfärdens fördelning mellan olika grupper i befolkningen. ULF är en urvalsundersökning, och underlaget samlas in genom telefonintervjuer med personer från 16 år och uppåt. Sedan 2001 har studien kompletterats med frågor till barn i åldrarna 12–18 år rörande deras levnadsförhållanden – Barn-ULF (fram till 2015 intervjuades barn på 10–18 år). I både ULF och Barn-ULF ingår frågor om medborgarnas fritidsvanor, inklusive idrottsaktiviteter. Från 2023 genomförs Barn-ULF som en fristående undersökning vart tredje år. Insamlingsmetoden har ändrats från telefonintervjuer till en webb-enkät, vilket kombinerat med reviderade frågeställningar rörande ungas fritidsvanor över tid medför att just sådana jämförelser bör undvikas.

ULF och Barn-ULF utgör komplement till Riksidrottsförbundets enkätstudie *Svenska folkets relation till motion och idrott*. Det beror på att ULF-studierna ger större möjlighet att särredovisa materialet utifrån aspekter som familjesituation, socioekonomi och bakgrund. Även om enkäterna delvis överlappar varandra, finns det alltså skäl att utnyttja dem båda i ett indikatorsystem rörande statens stöd till idrotten.

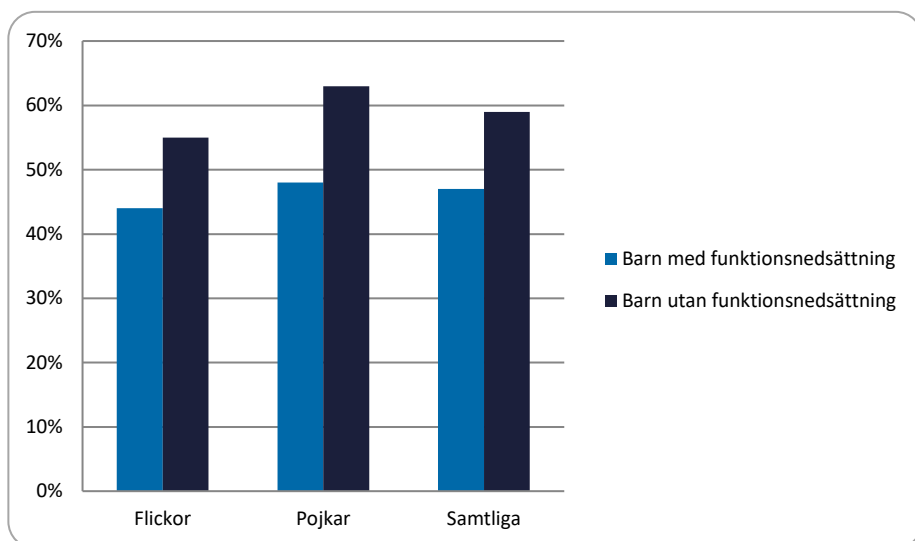

Figur 3.3.1.1 Andel barn 12–18 år som idrottade i en förening/klubb minst en dag i veckan 2023

Källa: SCB, Barn-ULF

I figur 3.3.1.1 redovisas åldersmässig svarsfördelning på frågan: "Brukar du minst en gång i veckan idrotta i någon klubb eller förening? Till exempel spela fotboll, rida, simma eller något annat." Nästan två av tre unga i åldern 12–18 år sade sig idrotta på detta sätt (52 procent flickor och 59 procent pojkar). Vidare framkommer att deltagandet var högre i åldersspannet 12–15 år än 16–18 år (67 respektive 40 procent). Det är skillnader mellan könen i båda ålderskategorierna. Pojkar idrottar mer än flickor, vilket är i linje medan LOK-stödsstatistiken.

Figur 3.3.1.2 visar svarsfördelningen för barn och ungdomar med, respektive utan, funktionsnedsättning. Unga utan funktionsnedsättning idrottar i högre utsträckning än barn med en sådan. Funktionsnedsättning baseras här på frågan: "Har du en långvarig sjukdom, funktionsnedsättning eller annat långvarigt hälsoproblem (till exempel diabetes, allergi, eksem eller ADHD) som du fått fastställt av en läkare?" Definitionen av personer med funktionsnedsättning sedd mot etiska aspekter gör det svårt att följa gruppen och göra jämförelser, inte minst vad gäller personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF).

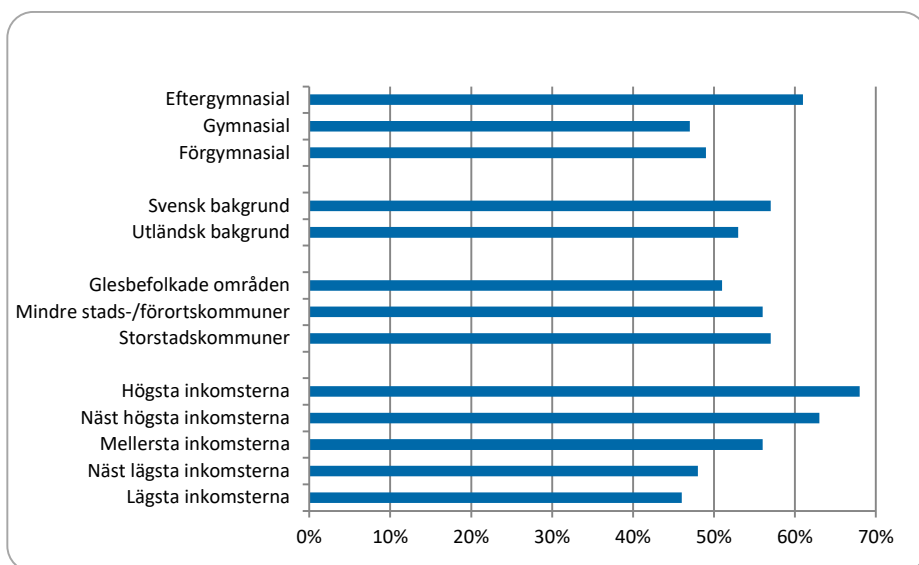
Figur 3.3.1.2 Andel barn 12–18 år med och utan funktionsnedsättning* som idrottade i en förening/klubb minst en dag i veckan 2023

* Funktionsnedsättning baseras på frågan "Har du en långvarig sjukdom, funktionsnedsättning eller annat långvarigt hälsoproblem (till exempel diabetes, allergi, eksem eller ADHD) som du fått fastställt av en läkare?"

Källa: SCB, Barn-ULF

I figur 3.3.1.3 redovisas ungas idrottande i relation till faktorer som hushållens utbildningsgrad, bakgrund, kommundyp och inkomst. Statistiken visar att barn till

högskoleutbildade idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med högst gymnasieutbildning. Vidare idrottar barn med svensk bakgrund i något större utsträckning än barn med utländsk. Även barn med föräldrar med höga inkomster idrottar i större utsträckning än de i hushåll med lägre inkomster. Slutligen visar statistiken att barn i glesbefolkade områden idrottar i mindre utsträckning än i andra kommuntyper.

Figur 3.3.1.3 Andel barn 12–18 år som idrottade i förening 2023, avseende hushållens utbildningsnivå, bakgrund och kommuntyp

Källa: SCB, *Barn-ULF*

Indikator 3.2 Barn och ungdomars deltagande i olika idrotter (utgått)

Indikator 3.3 Tillgång till anläggningar (utgått)

Uppgiftslämnare: Statistikmyndigheten SCB, Riksidrottsförbundet, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK), SKR

Indikatorerna 3.2 och 3.3 rör barns deltagande i olika idrotter och deras tillgång till anläggningar. Uppgifterna har tidigare hämtats från SCB:s ULF. Sedan 2016 ingår dessa frågor inte längre i SCB:s frågeformulär, med följderna att indikatorerna utgått i uppföljningen av statens stöd till idrotten.

Centrum för idrottsforskning har sedan 2022 i uppdrag av regeringen att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid. Inom ramen för detta arbete undersöks möjligheten att förbättra statistiken i fråga om medborgarnas tillgång till anläggningar för idrott och fysisk aktivitet. I april 2022 publicerade Centrum för idrottsforskning även rapporten *Idrottsanläggningar – i dag och i morgon: Om behov, tillgänglighet och konkurrerande intressen*, som finns att ladda ned från organisationens webbplats.

I mars 2024 fick Centrum för idrottsforskning också i uppdrag av regeringen att genomföra en övergripande kartläggning och analys av idrottsrörelsens tillgång till idrottsanläggningar, främst inom kommunala skolfastigheter. Resultatet presenteras i rapporten *Idrottsanläggningar på skolfastigheter: Analys av idrottsrörelsens tillgång till anläggningar på skolor*, som även den finns att ladda ned från ovannämnda webbplats.

Indikator 3.4 Kvinnor och män på ledande positioner

Precisering: Andel kvinnor och män på styrelsenivå i specialidrottsförbunden

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbunden

Riksidrottsförbundet samlar årligen in uppgifter om fördelningen mellan kvinnor och män i specialidrottsförbundens styrelser. En överblick ges i tabell 3.3.4.1. Av Riksidrottsförbundets 72 specialidrottsförbund (2023)⁹ hade 62 (motsvarande 86 procent) en jämställd sammansättning av kvinnor och män i sina centrala förbundsstyrelser, det vill säga att båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. Detta är i likhet med 2021 och 2022 (90 respektive 88 procent). Den positiva utvecklingen bör delvis ses som en effekt av att Riksidrottsförbundets stämma 2017 beslutade om nya jämställdhetsmål, inklusive delmålet att kvinnor och män i alla beslutande och rådgivande organ ska vara representerade med minst 40 procent senast 2025.

Tabell 3.3.4.1 Kvinnor och män i specialidrottsförbundens förbundsstyrelser 2023, grupperade*

	Antal förbund	%
Kvinnodominerade (andel kvinnor överstiger 60 %)	5	7
Jämställt (båda kön uppgår till minst 40 %)	62	86
Mansdominerade (andel män överstiger 60 %)	5	7

* Ett förbund har angivit en icke-binär person.

Källa: RF/SF-data

Även fördelningen mellan kvinnor och män på ordförande- respektive generalsekreterarposterna i specialidrottsförbunden är ett jämställdhetsmått för den svenska idrottsrörelsen. Fördelningen 2023 redovisas i tabell 3.3.4.2.

⁹ E-sportförbundet och Förbundet för Funktionell Fitness är nya medlemmar sedan 2023. Gång- och Vandrarförbundet gick under 2023 samman med Friidrottsförbundet.

Tabell 3.3.4.2 Kvinnor och män som ordförande, generalsekreterare respektive ordförande i valberedningen i specialidrottsförbunden 2023

	Antal förbund	%
Kvinna som ordförande	29	40
Man som ordförande	43	60
Kvinna som generalsekreterare eller motsvarande	30	42
Man som generalsekreterare eller motsvarande	42	58
Kvinna som ordförande i valberedning	23	32
Man som ordförande i valberedning	49	68

* Ett förbund har angivit en icke-binär person; ett annat att de saknar generalsekreterare.

Källa: RF/SF-data

Uppgifterna ovan visar en dominans av män både som ordförande och generalsekreterare i idrottsrörelsens specialidrottsförbund. Bland de 72 förbunden innehades posten som ordförande av 29 kvinnor och 43 män. Posten som generalsekreterare, förbundets högsta tjänsteman, innehades av 30 kvinnor och 42 män. Ordförande för förbundens valberedningar samma år var slutligen 23 kvinnor och 49 män.

Den manliga dominansen på ledande positioner i den svenska idrottsrörelsen återfinns även i internationella uppdrag (se tabell 3.3.4.3). Totalt hade Riksidrottsförbundets 72 specialidrottsförbund 302 representanter i internationella förbundsstyrelser och kommittéer 2023. Av dessa var 109 kvinnor och 193 män.

Tabell 3.3.4.3 Antal svenska idrottsledare som var representanter i internationella förbundsstyrelser och kommittéer 2023 (andel inom parentes)

	Totalt*	Varav män	Varav kvinnor
Internationella uppdrag	302 (100)	193 (64)	109 (36)

* Två förbund har angivit en icke-binär person (vilket ger en egentlig total på 304 personer).

Källa: RF/SF-data

I tabell 3.3.4.4 redovisas specialidrottsförbundens styrelseledamöter fördelade på kön och ålder. På ett övergripande plan kan idrottsrörelsens förbundsstyrelser karakteriseras som jämställda, såtillvida att andelen kvinnor och män totalt sett befinner sig i spannet 40/60. När ålder tas i beaktande visar det sig emellertid att kvinnor dominerar starkt i den yngsta ålderskategorin (< 30 år), medan män utgör en majoritet i den äldsta åldersgruppen (> 60 år).

Tabell 3.3.4.4 Antal ledamöter i specialidrottsförbundens styrelser, kön och ålder 2022 (andel)

Ålder	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt
< 30 år	31 (67)	15 (33)	46
30–45 år*	75 (57)	56 (43)	131
46–60 år	133 (50)	133 (50)	266
> 60 år	43 (32)	91 (68)	134
Totalt	282 (49)	295 (51)	577

* Ett förbund har angivit en icke-binär person i ålderskategorin.

Källa: RF/SF-data

Indikator 3.5 Kostnader för idrottsutövande

Precisering: Individens utgifter för idrottsrelaterade avgifter och utrustning

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets relation till idrott och motion

Hur stora belopp lägger Sveriges invånare på medlemsavgifter till föreningar, gym, träningskläder, idrottsutrustning och biljetter till idrottsevenemang? Sedan 2013 ingår sådana frågor i Riksidrottsförbundets enkätstudie *Svenska folkets relation till idrott och motion*. Resultatet av 2023 års mätning redovisas i tabell 3.3.5.1.

Enkäter där de svarande ombeds att skatta sina årliga utgifter för specifika aktiviteter, såsom idrottsutövning, måste alltid hanteras med försiktighet och beaktande av stora felmarginaler. Med denna reservation visar Riksidrottsförbundets studie att det svenska folket i genomsnitt lägger 9 400 kronor om året på idrottsrelaterad verksamhet. En närmare granskning visar även att kostnaderna fördelas olika mellan olika grupper. Som exempel har män högre kostnader än kvinnor på alla områden förutom medlems- och träningsavgifter.

I fråga om idrottens tillgänglighet för olika samhällsgrupper förtjänar framför allt två resultat att lyftas fram. Det första handlar om boendeort. Likt i tidigare mätningar framkommer att medlems- och träningsavgifter var lägre i små orter (färre än 10 000 invånare) jämfört med större orter och storstäder.

Det andra resultatet rör kostnader och betalningsförmåga. En jämförelse mellan de svarande som uppgav lägst, respektive högst, disponibel hushållsinkomst visar att idrottsutgifterna på alla poster utom Övriga avgifter och Biljetter var högre hos de med högst inkomst.

Tabell 3.3.5.1 *Fråga: Under de senaste tolv månaderna, hur mycket pengar skulle du uppskatta, på ett ungefär, att du för egen del har lagt ner på nedanstående? (2023, kronor)*

	Medlems-/ tränings- avgifter	Övriga avgifter	Tränings- kläder och skor	Utrustning	Biljetter	Idrotts- medier	Spel/ vad- slagning	Resor idrott & motion	Totala utgifter
TOTALT (6–80 år)	2 300	800	1 300	1 300	500	700	400	2 100	9 400
KÖN									
Män	2 000	1 000	1 300	1 600	700	1 000	700	2 300	10 600
Kvinnor	2 600	700	1 200	1 000	300	300	200	1 900	8 200
ÅLDER									
6–12 år	2 300	1 000	1 400	1 300	300	400	0	1 500	8 200
13–18 år	3 000	1 300	1 600	1 300	200	300	0	1 600	9 300
19–25 år	2 600	400	1 300	700	200	600	300	1 100	7 200
26–40 år	2 700	1 400	1 600	1 900	900	500	300	2 600	11 900
41–55 år	2 400	900	1 500	2 000	500	900	500	3 400	12 100
56–67 år	2 000	400	900	900	500	900	1 000	1 600	8 200
68–80 år	1 100	300	500	200	200	600	500	1 000	4 400
ORTSTORLEK									
> 10 000	1 200	500	1 400	2 600	300	500	400	1 400	8 300
10 000–50 000	1 900	1 100	1 200	1 200	600	800	600	1 500	8 900
50 001–200 000	2 300	800	1 300	1 400	400	600	400	2 400	9 600
< 200 000	3 000	700	1 300	1 000	500	500	200	2 700	9 900
FÖDELSELAND									
Sverige	2 400	900	1 300	1 500	500	700	500	2 000	9 800
Övriga Norden	1 800	600	1 200	600	200	600	800	1 300	7 100
Övriga världen	1 700	600	1 000	800	200	300	200	2 400	7 200
UTBILDNINGSNIVÅ									
Förgymnasial	1 800	700	1 100	800	300	500	200	1 200	6 600
Gymnasial	2 100	1 000	1 200	1 500	700	800	700	1 600	9 600
Eftergymnasial	2 900	800	1 500	1 600	400	600	300	3 500	11 600
DISPONIBEL INKOMST PER HUSHÅLL									
0–137 999 kr	1 200	1 200	1 000	800	800	400	200	900	6 500
138 000–187 999 kr	1 300	400	1 100	700	300	500	300	900	5 500
188 000–234 999 kr	2 200	800	1 300	1 700	400	500	500	2 500	9 900
235 000–302 999 kr	2 300	800	1 200	1 200	400	900	400	1 800	9 000
< 303 000 kr	3 600	1 000	1 600	1 900	500	900	600	3 500	13 600

Källa: RF/SCB, Svenska folkets relation till idrott och motion (skattade värden)

Empiriska tendenser Målområde 3:

Målområde 3 redovisar indikatorer om idrottens tillgänglighet för olika människor utifrån faktorer som kön, ålder, socioekonomi, bakgrund med mera. Å ena sidan bekräftar statistiken tydligt de indikationer angående idrottens starka ställning hos det svenska folket som gavs i Målområde 1; merparten av de uppgifter som redovisats visar nämligen att idrott är en fritidsaktivitet som engagerar och aktiverar både unga och gamla, flickor som pojkar. Å andra sidan framkommer även att idrottens tillgänglighet varierar mellan olika befolkningsgrupper.

Den överordnade empiriska tendensen är följaktligen att idrottens tillgänglighet samvarierar med människors socioekonomiska position. Det innebär bland annat att barn till föräldrar med högskoleutbildade idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med högst gymnasieutbildning. I fråga om etnicitet är indikationen att unga med utländsk bakgrund idrottar i mindre utsträckning än unga med svensk bakgrund. Även barn vars föräldrar har låga inkomster idrottar i mindre utsträckning än de vars föräldrar har högre sådana. Den bild som framträder är att svensk föreningsidrott är socialt stratifierad, och att ojämlika förutsättningar i samhället även återspeglas på idrottens område.

Vad gäller unga med funktionsnedsättning föreningsidrottar denna grupp i mindre utsträckning än motsvarande grupp utan.

I Målområde 3 studeras även kvinnors och mäns representation på ledande positioner i idrottsrörelsens specialidrottsförbund. Här visar statistiken att 62 av de totalt 72 förbundsstyrelserna (motsvarande 86 procent) hade en jämställd sammansättning av kvinnor och män i sina centrala förbundsstyrelser 2023, det vill säga att båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. På andra ledande positioner, exempelvis rollen som förbundsordförande eller representant i internationella idrottsorganisationer, dominerar alltså män.

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområdet behandlar frågorna om i vilken mån idrotten ger deltagarna möjlighet till demokrati och inflytande, huruvida idrotten bidrar till utvecklingen av en god etik, det sociala ledarskapets betydelse med mera.

En viktig utgångspunkt för statens idrottspolitik är antagandet att föreningsidrotten genererar positiva externa effekter i form av demokrati, jämställdhet och sunda etiska ideal. Dessa aspekter är därför självklara aspekter i ett indikatorsystem om effekterna av statens stöd till idrotten. Direkta orsakssamband mellan idrottsutövning och olika former av socialiserande effekter är dock synnerligen svåra att vetenskapligt belägga. Särskilt problematiskt är att använda befintlig statistik för att bedöma människors subjektiva upplevelser av exempelvis inflytande och delaktighet. Samtliga indikatorer i detta målområde måste därför betraktas som förhållandevis trubbiga mätinstrument inom ett komplext och svårfångat område.

Målområde 4 innehåller tre indikatorer. De första två mäter ledaruppdrag och utbildning bland unga, utifrån antagandet att förtroendeuppdrag och lärgrupper stärker ungas inflytande och delaktighet. Den tredje indikatorn avser dopningskontroller som mått på etik inom idrotten.

Under 2024 har Centrum för idrottsforskning haft i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av hur det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen ser ut. De uppgifter som presenteras under indikatorerna 1.4, 4.1 och 4.2 ingår i detta arbete.

Indikator 4.1 Ungdomar och uppdrag som ledare

Precisering: Antal/andel barn och ungdomar (6–25 år) med uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem eller motsvarande i en idrottsförening

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets relation till idrott och motion

Ett sätt att mäta ungdomars delaktighet och inflytande inom idrotten är att studera i vilken omfattning de innehar olika former av uppdrag som ledare, tränare eller styrelseledamot. En sådan fråga ingår i Riksidrottsförbundets årliga studie *Svenska folkets relation till motion och idrott* (jfr indikator 1.4). Studien genomförs sedan 2019 endast vartannat år.

Skattning av 2023 års undersökning visas i tabell 3.4.1.1, och indikerade att 232 000 unga då hade olika former av ledaruppdrag. Detta är en uppgång sedan 2021 (139 000) och i paritet med mätningen 2019 (233 000). Uppgifterna måste visserligen hanteras med försiktighet, då Riksidrottsförbundets enkätstudie baseras på skattningar från ett begränsat antal svar. Därtill är bortfallet relativt stort, vilket leder till stora felmarginaler och ökad osäkerhet om uppgifternas tillförlitlighet. Med dessa reservationer är det likväl ett rimligt antagande att den tydliga nedgången 2021 var en effekt av coronapandemin.

Tabell 3.4.1.1 visar även ungas olika former av ledaruppdrag över tid (2013–2023). Mönster som här framträder är att relativt få var ledare i åldern 6–12 år – vilket är naturligt, samt att flest ledare generellt sett återfinns i gruppen 13–18 år följt av gruppen 19–25 år.

Tabell 3.4.1.1 Unga som uppgav sig vara aktiva som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare, funktionär eller liknande i en idrottsförening 2013–2023, skattning av antal andel personer i riket

	6–12 år (%)	13–18 år (%)	19–25 år (%)	Totalt (%)
2023	24 000 (3)	122 000 (16)	86 000 (10)	232 000 (9)
2021	19 000 (2)	68 000 (9)	52 000 (6)	139 000 (6)
2019	26 000 (3)	92 000 (13)	115 000 (14)	233 000 (10)
2018	20 000 (2)	171 000 (25)	122 000 (15)	313 000 (13)
2017	33 000 (4)	118 000 (18)	89 000 (10)	240 000 (10)
2016	42 000 (5)	147 000 (23)	62 000 (7)	251 000 (11)
2015	25 000 (3)	149 000 (24)	144 000 (16)	318 000 (14)
2014	35 000 (5)	110 000 (18)	124 000 (13)	269 000 (12)
2013	28 000 (4)	114 000 (19)	94 000 (10)	236 000 (10)

Källa: RF/SCB, *Svenska folkets relation till idrott och motion* (skattade värden; sedan 2019 genomförs undersökningen vartannat år)

Indikator 4.2 Ideella ledares utbildning

Precisering: Antalet arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studie-verksamhet

Uppgiftslämnare: RF/SISU Idrottsutbildarna

Källa: SISU Idrottsutbildarna

Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna (SISU) är idrottens studie- och utbildningsorganisation. Verksamheten finansieras genom statsanslag från Utbildningsdepartementets budget, samt bidrag från landsting och kommuner. SISU:s statliga stöd regleras alltså inte i regeringens särskilda förordning om statsbidrag till idrotts-

verksamhet. Förbundets aktiviteter ingår därför inte heller i Centrum för idrottsforskningens uppföljningsuppdrag rörande statens idrottspolitik. Samtidigt utgör omfattningen på SISU:s studieverksamhet ett intressant mått på idrottsrörelsens utbildningsinsatser. I tabell 3.4.2.1 redovisas därför antalet arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet under perioden 2019–2023.

Tabell 3.4.2.1 Arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet 2019–2023*

	2019	2020	2021	2022	2023
Arrangemang	98 110	78 997	77 709	91 514	95 136
Deltagare	905 637	708 675	687 355	836 581	874 390
Utbildningstimmar	1 473 611	1 143 126	1 134 127	1 133 092	1 340 365
Andel kvinnor (%)	44	47	47	47	47
Andel män (%)	56	53	53	53	53

* Avser verksamhetsformerna Lärgrupp, Kurs och Processarbete.

Källa: RF/SISU/IdrottOnline – Utbildning

Enligt tabellen minskade SISU:s folkbildningsverksamhet relativt kraftigt under 2020 och 2021, vilket måste ses som ett uttryck för coronapandemins negativa effekter för svensk idrottsrörelse. Åren 2022 och 2023 ökade verksamheten, men nådde inte riktigt motsvarande nivå för 2019, det före pandemin. SISU:s verksamhet följer därmed övergripande samma mönster som idrottsrörelsens återstartsprocess.

Inom ramen för SISU genomförs bildnings- och folkbildningsverksamhet för ledare. Tabell 3.4.2.2 visar att SISU 2023 genomförde bildnings- respektive folkbildningsverksamhet för ledare med närmare 300 000 deltagare.

Tabell 3.4.2.2 Antal ledare* som genomfört bildnings- och utbildningsverksamhet i SISU 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
	296 813	219 109	228 474	264 499	290 409

*Aktivitets- och organisationsledare, inte unika.

Källa: RF/SISU/IdrottOnline – Utbildning

Indikator 4.3 Dopning

Precisering: Antal dopningsprov och bestraffade i Sverige fördelade på dopningsklass, kön och idrottsnivå

Uppgiftslämnare: Antidoping Sverige (tidigare Riksidrottsförbundet)

Källa: Antidoping Sverige (tidigare Svensk Antidoping och Antidopinggruppen)

Sedan den 1 januari 2021 leds det svenska arbetet mot dopning inom idrotten av den från idrottsrörelsen fristående stiftelsen Antidopingstiftelsen, och dess bolag Antidoping Sverige AB. Dessförinnan ansvarade Riksidrottsförbundet för svenskt antidopningsarbete.

Regeringen avsätter årligen medel för insatser mot dopning. För 2024 uppgick denna bidragspost till 50 miljoner kronor. Insatser på området bör därför inkluderas i en uppföljning av statens idrottspolitik. Dopning är dessutom ett tydligt brott mot idrottens regelverk (och ofta även mot svensk lagstiftning), vilket motiverar att dopningsförseelser kan användas som indikator för etik inom idrottsrörelsen. Den statistik som redovisas nedan i fråga om dopningsprover och bestraffningar fram till 2023 speglar dock i första hand den svenska antidopningsverksamheten – den är inte ett mått på det allmänna bruket av dopningsmedel inom vare sig idrottsrörelsen eller det omgivande samhället. Antalet genomförda kontroller påverkas av behovsbedömningar och medeltillgång. Därtill är kontrollerna inte slumpvisa, utan främst inriktade på elitidrottare och sådana idrotter där dopning anses ge förbättrad tävlingsprestation. Även motionärer kontrolleras dock i viss utsträckning på initiativ av enskilda föreningar, företrädesvis inom Friskis & Svettis.

I tabell 3.4.3.1 redovisas aktuella uppgifter om antalet dopningsprov och bestraffade i Sverige under perioden 2013–2023. Både 2020 och 2021 genomfördes betydligt färre kontroller än tidigare år. Minskningen var i stor utsträckning en effekt av coronapandemin. År 2022 och 2023 genomfördes åter antalet kontroller i jämförelse med innan pandemin.

Tabell 3.4.3.1 Antal dopningsprov* och bestraffade i Sverige 2013–2023

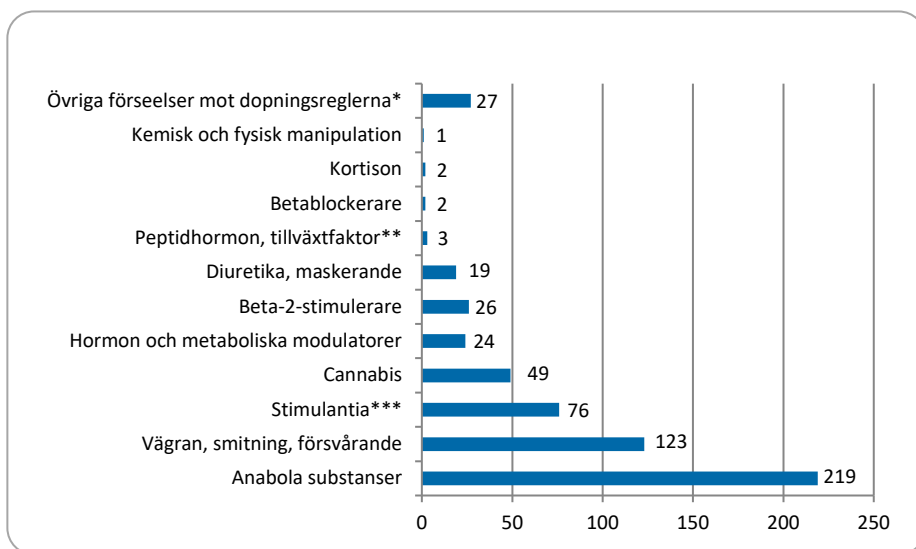
År	Antal prov	Antal bestraffade män	Antal bestraffade kvinnor	Antal bestraffade totalt	Andel bestraffade (%)
2013	3 434	20	0	20	0,6
2014	3 146	33	4	37	1,2
2015	3 238	24	1	25	0,8
2016	3 267	18	4	22	0,7
2017	3 344	20	2	22	0,7
2018	3 348	25	1	26	0,8
2019	3 327	31	1	32	1,0
2020	1 822	5	1	6	0,3
2021	2 734	10	0	10	0,4
2022	3 203	19	2	21	0,7
2023	3 023	18	1	19	0,6
TOTALT	33 886	223	17	240	0,7

* Avser urinprov.

Källa: Antidoping Sverige

Tabell 3.4.3.1 visar att 3 023 dopningsprov genomfördes under 2023. Till följd av kontrollerna upptäcktes och bestraffades 19 idrottare för brott mot dopningsbestämmelserna. Av dessa var 18 män och 1 kvinna.

I figur 3.4.3.1. redovisas antalet dopningsförelser under perioden 2004–2023, fördelade efter dopningsklass.

Figur 3.4.3.1 Antal dopningsförseelser per dopningsklass 2004–2023

* 20 idrottsutövare och 7 idrottsledare.

** Avser dopning med EPO.

*** Varav 20 avser kokain.

Källa: Antidoping Sverige

Antidoping Sverige sammanställer även uppgifter om den idrottsliga nivå de bestraffade befinner sig på. Resultatet, som åskådliggörs i tabell 3.4.3.2, visar att 36 procent av de bestraffade under perioden 2013–2023 tillhör kategorin motionärer, det vill säga individer som inte deltar i tävlingssammanhang. Störst är gruppen elitidrottare (tävlande i individuell gren internationellt eller i landslag, och spelare inom lagbollsporters högsta serier och landslag) med 44 procent. Lägst andel har tävlingsaktiva på lägre nivå (19 procent).

Tabell 3.4.3.2 Antal bestraffade 2013–2023, fördelade på idrottsnivå (andel inom parentes)

År	Elit	Tävling	Motion
2013	6	4	10
2014	16	3	18
2015	11	1	13
2016	11	5	6
2017	8	4	10
2018	9	8	9
2019	14	10	8
2020	4	1	1
2021	5	2	2
2022	9	4	6
2023	12	4	3
TOTALT	105 (44%)	46 (19%)	86 (36%)

Källa: Antidoping Sverige

Empiriska tendenser Målområde 4:

Målområde 4 handlar om i vilken mån idrotten ger deltagarna möjlighet till demokrati och inflytande, samt huruvida idrotten bidrar till utveckling av god etik.

Möjlighet till inflytande mäts via statistik om ungas ledaruppdrag, samt genom omfattningen på SISU:s utbildningsverksamhet. Enligt Riksidrottsförbundets statistik rörande ungas ledaruppdrag från 2023, vilken är den senaste mätningen, var 232 000 unga (6–25 år) då aktiva som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare, funktionär eller liknande i en idrottsförening. Relativt få av ledarna var i åldern 6–12 år, vilket är naturligt. Flest ledare återfinns i gruppen 13–18 år, följt av gruppen 19–25 år.

SISU redovisade närmare 875 000 deltagare i folkbildningsverksamhet 2023. För ledare genomfördes verksamhet med nästan 300 000 deltagare. Detta är något lägre siffror än 2019, men högre än 2020 och 2021. Rimligtvis måste statistiken kopplas till pandemin och dess påföljande samhällsrestriktioner, samt till idrottsrörelsens återstartsprocess.

Även statistik från Svensk Antidoping visar en ökad verksamhet jämfört med pandemiåren. Under 2023 genomfördes 3 023 kontroller. Totalt bestraffades 19 personer, 18 män och 1 kvinna, för dopningsförseelser.

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft

Målområdet behandlar frågan om i vilken mån svensk idrott på elitnivå kan hävda sig i internationella sammanhang.

I Målområde 5 ingår sammanlagt fem indikatorer. Dessa omfattar en rad skilda aktiviteter och prestationer på elitidrottens område, från medaljer i internationella idrottstävlingar till antalet studenter vid landets riksidsrottsgymnasier (RIG).

Under 2023 hade Centrum för idrottsforskning i uppdrag av regeringen att analysera den svenska elitidrottens hållbarhet och konkurrenskraft. Resultatet publicerades våren 2024 i flera rapporter, däribland antologin *Svensk elitidrott vid ett vägskäl: En analys av framtiden för det svenska elitidrottssystemet*. I rapporterna, som kan laddas ned från organisationens webbplats, ger forskare och experter ny kunskap och viktiga perspektiv på svensk elitidrotts förutsättningar och aktuella utmaningar.

Uppgifter om svenska elitaktiva 2023

Totalt sett redovisade landets specialidrottsförbund¹⁰ 2 668 elitaktiva 2023, det vill säga idrottare på seniornivå tillhörande en landslagstrupp. Antalet ledare och tränare för landslagsverksamhet uppgick till 1 016 personer. Den könsmässiga fördelningen bland de elitaktiva var relativt jämn, med 54 procent män och 46 procent kvinnor. Bland ledare och tränare på landslagsnivå var däremot männen i majoritet: 65 procent män mot 35 procent kvinnor (se tabell 3.5.1). Uppgifterna bygger delvis på förbundens skattningar. Angivna antal aktiva kvinnor respektive män bygger exempelvis på frågan ”Hur många aktiva har en normal landslagstrupp?”, som besvaras separat för män respektive kvinnor.

Tabell 3.5.1 Elitaktiva och tränare/ledare för landslagsverksamhet 2023

	Antal	Andel (%)
Elitaktiva kvinnor	1 222	46
Elitaktiva män	1 446	54
Kvinnliga tränare/ledare för landslagsverksamhet	355	35
Manliga tränare/ledare för landslagsverksamhet	661	65

Källa: RF/SF-data

¹⁰ Av de totalt 72 specialidrottsförbunden har 68 landslagsverksamhet. Det är Akademiska idrottsförbundet, Korpen, Skolidrottsförbundet och Varpaförbundet som saknar sådan. E-sportförbundet och Förbundet för Funktionell Fitness är nya medlemmar sedan 2023. Gång- och Vandrarförbundet har gått samman med Friidrottsförbundet under 2023. Underlag har inte inkommit från Islandshästförbundet, Isseglarförbundet och Taekwondoförbundet.

I tabell 3.5.2 redovisas könsfördelningen hos elitaktiva i de 65 specialidrottsförbund som rapporterade landslagsverksamhet 2023. Resultatet visar att sammanlagt 46 förbund (71 procent) hade en jämställd kår elitaktiva, det vill säga att båda könen uppgick till minst 40 procent. En femtedel, 13 förbund, var mansdominerade, och 6 (9 procent) kvinnodominerade. I tabellerna 3.5.3 och 3.5.4 redovisas påföljande fördelningen av elitaktiva kvinnor och män i icke jämställda förbund.

Tabell 3.5.2 Fördelning elitaktiva män och kvinnor i specialidrottsförbunden 2023

	Antal förbund	%
Kvinnodominerade (andel elitkvinnor överstiger 60 %)	6	9
Jämställda (båda kön uppgår till minst 40 %)	46	71
Mansdominerade (andel elitaktiva män överstiger 60 %)	13	20

Källa: RF/SF-data

Tabell 3.5.3 Specialidrottsförbund med andel elitaktiva män överstigande 60 procent 2023

Förbund	Män	Kvinnor	Andel män (%)
Motorsportförbundet	129	17	88
Bilsportförbundet	29	4	88
Flygsportförbundet	39	7	85
Biljardförbundet	16	4	80
Castingförbundet	14	4	78
Parasportförbundet	49	20	71
Skyttesportförbundet	15	7	68
Skateboardförbundet	6	3	67
Roddförbundet	11	6	65
Triathlonförbundet	11	6	65
Dragkampförbundet	25	15	63
Cykelförbundet	35	22	61
Dövidrottsförbundet	84	53	61

Källa: RF/SF-data

Tabell 3.5.4 Specialidrottsförbund med andel elitaktiva kvinnor överstigande 60 procent 2023

Förbund	Män	Kvinnor	Andel kvinnor (%)
Mångkampsförbundet	0	1	100
Cheerleadingförbundet	10	71	88
Skridsko-, Kålk- och Rullidrottsförbundet	7	24	77
Ridsportförbundet	22	67	75
Danssportförbundet	20	41	67
E-sportförbundet	10	16	62

Källa: RF/SF-data

Indikator 5.1 Medaljer i internationella mästerskap

Precisering: Antal erhållna medaljer i internationella mästerskap

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet, Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska

Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

Källa: Specialidrottsförbunden, Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska

Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

I indikator 5.1 redovisas svenska idrottsprestationer i internationella mästerskap. Enligt uppgifter från Riksidrottsförbundet deltog 165 landslagstrupper i ett VM eller motsvarande mästerskap under 2023.¹¹ Resultatet blev 194 medaljer, varav 76 var guld, 50 silver och 68 brons (se tabell 3.5.1.1). En jämförelse över tid visar en kraftig nedgång 2020, vilket framför allt förklaras av den timeout av internationella idrottsmästerskap som då uppstod på grund av coronapandemin. Under 2021 återupptogs successivt den internationella tävlingsverksamheten, men sammantaget blev de svenska medaljskördarna lägre än före uppehållet. Mot denna bakgrund kan 2022 betraktas som en återgång till den pre-pandemiska situationen. Under 2023 ökade antalet medaljer något jämfört med 2022. Antalet svenska medaljer var med det tillbaka på ungefär samma nivå som innan pandemin. Det ska tilläggas att antalet erhållna medaljer varierar över tid och påverkas både av svenska landslagstruppers faktiska prestationer, antal mästerskap som genomförs och antal möjligheter att vinna medaljer. Bedömning av den samlade svenska elitidrottens internationella

¹¹ Av de totalt 72 specialidrottsförbunden har 68 landslagsverksamhet. Det är Akademiska idrottsförbundet, Korpen, Skolidrottsförbundet och Varpaförbundet som saknar sådan. E-sportförbundet och Förbundet för Funktionell Fitness är nya medlemmar sedan 2023. Gång- och Vandrarförbundet har gått samman med Friidrottsförbundet under 2023. Underlag har inte inkommit från Islandshästförbundet, Issegelårförbundet och Taekwondoförbundet.

konkurrenskraft, eller utveckling över tid, kan således inte enbart baseras på medaljstatistik.

Tabell 3.5.1.1 Svenska medaljer vid senaste VM eller motsvarande mästerskap 2013–2023

År	Guld	Silver	Brons	Totalt
2023	76	50	68	194
2022	82	50	57	189
2021	50	38	38	126
2020	3	4	8	15
2019	73	76	75	224
2018	58	65	62	185
2017	81	78	63	222
2016	52	42	57	151
2015	59	70	87	216
2014	47	68	69	184
2013	58	83	90	231

Källa: RF/SF-data

Flest medaljer 2023 togs av de trupper och förbund som redovisas i tabell 3.5.1.2 (landslagstrupper) och tabell 3.5.1.3 (förbund).

Tabell 3.5.1.2 Landslag med flest medaljer i VM eller motsvarande mästerskap* 2023

Förbund	Landslag (gren)	Guld	Silver	Brons	Totalt
Budo- och Kampsportsförbundet	Armbrystning	14	5	4	23
Skidskytteförbundet	Skidskytte	3	3	5	11
Budo- och Kampsportsförbundet	Jujutsu	3	2	4	9
Budo- och Kampsportsförbundet	Kempo	3	1	4	8
Bangolförbundet	Bangolf	3	2	2	7
Draghundsportförbundet	Nordisk stil/Bike/Canicross	2	3	2	7
Draghundsportförbundet	Släde/Rig/Kick	1	3	3	7
Skyttesportförbundet	Gevär	2	4	1	7

* OS och paralympiska medaljer ingår inte.

Källa: RF/SF-data

Tabell 3.5.1.3 Specialidrottsförbund med flest medaljer i VM eller motsvarande mästerskap* 2023

Förbund	Medaljer
Budo- och Kampsportsförbundet	66
Draghundssportförbundet	14
Parasportförbundet	14
Skidskytteförbundet	11
Danssportförbundet	10
Orienteringsförbundet	8

* OS och paralympiska medaljer ingår inte.

Källa: RF/SF-data

Att göra jämförelser mellan idrotters internationella framgångar är alltid vanskligt. Svenska idrottares förutsättningar att ta medaljer i en specifik idrott styrs av många faktorer, såsom det internationella konkurrensläget, hur ofta mästerskapstävlingar anordnas och antalet discipliner och/eller distanser det är möjligt att tävla i. Tabellerna 3.5.1.2 och 3.5.1.3 visar tydligt hur antalet möjliga medaljer varierar stort mellan specialidrottsförbund. Framför allt Svenska Budo- och Kampsportförbundet utmärker sig med goda svenska prestationer i ett stort antal idrotter eller grenar. Det ska tilläggas att jämförelser mellan specialidrottsförbund utifrån landslag och individer inte är helt rättvisande av många skäl. Vissa förbund har tävlande i lag, andra har individuella tävlande. I vissa idrotter förekommer även att svenska idrottare tävlar utan att alls tillhöra ett landslag i ett förbund. En ytterligare skillnad är att vissa specialidrottsförbund inkluderar parasport inom sin verksamhet, vilket påverkar deras medaljstatistik positivt. Vidare påverkas statistiken av att vissa specialidrottsförbund har separata landslag för män respektive kvinnor, medan andra har en gemensam landslagstrupp. Tabellerna ska inte utläsas som en definitiv rangordning av svenska förbund eller landslag. Att jämföra idrottsprestationer är ett komplext område som kräver eftertanke, och att många och olika faktorer inkluderas i analysen.

Centrum för idrottsforskning har länge redovisat antalet svenska placeringar vid de olympiska sommar- och vinterspelen, samt Paralympics. I tabellerna 3.5.1.4 och 3.5.1.5 redovisas svenska prestationer i olympiska spel under perioden 2000–2024.

Tabell 3.5.1.4 Sveriges resultat vid sommar-OS 2000–2024

Olympiska spel	Antal		Placering								Totalt
	svenska										
	deltagare	1:a	2:a	3:a	4:a	5:a	6:a	7:a	8:a	placering 1–8	
2024 Paris	128	4	4	3	2	6	1	7	1		28
2020 Tokyo*	137	3	6	0	3	8	4	4	1		29
2016 Rio de Janeiro	154	2	6	3	0	6	3	3	2		25
2012 London	136	1	4	3	5	5	4	5	2		29
2008 Peking	123	0	4	1	5	5	4	3	9		31
2004 Aten	115	4	2	1	8	5	2	1	4		27
2000 Sydney	158	4	5	3	5	2	6	4	3		32

* Tokyo 2020 genomfördes 2021.

Källa: Sveriges Olympiska Kommitté (SOK)

Tabell 3.5.1.5 Sveriges resultat vid vinter-OS 2002–2022

Olympiska spel	Antal		Placering								Totalt
	svenska										
	deltagare	1:a	2:a	3:a	4:a	5:a	6:a	7:a	8:a	placering 1–8	
2022 Peking	116	8	5	5	7	4	5	2	4		40
2018 PyeongChang	110	7	6	1	5	9	6	7	8		49
2014 Sotji	106	2	7	6	2	4	5	6	3		35
2010 Vancouver	105	5	2	4	8	3	2	3	3		30
2006 Turin	105	7	2	5	4	3	4	0	5		30
2002 Salt Lake City	102	0	2	5	4	2	2	2	2		19

Källa: Sveriges Olympiska Kommitté (SOK)

I tabell 3.5.1.6 redovisas antal svenska deltagare, samt resultat vid paralympiska sommar- respektive vinterspel, under perioden 1988–2024. Tabellen visar att både antalet deltagare och nationer ökat markant sedan 1988 – och därmed även konkurrensen om medaljer. För svenskt vidkommande går denna trend även att utläsa i förlorade positioner i den sammanlagda nationsplaceringen, liksom antalet erhållna medaljer. De paralympiska vinterspelen 2022 var dock positiva sett till prestation.

En jämförelse mellan de senaste sommar- och vinterspelen visar att svenska paralympier tagit flest medaljer under de senare. Jämförelser mellan de båda är dock problematiska, eftersom antalet idrottsgrenar och deltagande nationer är betydligt högre i det paralympiska sommarprogrammet.

Tabell 3.5.1.6 Sveriges resultat i Paralympics 1988–2024

	Antal deltagare/ Antal nationer	Sveriges nationsplacering	Svenska medaljer		
			1:a	2:a	3:a
Paralympiska sommarspel					
2024 Paris	4 436/168	72	0	1	2
2020 Tokyo*	4 393/162	50	1	5	2
2016 Rio de Janeiro	4 328/159	49	1	4	5
2012 London	4 302/164	29	4	4	4
2008 Peking	3 951/146	24	5	3	4
2004 Aten	3 808/135	21	8	7	6
2000 Sydney	3 881/122	29	5	6	10
1996 Atlanta	3 259/104	13	12	14	11
1992 Barcelona	3 001/83	18	7	22	9
1988 Seoul	3 060/60	6	42	38	23
Paralympiska vinterspel					
2022 Peking	558/46	12	2	2	3
2018 PyeongChang	567/49	24	0	1	0
2014 Sotji	538/45	11	1	2	1
2010 Vancouver	502/44	19	0	0	2
2006 Turin	474/38	19	0	0	1
2002 Salt Lake City	416/36	19	0	6	3
1998 Nagano	562/31	19	0	1	5
1994 Lillehammer	471/31	8	3	3	2
1992 Tignes/Albertville	365/24	12	1	1	2
1988 Innsbruck	377/22	9	3	7	5

* Tokyo 2020 genomfördes 2021.

Källa: Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommité

Tabell 3.5.1.7 redovisar svenska olympiska och paralympiska idrottsprestationer 2022 fördelade på specialidrottsförbund och gren.

Tabell 3.5.1.7 Sveriges resultat vid sommar-OS och i paralympiska sommarspelen 2024

Förbund och gren	Guld	Silver	Brons	Totalt
OLYMPISKA SPEL				
Simförbundet				2
50 m frisim	1			
100 m frisim	1			
Bordtennisförbundet				2
Singel		1		
Lag		1		
Seglarförbundet				2
49erFX		1		
470 mixed			1	
Fräidrottsförbundet				1
Stavhopp	1			
Volleybollförbundet				1
Beachvolleyboll	1			
Skyttesportförbundet				1
Luftgevär		1		
Cykelförbundet				1
Mountainbike			1	
Judoförbundet				1
48 kg			1	
PARALYMPISKA SPEL				
Parasportförbundet				1
Sportskytte, R6 (50 m liggande)		1		
Cykelförbundet				1
Tempo C1–C3			1	
Judoförbundet				1
Judo J1 70kg			1	

Källa: Sveriges Olympiska Kommitte (SOK), Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitte

Indikator 5.2 Medaljkapacitet i skilda idrotter (utgått)

Precisering: Antal elitaktiva/lag (medaljpositioner) med kapacitet att ta medalj i OS eller VM, fördelade på kön respektive vinter-/sommaridrott

Uppgiftslämnare: Sveriges Olympiska Kommitté

Källa: Sveriges Olympiska Kommitté

Centrum för idrottsforskning har under perioden 2010–2017 redovisat SOK:s mått på svenska olympiers ”medaljkapacitet”. Måttet är avsett att spegla svenska elitaktivas potential att ta medalj i internationella tävlingssammanhang, och baseras på tidigare genomförda prestationer. Medaljkapacitet anses idrottare ha, som tagit medalj i högsta internationella konkurrens ett flertal gånger under den senaste tvåårsperioden.

År 2017 ändrade SOK sina uppföljningsrutiner, med följden att man inte längre kan redovisa dessa uppgifter.

Indikator 5.3 Kostnader för landslagsverksamhet

Precisering: Specialidrottsförbundens utgifter för landslagsverksamhet, inklusive förberedelse för landslagsverksamhet

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbunden

I denna indikator redovisas specialidrottsförbundens kostnader för landslagsverksamhet. Uppgifterna ger på flera sätt värdefull information om villkoren i svensk elitidrott. Jämförelser av landslagskostnader över tid kan ge en indikation på om idrottsrörelsens sammanlagda investeringar i elitverksamhet ökar eller minskar. Analyser av landslagskostnader i förhållande till förbundens totala omsättning speglar specialidrottsförbundens olika ekonomiska förutsättningar, liksom deras idrottspolitiska prioriteringar.

Måttet redovisas emellertid med två viktiga förbehåll. För det första kan ett förbunds landslagskostnader inte likställas med en specifik idrotts totala kostnader för elitidrottsaktiviteter. Landslagsverksamhet är en viktig del av elitidrotten, men långtifrån den enda. En mer komplett bild av elitidrottsrelaterade intäkter och utgifter i olika idrotter måste inte minst även inkludera ekonomiska uppgifter från lokala föreningar för exempelvis seriespel i högsta divisioner, eller för förberedelser jämte deltagande i mästerskapstävlingar.

För det andra finansierar specialidrottsförbunden sina elitidrottsutgifter, inklusive landslagskostnader, på många och skilda sätt. För vissa idrotter är statliga bidrag en avgörande finansieringskälla. För andra finansieras verksamheten i stor utsträckning via marknadsintäkter. Jämförelser av specialidrottsförbundens utgifter för landslagsverksamhet måste således ta i beaktande att förbundens totala omsättning ibland kan vara betydligt större än deras statliga bidrag.

År 2023 redovisade Riksidrottsförbundets specialidrottsförbund en total omsättning på 2 820 miljoner kronor. Samma år redovisade förbunden kostnader för sina landslag på närmare 874 miljoner kronor.¹² Det motsvarar 31 procent av den totala omsättningen.

I tabell 3.5.3.1 redovisas samtliga specialidrottsförbunds landslagskostnader 2023. Tabellen bekräftar att förbundens kostnader är mycket ojämnt fördelade. Högst utgifter hade Svenska Fotbollförbundet, med närmare 271 miljoner kronor. Lägst utgifter redovisade Svenska Isseglarförbundet, med 174 000 kronor.

¹² Av de totalt 72 specialidrottsförbunden har 68 landslagsverksamhet. Det är Akademiska idrottsförbundet, Korpen, Skolidrottsförbundet och Varpaförbundet som saknar sådan. Underlag har inte inkommit från Taekwondoförbundet.

Tabell 3.5.3.1 Specialidrottsförbundens* verksamhetsstöd för elitidrott, faktiska kostnader för landslag, totala omsättning samt kostnader för landslag i relation till total omsättning 2023

Förbund	Stöd elitidrott (kr)	Kostnader landslag (kr)	Total omsättning (kr)	Kostnader landslag, andel av total omsättning (%)
Fotboll	3 700 000	270 967 000	816 374 000	33
Skidor**	7 450 000	107 810 000	85 239 000	126
Ishockey**	2 880 000	67 135 974	160 487 000	42
Skidskytte**	1 390 000	33 691 000	28 695 608	117
Handboll**	4 250 000	30 256 000	113 715 000	27
Ridsport	5 080 000	26 633 150	138 523 000	19
Friidrott***	2 250 000	24 300 000	86 935 000	28
Golf	1 860 000	23 577 000	156 273 000	15
Parasport	5 970 000	17 750 000	72 012 000	25
Segling	2 750 000	17 046 062	40 020 995	43
Simning	2 530 000	15 563 834	65 624 000	24
Basketboll	2 440 000	15 500 000	49 459 000	31
Bordtennis	3 000 000	14 615 151	36 058 673	41
Kanot	2 040 000	13 390 450	21 958 326	61
Orientering	2 960 000	12 482 974	53 782 000	23
Gymnastik	2 370 000	12 446 474	72 404 977	17
Curling**	2 800 000	10 770 000	15 069 347	71
Innebandy**	2 550 000	10 755 789	98 518 096	11
Tennis	1 190 000	10 701 000	58 345 000	18
Volleyboll	1 970 000	9 480 000	25 334 544	37
Judo	2 120 000	8 302 000	17 635 424	47
Budo & kampsport	1 390 000	8 098 795	26 560 826	30
Cykel	2 090 000	8 002 000	25 635 444	31
Skyttesport	2 670 000	7 513 000	28 152 513	27
Brottning	2 100 000	6 278 000	19 300 853	33
Badminton**	1 180 000	6 150 010	20 242 745	30
Motorsport	620 000	5 640 000	46 266 904	12
Amerikansk fotboll****	300 000	4 500 000	11 757 324	38
Konståkning	1 200 000	3 863 899	21 216 139	18
Rugby	400 000	3 761 934	7 504 636	50
Skridsko-/kalk-/rullidrott	1 050 000	3 500 000	8 900 015	39
Dövidrott		3 396 641	12 520 350	27
Bandy**	520 000	3 200 000	16 841 004	19
Karate	680 000	3 193 402	11 632 713	27
Rodd	480 000	3 019 697	7 084 793	43
Triathlon	1 080 000	2 861 431	14 068 544	20
Klättring	870 000	2 833 999	13 438 713	21

Förbund	Stöd elitidrott (kr)	Kostnader landslag (kr)	Total omsättning (kr)	Kostnader landslag, andel av total omsättning (%)
Bowling**	1 970 000	2 750 000	20 914 758	13
Bågskytte	320 000	2 624 403	9 232 522	28
Bangolf	360 000	2 556 109	8 484 226	30
Boxning	480 000	2 505 953	11 195 900	22
Styrkelyft	800 000	2 482 828	11 987 900	21
Danssport	200 000	2 300 000	12 427 708	19
Bilsport	1 090 000	2 231 000	43 224 408	5
Fäktning	395 000	2 220 248	7 904 075	28
Base-/Softboll/Lacrosse		2 056 107	5 193 145	40
Cheerleading	200 000	1 981 000	11 961 880	17
Frisbeesport		1 966 850	4 222 653	47
Sportdykning		1 873 960	7 655 704	24
Tyngdlyftning	570 000	1 626 000	10 607 417	15
Padel		1 500 000	14 122 000	11
Vattenskidor/ Wakeb.	650 000	1 330 390	4 689 749	28
E-sport*****		1 279 185	3 730 400	34
Flygsport	380 000	1 242 597	7 174 855	17
Cricket		1 239 000	5 697 096	22
Draghundsport	370 000	1 159 691	3 728 700	31
Islandshäst		1 124 111	12 943 638	9
Skateboard	550 000	1 120 000	9 447 437	12
Mångkamp	125 000	1 063 000	3 729 799	29
Billard**	180 000	990 000	4 194 955	24
Boule		892 745	8 680 941	10
Dragkamp		680 682	2 149 770	32
Dart**	330 000	635 347	4 079 501	16
Squash**	200 000	630 000	4 449 454	14
Casting		352 000	3 640 200	10
Funktionell Fitness*****		178 844	582 717	31
Issegling**		174 000	1 664 601	10

* Akademiska idrottsförbundet, Korpen, Skolidrottsförbundet och Varpaförbundet saknar landslagsverksamhet. Taekwondoförbundet har inte erhållit ekonomiskt stöd på grund av värdegrundsavvikelser, och inte heller inkommit med uppgifter.

** Förbund med brutet räkenskapsår, redovisningen avser då 2022–2023.

*** Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet.

**** Förbundet för amerikansk fotboll, flaggfotboll och landhockey.

***** E-sportförbundet och Förbundet för Funktionell Fitness är nya medlemmar sedan 2023 och har inte erhållit stöd.

Källa: RF/SF-data

Tabell 3.5.3.1 visar också det verksamhetsstöd specialidrottsförbunden erhållit för elitidrott via Riksidrottsförbundet. Högst stöd erhöll Svenska Skidförbundet, följt av Svenska Parasportförbundet och Svenska Ridsportförbundet. Fjorton förbund beviljades inget verksamhetsstöd för elitidrott 2023. Totalt uppgick bidraget till närmare 90 miljoner kronor. Beloppet kan jämföras med de totala kostnaderna för landslagsverksamhet, som uppgick till knappt 874 miljoner.

Slutligen visar tabell 3.5.3.1 även specialidrottsförbundens kostnader för landslag i relation till deras totala omsättning. För fem förbund utgjorde landslagskostnaderna mer än hälften av den totala omsättningen. Två förbund, Svenska Skidförbundet och Svenska Skidskytteförbundet, redovisade andelar överstigande 100 procent. Detta beror på att förbunden har en så kallad koncernstruktur. Som exempel har Svenska Skidförbundet placerat stora delar av sin verksamhet, däribland landslagsverksamhet, marknadsföring samt nationella och internationella tävlingar, i det helägda dotterbolaget Ski Team Sweden AB. För knappt hälften av förbunden var emellertid andelen landslagskostnader i relation till den totala omsättningen 25 procent eller mindre.

Ytterligare ett sätt att åskådliggöra de stora skillnaderna i specialidrottsförbundens landslagskostnader är att gruppera förbunden i olika utgiftskategorier. Resultatet visas i tabell 3.5.3.2. Av tabellen framgår att de 12 förbunden med störst landslagskostnader svarade för 74 procent av utgifterna för samtliga 67 förbund, som redovisat kostnader för landslagsverksamhet. Dessa 12 förbund hade en sammantagen landslagskostnad på drygt 650 miljoner kronor. Den stora majoriteten förbund hade dock betydligt lägre utgifter. Hela 40 förbund redovisade landslagsutgifter understigande fem miljoner kronor. De sistnämnda svarade för tio procent av specialidrottsförbundens totala landslagskostnader.

Tabell 3.5.3.2 Specialidrottsförbundens kostnader för landslagsverksamhet 2023, grupperade*

Kostnader	Antal förbund	Totala kostnader i varje kategori (kr)	Varje kategoris andel av totala kostnader (%)
Över 15 miljoner kr	12	650 230 020	74
10–15 miljoner kr	7	85 161 838	10
5–10 miljoner kr	8	59 463 805	7
1–5 miljoner kr	32	74 363 435	9
Under 1 miljon kr	8	4 533 618	1
TOTALT	67	873 752 716	101

* På grund av avrundning blir inte totalen 100 procent.

Källa: RF/SF-data

Slutligen redovisas även landslagskostnadernas utveckling över tid. Som framgår av tabell 3.5.3.3 minskade förbundens samlade kostnader för landslagsaktiviteter kraftigt 2020, jämfört med åren strax före pandemin. Den närmast kontinuerliga ökningen av landslagskostnader under det senaste decenniet bröts då tvärt. Åren 2021–2023 ökade åter landslagskostnaderna successivt. De överskred då även kostnaderna för 2019, vilket gör att den kontinuerliga ökningen åter framträder. Generella mönster som framträder är att den totala omsättningen i svensk idrott ökat kraftigt under det senaste decenniet, och att elitidrottens andel av förbundens kostnader förblivit cirka en tredjedel.

Tabell 3.5.3.3 Specialidrottsförbundens landslagskostnader och totala omsättning 2013–2023

År	Kostnader landslag (miljoner kr)	Kostnader landslag, andel av total omsättning (%)	Total omsättning (miljoner kr)
2023	874	31	2 820
2022	742	27	2 702
2021	683	28	2 434
2020	421	22	1 899
2019	638	31	2 044
2018	681	31	2 214
2017	528	28	1 894
2016	545	29	1 886
2015	455	26	1 748
2014	442	26	1 704
2013	561	33	1 694

Källa: RF/SF-data

Indikator 5.4 Deltagare i talangutvecklingsverksamhet (utgått)

Precisering: Antal deltagare i förbundsövergripande elitsatsningar

Uppgiftslämnare: Sveriges Olympiska Kommitté

Källa: Sveriges Olympiska Kommittés topp- och talangprogram

Indikator 5.4 skapades ursprungligen för att redovisa antal deltagare i förbundsövergripande elitsatsningar. Indikatorn tillkom mot bakgrund av den samlade och fleråriga elitsatsning som inrättades 2009 och pågick fram till 2012. Efter 2012 har indikator 5.4 i stället baserats på antalet deltagare i SOK:s topp- och talangprogram. Eftersom detta program i dag helt och hållet finansieras av privata medel, ingår verksamheten inte längre i det statligt finansierade idrottsstöd Centrum för idrottsforsknings indikatorer avser att följa.

Indikator 5.5 Specialidrott i gymnasieskolan

Precisering: Antal flickor och pojkar vid riksrekryterande idrottsgymnasier

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Riksidrottsförbundet

För ungdomar på hög idrottslig nivå finns inom ramen för RIG möjlighet att kombinera gymnasiestudier med en elitsatsning. Systemet är utformat så att studenterna läser ett nationellt gymnasieprogram, och utnyttjar studiemomentet Individuellt tillval för sin specialidrott. I tabell 3.5.5.1 redovisas RIG:s dimensionering under perioden 2014–2026, fördelad på treårsperioder.

Tabell 3.5.5.1 Riksidrottsgymnasier (RIG) 2014–2026, dimensionering angiven i antal elever

	2014–2017	2017–2020	2020–2023	2023–2026
Specialidrottsförbund	31	30	28	36
Anordnarkommuner	43	40	38	39
RIG-orter	52	51	48	51
Elever (per tre år)	1 229	1 224	1 075	1 018

Källa: Riksidrottsförbundet

Enligt Riksidrottsförbundet ska specialidrottsförbunden fördela sina platser enligt principen att det underrepresenterade könet ska uppgå till minst 40 procent.

Empiriska tendenser Målområde 5:

Målområde 5 redovisar statistik om svensk elitidrotts möjlighet att konkurrera om medaljer i internationella sammanhang. Under 2023 bärgades totalt 194 medaljer, varav 76 guld, 50 silver och 68 brons, av svenska landslagstrupper under VM eller motsvarande. Svenska Budo- och Kampsportsförbundet står för 66 av dessa, följt av Svenska Draghundsportförbundet och Svenska Parasportförbundet med 14 vardera.

Vid sommar-OS 2024 tog Sverige 4 guld-, 4 silver- och 3 bronsmedaljer. Om man ser till medaljligan är det den bästa svenska prestationen sedan år 2000. Sverige har däremot fått det svårare i paralympiska sommarspelen, och 2024 tog Sverige 1 silver- och 2 bronsmedaljer. Ökad konkurrens från fler deltagande nationer är en bidragande förklaring till nedgången.

Specialidrottsförbundens samlade kostnader för landslagsaktiviteter var närmare 874 miljoner 2023. Kostnaderna har generellt sett ökat kontinuerligt under det senaste decenniet, med undantag för under coronapandemin.

Slutligen visar statistiken att förbundens kostnader för landslagsverksamhet varierar kraftigt. De tre förbunden med högst landslagskostnader svarar för drygt 50 procent av de totala utgifterna för de 67 förbund som redovisat sådana utgifter. Parallellt redovisar 40 förbund sammanlagda landslagskostnader på under fem miljoner kronor vardera.